

Letnik VII
2/2009

Prispevki
k didaktiki
zgodovine

*Prispevki
k didaktiki zgodovine*

**Vsi prispevki so avtorska dela in niso
lektorirani.**

*Letnik 7, številka 2
2009*

Oddelek za zgodovino

Kazalo

Predgovor	4
ANA CERAR: MOTIVACIJSKE TEHNIKE PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO ZGODNJE VISOKE KULTURE	5
NATALIJA CVETIČ: DRUŽBENI SLOJI V EGIPTU V SLIKI IN BESEDI	12
NIKA ČELEŠNIK: UČNA URA Z NASLOVOM: KAKŠNO JE BILO VSAKDANJE ŽIVLJENJE V EGIPTU?	18
CVETKA FLIS: DEŽELE STARIH CIVILIZACIJ SKOZI AKTIVNO UČENJE	23
MOJCA HRVATIN: PRIMER UČNE URE V OSNOVNI ŠOLI: STARI GRKI	27
NINA JELIČ: NETRADICIONALNA FRONTALNA UČNA OBLIKA: GRŠKE MESTNE DRŽAVICE - ŠPARTA IN ATENE	32
KATJA JENIČ: PRIMER UČNE URE: GRŠKA KOLONIZACIJA	37
DARJA LAVRIČ: IZKUSTVENO UČENJE PRI POUKU ZGODOVINE NA TEMO ATENE NA VRHUNCU MOČI	42
ROK OMAHEN: UPORABA SODOBNIH TEHNOLOGIJ IN UČNIH METOD PRI ANTIČNIH TEMAH. PRIMER UČNE URE DRŽAVA ALEKSANDRA MAKEDONSKEGA	47
ANJA SVETLIN: UČENJE POJMOV PRI PREDMETU ZGODOVINA V 7. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE NA TEMO APENINSKI POLOTOK PRED NASTANKOM RIMA	52
KATJA TOPLAK: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM V SEDMEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE NA TEMO KAKO SO ŽIVELI RIMLJANI?	56
ANTON ARKO: RIMSKI BOGOVI IN KRŠČANSTVO	66
JAN CERLE: SKUPINSKO DELO V 7. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE: GRADBENIŠTVO, KULTURA IN ZNANOST PRI RIMLJANIH	69
ANGELIKA ERGAVER: UPORABNOST PROGRAMA MICROSOFT POWER POINT PRI POUKU ZGODOVINE NA PRIMERU UČNE URE RIMLJANI NA SLOVENSKEM	73
KATJA ERJAVEC: OB RIMSKEM CESARSTVU SO ŽIVELI TUDI SLOVANI, GERMANI IN HUNI	77
NEJC KOVAČ: KRŠČANSTVO OSVAJA EVROPO: PRIMER UČNE URE ZGODOVINE ZA SEDMI RAZRED OSEMLETNE OSNOVNE ŠOLE	81
ALENKA KOZIČ: SREDNJEVEŠKA EVROPA; ČAS POLITIČNIH NASPROTIJ	85
JAKA RACMAN: OSVETLJEVANJE MRAČNEGA SREDNJEGA VEKA SKOZI OBRAVNAVO RAZVOJA TRGOVINE IN OBRTI	90
JANEZ ŠKAFAR: UPORABA UČNE METODE DELA S PISNIM GRADIVOM PRI POUKU ZGODOVINE, NA PRIMERU UČNE URE KMETIJE V SREDNJEM VEKU	94
Avtorji prispevkov	98

Predgovor

Na oddelku za zgodovino Filozofske fakultete so študentje in študentke 4. letnika pedagoške smeri tudi v študijskem letu 2008/09 napisali številne didaktične članke, ki se nanašajo na pouk zgodovine oz. konkretne učne za 7. razred devetletne osnovne šole. Naslovi učnih ur so delno povzeti po učbeniku: Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. razred zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.

Njihov rezultat je objavljen v drugi številki VII. letnika publikacije Prispevki k didaktiki zgodovine.

Svoje izkušnje pri pisanju člankov bodo lahko kot bodoči učitelji zgodovine koristno uporabili pri pedagoškem delu.

Kot mentorica in recenzentka člankov želim vsem avtorjem prispevkov veliko osebnega zadovoljstva pri pedagoškem delu in avtentičnih idej, ki jim bodo popestrila 'učiteljevanje'.

Urednica: Danijela Trškan

ANA CERAR: MOTIVACIJSKE TEHNIKE PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO ZGODNJE VISOKE KULTURE

Uvod

Motivacijske tehnike so eden izmed možnih odgovorov na učiteljevo vprašanje: »Kako naj motiviram svoje učence?«. Namen članka je predstaviti posamezne motivacijske tehnike in jih vključiti v konkretno učno uro v sedmem razredu devetletne osnovne šole na temo zgodnje visoke kulture. Skušali bomo odgovoriti na vprašanje kako s pomočjo motivacijskih tehnik motivirati učence v vseh učnih etapah. Za uvodno motivacijo bomo uporabili sproščanje ob glasbi in zapisovanje zamisli ali brainwriting, pri obravnavi nove učne snovi bo zapis snovi nastajal med drugim tudi v obliki miselnega vzorca, pri zaključnem ponavljanju pa bomo učence motivirali z motivacijsko igro učenci sestavijo test. Tako bomo z različnimi zanimivimi, zabavnimi in sproščujočimi motivacijskimi tehnikami ves čas skrbeli za prijetno ter ustvarjalno vzdušje v razredu.

Motivacijske tehnike

Poznamo dve vrsti motivacijskih tehnik: takšne, ki se konkretno nanašajo na učno snov (učne motivacijske tehnike) in tiste, ki poskušajo vzdrževati pozornost učencev (motivacijske tehnike). Uporabljajo se v vseh etapah učne ure.¹

Klasični motivacijski tehniki sta med drugim tudi zapisovanje zamisli ali brainwriting in miselni vzorec.²

Zapisovanje zamisli je motivacijska tehnika, ki je podobna nevihti možganov (brainstorming). Od nje se razlikuje po tem, da učenci svojih idej ne pripovedujejo, ampak jih zapišejo.³ Tako kot nevihta možganov, zahteva aktivnost vseh učencev, saj pri njej učitelj zbira ideje na določen zastavljen problem od celega razreda.⁴ Ena glavnih prednosti te motivacijske tehnike je, da v razmeroma kratkem času daje ogromno število idej, primerna pa je tudi za učence, ki so redkobesedni in jim ni prijetno govoriti pred vsemi sošolci. Brainwriting se pojavlja v zelo različnih variantah, poteka pa v treh osnovnih fazah: razložitev problema, zapisovanje idej in vrednotenje idej.⁵

Miselni vzorec začnemo graditi s poglobljeno mislijo na sredi lista ali table, nato pa ga dograjujemo s ključnimi besedami in podobami, da dobimo rastočo in organizirano strukturo.⁶ Pri njegovi izdelavi uporabljamo različne barve, risbe ter čim več domišljije.⁷

¹ Trškan, D. (2005). Motivacija in motivacijske tehnike pri pouku zgodovine. Časopis za zgodovino in narodopisje, letnik 76/41, št. 1–2, str. 174.

² Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 53.

³ Lipičnik, B. (1996). Reševanje problemov namesto reševanja konfliktov. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 83. V: Meško, M. (2000). Nevihta možganov in zapisovanje idej. Pedagoška obzorja, letnik 15, št. 3–4, str. 185.

⁴ Castling, 1996, str. 81. V: Ivanec, S. (2004). Motiviranje učencev pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 57.

⁵ Pečjak, V. (1989). Poti do idej. Tehnike ustvarjalnega mišljenja v podjetjih, šolah in drugje. Ljubljana: samozaložba, str. 38–39.

⁶ Russel, 1987, str. 139. V: Ivanec, 2004, str. 63.

Zapis učne snovi v obliki miselnega vzorca je v veliko pomoč našemu spominu, saj je usklajen z načinom mišljenja in delovanja naših možganskih celic.⁸ Miselne vzorce lahko pri pouku zgodovine uporabljamo za obravnavo nove učne snovi, ponavljanje in utrjevanje snovi, samostojno delo učencev, domače naloge in za uvodno motivacijo.⁹ Z njimi lahko vplivamo na krepitev motivacije učencev, na spomin, govor in pomnjenje.¹⁰

Posebne motivacijske tehnike se uporabljajo za sprostitev ali krajši odmor. Ena izmed njih je sproščanje ob glasbi (z dihalnimi vajami). Motivacijske tehnike sproščanja lahko uporabljamo na začetku učne ure in pred opravljanjem zahtevnih nalog.¹¹ Z njimi si učenci na začetku učne ure umirijo in zbistrijo misli ter se pripravijo na učno uro.¹²

Za motiviranje učencev lahko uporabimo tudi razne motivacijske igre, na primer učenci sestavijo test.¹³ Motivacijske igre so sproščujoče, domiselne, igrive, vznemirljive in domišljajske ter ustvarjajo pozitivno učno okolje.¹⁴

Učna ura na temo zgodnje visoke kulture

Pripravljanje ali uvajanje

V učni etapi uvajanja učitelj uporabi dve motivacijski tehniki, najprej sproščanje ob glasbi¹⁵ (z dihalnimi vajami), ki traja 2 minuti, potem pa zapisovanje zamisli, pri čemer učenci na tablo zapisujejo ideje za opredelitev novih pojmov: kultura, civilizacija in država. Nato učitelj obkroži ustrezne ideje in učencem posreduje definicije novih pojmov,¹⁶ ki si jih zapišejo v zvezek. Na koncu pa učitelj še napove naslov učne ure (Zgodnje visoke kulture),¹⁷ njen potek in operativne učne cilje.¹⁸ Učitelj za uvajanje porabi 10 minut, izvede ga v frontalni učni obliki in uporablja le učno metodo razlage.

⁷ Svatesson, I. (1992). Miselni vzorci in spomin. Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 45–48. V: Košnik, P. (2005). Vpliv motivacijskih tehnik na učence v različnih učnih situacijah pri predmetu zgodovina v osnovni šoli. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 46.

⁸ Tomić, A. (2000). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 127. V: Košnik, 2005, str. 45.

⁹ Gabrijelčič, M. (1988). Predavajmo z miselnimi vzorci. Ljubljana: DZS, str. 44. V: Janežič, I. (2004). Motivacijske strategije pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 68–69.

¹⁰ Ivanec, 2004, str. 62.

¹¹ Trškan, 2005, str. 174.

¹² Ivanec, 2004, str. 74.

¹³ Trškan, 2008, str. 54.

¹⁴ Trškan, 2005, str. 176.

¹⁵ Gibson, G., Gibson, D., Herberman, J. (1995). Angels of the sea. V: Angels of the sea. Exploring nature with music. Toronto: Solitudes. CD. Učitelj predvaja glasbo na CD-ju s pomočjo računalnika.

¹⁶ Učitelj učencem razloži, da je kultura skupek dosežkov in vrednot človeške družbe kot rezultat človekovega delovanja ter ustvarjanja. Veliki slovar tujk (2002). Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 633. Učitelj učencem pove, da beseda civilizacija označuje visoko stopnjo teh dosežkov, torej visoko kulturo. Otič, M., Potočnik, D. (2007). Zgodovina 7. Učbenik za zgodovino v sedmem razredu osnovne šole. Svet skozi čas. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 22. Učencem učitelj pojasni, da je država na poseben način organizirana skupnost ljudi. Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 20.

¹⁷ Učitelj za naslov učne ure uporabi naslov poglavja v učbeniku: Janša Zorn, Mihelič, 2005, str. 20.

¹⁸ Učitelj napove, da bodo učenci na koncu učne ure znali: s pomočjo zemljevida opredeliti čas in prostor zgodnjih visokih kultur, pojasniti pogoje za nastanek zgodnjih visokih kultur, navesti značilnosti zgodnjih visokih kultur, ovrednotiti pomen Nila za stare Egipčane, s pomočjo zemljevida pojasniti značilnosti Nila, razložiti namakalno poljedelstvo starega Egipta in pojasniti nove pojme (kultura, civilizacija, država, šaduf, nilomer).

Obravnavanje nove učne snovi

Etapo obravnavanja nove učne snovi učitelj razdeli na tri vsebinske poudarke. Pouk pri obravnavi vseh treh poteka v frontalni učni obliki. Učitelj pa za to etapo potrebuje 25 minut.

Pri prvem vsebinskem poudarku (Nastanek zgodnjih visokih kultur) poteka zapis učne snovi na delovni list z nerešenim miselnim vzorcem na A3 formatu.

Učenci ob učiteljevi razlagi (ob šolskem stenskem zemljevidu) na nemem zemljevidu v sredini miselnega vzorca označijo reke, področja in čas nastanka zgodnjih visokih kultur.¹⁹

2.

ZGODNJE VISOKE KULTURE

3.

1.

Gilgameš, čemu se čudiš?
Življenja, kot ga iščeš, ne boš nikoli našel.
Ko so bogovi ustvarili človeka, so Smrti pustili, da postane del življenja, in ga zadržali v svojih rokah...
(Iz Epa o Gilgamešu, 3. tisočletje pr. Kr.)

Pogoji za nastanek visokih civilizacij:

Delovni list brez rešitev²⁰

¹⁹ Učitelj učencem razloži, da so zgodnje visoke kulture nastale ob reki Nil v Egiptu okoli leta 3000 pr. Kr., ob Evfratu in Tigrisu v Mezopotamiji okoli leta 3000 pr. Kr., ob Indu v Indiji okoli leta 2500 pr. Kr. ter ob Rumeni in Modri reki na Kitajskem okoli leta 1500 pr. Kr. Učitelj svojo razlago povzema po: Janša Zorn, Mihelič, 2005, str. 20.

²⁰ Nemi zemljevid v sredini je prirejen po: Simonič Mervic, K. (2004). Stari svet. Zgodovina za 7. razred devetletne osnovne šole. Delovni zvezek. Ljubljana: Modrijan, str. 9. Slike levo zgoraj (od leve proti desni): Rekonstrukcija Harappe, http://www.sewerhistory.org/images/w/wam/har_wam02.jpg (datum dostopa: 30. 12. 2008) in Rekonstrukcija Babilona, http://faculty.evansville.edu/rl29/art105/img/ishtar_recon.jpg (datum dostopa: 30. 12. 2008). Slike desno zgoraj (od leve proti desni): Kraljevi prapor iz Ura, http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f9/Standard_of_Ur_-_War.jpg (datum dostopa: 5. 1. 2009), Zlata maska Tutankamona, http://www.javno.com/slike/slike_3/r1/g2007/m11/x134154987617914047.jpg (datum dostopa: 4. 1. 2009) in Piramide pri Gizi, http://gallery.hd.org/_exhibits/places-and-sights/_more2002/_more04/Egypt-Cairo-Giza-the-Pyramids-1-BG.jpg (datum dostopa: 4. 1. 2009). Slike desno spodaj (od leve proti desni): Hamurabijeva stela, http://faculty.evansville.edu/rl29/art105/img/hammurabi_stele.jpg (datum dostopa: 30. 12. 2008), Družbena piramida v Egiptu, v: Razpotnik, J., Snoj, D. (2007). Raziskujem preteklost 7. Učbenik za zgodovino za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 34 in Namakanje polj na Kitajskem, http://www.wayfaring.info/images/banaue_rice_terraces.JPG (datum dostopa: 30. 12. 2008). Slike levo spodaj (od leve proti desni): Kamen iz Rosette, http://lostgarden.com/uploaded_images/Rosetta_Stone_BW-738935.jpg (datum dostopa: 30. 12. 2008), Egipčanski sedeči pisar iz Sakare, http://lh5.ggpht.com/_huC7VVIGYpk/SI78-FYe8NI/AAAAAAAAAADI/SsPuFoVxf6M/Egyptian+-+Seated+Scribe+from+Saqqara.jpg (datum dostopa: 30. 12. 2008) in Sumerska glinasta tablica s klinopisom, http://www.ancientscripts.com/images/sumerian_tablet.jpg (datum dostopa: 30. 12. 2008). Besedilo levo spodaj: Odlomek iz Epa o Gilgamešu, v: Razpotnik, Snoj, 2007, str. 23.

Nato učenci s pomočjo slikovnega in pisnega gradiva, s katerim je opremljen miselni vzorec, ugotavljajo pogoje za nastanek zgodnjih visokih kultur in njihove značilnosti. Pri tem jih ves čas usmerja in spodbuja učitelj z vprašanji, ki se nanašajo na slikovno in pisno gradivo na delovnem listu,²¹ njihove odgovore pa dopolnjuje s svojo razlago. Tako skupaj ugotovijo, da so pogoji za njihov nastanek namakalno poljedelstvo, ki je vodilo v to, da se je družba razdelila na sloje (vladar, ki je imel v svojih rokah vso oblast, svečeniki, uradniki, trgovci, obrtniki, kmetje, sužnji) in v nastanek države, njihove glavne značilnosti pa so med drugim pisava, mesta in monumentalna umetnost.²² Ugotovitve učenci sproti zapisujejo na za to označena mesta na delovnem listu. Pri tem jih z navodili usmerja učitelj. Učitelj potrebuje za obravnavo prvega vsebinskega poudarka 10 minut.

Kot uvod v naslednji vsebinski poudarek (Nilov dar)²³ učitelj učencem iz učbenika prebere Pesem o Nilu.²⁴ Učencem naroči naj tudi oni odprejo učbenike na strani 20, kjer je pesem zapisana. Nato jim postavlja vprašanja, ki se navezujejo nanjo.²⁵ Tako učenci spoznajo izjemen pomen Nila za stare Egipčane, ki brez njega ne bi mogli preživeti, saj jim je dajal vodo in posledično tudi hrano.

Nato učitelj učence z učno metodo razlage seznanji z bistvenimi značilnostmi Nila.²⁶ Da bi si učenci ustvarili jasnejše predstave, vključi tudi metodo slikovne demonstracije. S pomočjo grafoskopa učencem namreč pokaže zemljevid SV Afrike z reko Nil, ki ga je pripravil na prosojnici.²⁷

Obravnavo vsebinskega poudarka traja 8 minut. Učenci si ves čas bistvene podatke, na katere jih sproti opozarja učitelj, zapisujejo v zvezek.

Pri obravnavi zadnjega vsebinskega poudarka (Namakalno poljedelstvo v Egiptu), ki traja 7 minut, učitelj učencem postavlja vprašanja²⁸ in njihove odgovore dopolnjuje z metodo razlage.²⁹ Učitelj uporabi tudi motivacijsko tehniko, in sicer miselni vzorec, s katerim nastaja zapis učne snovi. Učitelj miselni vzorec sproti riše na tablo, pri čemer

²¹ Vprašanja so zasnovana tako, da lahko učenci nanje odgovorijo s pomočjo slikovnega in pisnega gradiva na delovnem listu, na primer: Katero značilnost zgodnjih visokih kultur bi lahko zapisali levo zgoraj pod točko 2 na delovnem listu, glede na sliko, ki sta zraven? Kaj ti dve sliki prikazujeta? Ali so vse te hiše na deželi? Kje pa so? Tako učenci ugotovijo, da sliki prikazujeta mesto, kar zapišejo pod točko 2 na delovnem listu.

²² Učitelj učno snov priredi po: Brodnik, V., Jernejčič, R. A., Radonjič, Z., Urankar–Dornik, T. (2001). *Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije*. Ljubljana: DZS, str. 52.

²³ Učitelj za naslov vsebinskega poudarka uporabi naslov v učbeniku: Janša Zorn, Mihelič, 2005, str. 21.

²⁴ Janša Zorn, Mihelič, 2005, str. 20.

²⁵ Na primer: Kaj nam pesem sporoča? Komu je pesem namenjena in zakaj? Kaj daje Nil tamkajšnjim ljudem? Kaj bi stari Egipčani brez Nila?

²⁶ Učitelj učencem razloži, da Nil izvira v notranjosti Afrike in teče proti severu, da je dolg 700 kilometrov ter da je njegova dolina na začetku široka le 1 kilometer, v delti pa doseže širino 20 do 50 kilometrov. Pove jim tudi, da Nil poplavlja vsako leto od julija do oktobra in da s sabo prinaša rodovitno blato. Če Nil naraste preveč, povzroča opustošenje, če pa premalo, lahko pride do lakote. Učitelj svojo razlago povzema po: Janša Zorn, Mihelič, 2005, str. 21.

²⁷ Atlas sveta za osnovne in srednje šole (2002). Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 123.

²⁸ Na primer: Kaj mislite, da so pridelovali stari Egipčani? S čim so preorali zemljo? Kdo oziroma kaj je vleklo ralo? Kako mislite, da so namakali polja? Kaj mislite, da bi lahko bil nilomer? Kaj so morali zgraditi, da so lahko tudi v sušni dobi namakali polja?

²⁹ Učenci tako spoznajo, da so stari Egipčani gojili žito, zelenjavo, sadje, lan, oljko in papirusov trs, da so kmetje jeseni, ko je voda odtekla, zemljo preorali z ralom, ki ga je vlekla živina, da so zaradi pomanjkanja dežja gradili mrežo namakalnih naprav (kanalov, zapornic, umetnih jezer), kamor so v času poplave napeljali vodo, s katero so v sušni dobi namakali polja. Učenci se seznanijo tudi s tem, da so stari Egipčani postavljali nilomere, ki so stopnicam podobna naprava z vklesanimi merami za vodo, s katerimi so opazovali višino Nila ter da so uporabljali šaduf, ki je naprava za dvigovanje vode, s katero so zajemali vodo iz kanala ali zaježitvenega jezera in jo zivali na višje ležeče polje. Učenci spoznajo, da sta bila za uspešno namakalno poljedelstvo potrebna dobra organizacija in delo ljudi. Učitelj svojo razlago povzema po: Janša Zorn, Mihelič, 2005, str. 21–22 in po: Brodnik, Jernejčič, Radonjič, Urankar–Dornik, 2001, str. 51.

nariše le osnovno obliko in ključne informacije, učencem, ki ga istočasno ustvarjajo v svojih zvezkih, pa prepušča vse ostale podrobnosti (izbira barv, risbe, oblike ...). S tem spodbuja njihovo ustvarjalnost.

Učitelj svojo razlago novega pojma šaduf podkrepi s sliko te naprave na prosojnici³⁰ (pokaže jo s pomočjo grafoskopa) in tako uporabi tudi metodo slikovne demonstracije.

Zaključno ponavljanje

Učitelj pri zaključnem ponavljanju znova uporabi motivacijsko tehniko, in sicer učenci sestavijo test.³¹ Učence razdeli v 5 skupin po 4 učence in jim pove natančna navodila za delo, pri čemer uporabi frontalno učno obliko in metodo razlage. Vsaka skupina mora sestaviti test iz 4 različnih vprašanj, ki se nanašajo na snov te učne ure. Ta vprašanja pa vsak učenec v skupini napiše na list papirja, ki ga dobi od učitelja. Tako vsaka skupina naredi 4 enake teste. Učitelj vse teste zbere in teste ene skupine izroči drugi. Nato mora vsaka skupina rešiti teste druge skupine, vsak učenec pa odgovore zapiše na svoj test. Učitelj delo učencev, ki poteka v skupinski učni obliki, vseskozi kontrolira in jim nudi pomoč. Na koncu v frontalni učni obliki z učno metodo razgovora rešitve skupaj preverijo. Zaključno ponavljanje traja 10 minut.

Zaključek

V članku so predstavljene posamezne motivacijske tehnike, in sicer sproščanje ob glasbi (z dihalnimi vajami), zapisovanje zamisli ali brainwriting, miselni vzorec ter motivacijska igra učenci sestavijo test. Na konkretni učni uri na temo zgodnje visoke kulture je prikazan eden od možnih načinov njihove uporabe v vseh etapah učne ure. Učitelj lahko vključuje različne motivacijske tehnike v vse učne etape in z njimi uspešno motivira svoje učence. Tako ves čas vzdržuje njihovo pozornost, skrbi za prijetno in delovno vzdušje v razredu ter pri učencih krepi zanimanje za zgodovino. Rečemo lahko, da je učitelj, ki dobro pozna motivacijske tehnike in jih tudi s pridom uporablja, pri svojem delu uspešnejši, njegovi učenci pa so bolj zadovoljni in se več naučijo.

Seznam literature

- Atlas sveta za osnovne in srednje šole (2002). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Brodnik, V., Jernejčič, R. A., Radonjič, Z., Urankar–Dornik, T. (2001). Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
- Egipčanski sedeči pisar iz Sakare, <http://lh5.ggpht.com/huC7VWIGYpk/SI78-FYe8NI/AAAAAAAAADI/SsPuFoVxf6M/Egyptian+-+Seated+Scribe+from+Saqqara.jpg> (datum dostopa: 30. 12. 2008).
- Gibson, G., Gibson, D., Herberman, J. (1995). Angels of the sea. V: Angels of the sea. Exploring nature with music. Toronto: Solitudes. CD.
- Hamurabijeva stela, http://faculty.evansville.edu/rl29/art105/img/hammurabi_stele.jpg (datum dostopa: 30. 12. 2008).
- Ivanec, S. (2004). Motiviranje učencev pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

³⁰ Simonič Mervic, K. (2003). Stari svet. Zgodovina za 7. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan, str. 31.

³¹ Učitelj idejo priredi po: Raffini, J. P. (2003). 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih. Ljubljana: Educy, str. 47–49.

- Janežič, I. (2004). Motivacijske strategije pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.
- Kamen iz Rosette, http://lostgarden.com/uploaded_images/Rosetta_Stone_BW-738935.jpg (datum dostopa: 30. 12. 2008).
- Košnik, P. (2005). Vpliv motivacijskih tehnik na učence v različnih učnih situacijah pri predmetu zgodovina v osnovni šoli. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Kraljevi prapor iz Ura, http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f9/Standard_of_Ur_-_War.jpg (datum dostopa: 5. 1. 2009).
- Meško, M. (2000). Nevihta možganov in zapisovanje idej. Pedagoška obzorja, letnik 15, št. 3–4, str. 179–192.
- Namakanje polj na Kitajskem, http://www.wayfaring.info/images/banaue_rice_terraces.JPG (datum dostopa: 30. 12. 2008).
- Otič, M., Potočnik, D. (2007). Zgodovina 7. Učbenik za zgodovino v sedmem razredu osnovne šole. Svet skozi čas. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Pečjak, V. (1989). Poti do idej. Tehnike ustvarjalnega mišljenja v podjetjih, šolah in drugje. Ljubljana: samozaložba.
- Piramide pri Gizi, http://gallery.hd.org/_exhibits/places-and-sights/_more2002/_more04/Egypt-Cairo-Giza-the-Pyramids-1-BG.jpg (datum dostopa: 4. 1. 2009).
- Raffini, J. P. (2003). 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih. Ljubljana: Educy.
- Razpotnik, J., Snoj, D. (2007). Raziskujem preteklost 7. Učbenik za zgodovino za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.
- Rekonstrukcija Babilona, http://faculty.evansville.edu/rl29/art105/img/ishtar_recon.jpg (datum dostopa: 30. 12. 2008).
- Rekonstrukcija Harappe, http://www.sewerhistory.org/images/w/wam/har_wam02.jpg (datum dostopa: 30. 12. 2008).
- Simonič Mervic, K. (2004). Stari svet. Zgodovina za 7. razred devetletne osnovne šole. Delovni zvezek. Ljubljana: Modrijan.
- Simonič Mervic, K. (2003). Stari svet. Zgodovina za 7. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.
- Sumerska glinasta tablica s klinopisom, http://www.ancientscripts.com/images/sumerian_tablet.jpg (datum dostopa: 30. 12. 2008).
- Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Trškan, D. (2005). Motivacija in motivacijske tehnike pri pouku zgodovine. Prispevek k Didaktiki zgodovine. Časopis za zgodovino in narodopisje, letnik 76/41, št. 1–2, str. 173–182.
- Veliki slovar tujk (2002). Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Zlata maska Tutankamona, http://www.javno.com/slike/slike_3/r1/g2007/m11/x134154987617914047.jpg (datum dostopa: 4. 1. 2009).

POVZETEK

Učitelj lahko za motiviranje učencev uporablja med drugim tudi različne motivacijske tehnike. V članku je na konkretnem primeru učne ure na temo zgodnje visoke civilizacije predstavljen primer uporabe motivacijskih tehnik v vseh etapah učne ure. V učni etapi pripravljanja učitelj učence motivira s sproščanjem ob glasbi in z zapisovanjem zamisli o pomenu novih pojmov. Pri obravnavi nove učne snovi krepí motivacijo učencev z delovnim listom z zanimivim miselnim vzorcem o zgodnjih visokih kulturah ter z miselnim vzorcem o namakalnem poljedelstvu v Egiptu, ki ga pod učiteljevim vodstvom ustvarijo učenci sami v svojih zvezkih. Za zaključno ponavljanje pa učitelj uporabi motivacijsko igro učenci sestavijo test. Motivacijske tehnike lahko učitelj uspešno uporablja v vseh etapah učne ure in z njihovo pomočjo vzbuja v učencih tako pomembno veselje do učenja.

NATALIJA CVETIĆ: DRUŽBENI SLOJI V EGIPTU V SLIKI IN BESEDI

UVOD

Zgodovina je eden od predmetov, pri katerem si je treba zapomniti veliko podatkov, zato je pomembno, da učitelj zgodovine učencem snov približa, saj tako le-ta postane bolj zanimiva, naši poslušalci pa lažje in tudi z zanimanjem sledijo učni uri. Kako pa lahko učitelj to doseže? Z dolgočasno razlago, ki se je včasih vlekla skoraj celo uro, zagotovo ne bo veliko dosegel. Če pa bo kombiniral različne učne metode, bo učna ura potekala bolj nazorno in zanimivo, v delo pa bodo aktivno vključeni tudi učenci.

V članku bo prikazana izvedba učne ure v sedmem razredu osnovne šole. Beseda bo tekla o družbenih slojih v Egiptu. S frontalno učno obliko bomo povezali različne učne metode in tako skušali popestriti obravnavo učne snovi ter v pouk čim bolj vključiti učence.

TEORETIČNA IZHODIŠČA

Glavna značilnost frontalne učne oblike je obravnava, vadenje in ponavljanje učne snovi z vsem razredom (Tomić, 1997, str. 119). Frontalna učna oblika, s katero se danes srečujemo, se razlikuje od tiste, ki je včasih prevladovala v naših šolah. Tako didaktiki ločijo dve vrsti frontalne učne oblike: tradicionalno in netradicionalno (Trškan, 1999, str. 50).

Za tradicionalno frontalno obliko je značilno, da celoten proces vodi učitelj, prevladuje metoda razlage, učenci pa ga večinoma poslušajo in gledajo, torej so bolj ali manj pasivni, včasih učitelj razlago dopolnjuje z metodo razgovora (Karba, 2005, 20). V okviru netradicionalne frontalne oblike pa učna ura poteka drugače, saj učitelj v obravnavo vključuje različne učne metode (metoda razlage, metoda razgovora, metoda slikovne demonstracije, metoda dela s slikovnim gradivom, metoda dela s pisnim gradivom itd.), ki prispevajo k bolj aktivnemu in ustvarjalnemu delu učencev (Trškan, 1999, str. 50). Z uvajanjem različnih metod spreminjamo odnos učencev do zgodovine in tudi do učnega dela nasploh, spoznali pa bodo tudi, da si z aktivnim delom pridobijo trajnejše znanje ter razvijajo sposobnosti in spretnosti, ki jih bodo v prihodnosti še potrebovali (Karba, 2005, str.44).

Učna metoda se nanaša na ravnanje učitelja (mora pripraviti navodila, vprašanja, delovne liste ...) in na ravnanje učenca (bere, opazuje, poroča ...); usmerjena pa je tudi na učiteljevo pomoč učencu, saj mora učitelj predvideti, kako bo učencu osmislil iskanje informacij, ga motiviral za delo in mu po potrebi tudi svetoval (Karba, 2005, str. 17).

Trškanova poudarja, da se je za netradicionalni frontalni pouk treba zelo dobro pripraviti in glede na to, da pri tej vrsti pouka učitelj kombinira različne metode dela, si mora pripraviti vso literaturo s slikami oz. fotografijami, besedili, prosojnicami itd. (1999, str. 51).

Seveda pa je pomembno, da poleg priprave samega gradiva, ki ga bo uporabljal, načrtuje tudi potek učne ure. Zato si učno uro razdeli vsaj na tri etape učnega procesa: uvodno

motivacijo oz. uvajanje, obravnavo nove učne snovi z elementi urjenja in ponavljanje učne snovi.

POTEK UČNE URE

▪ UVAJANJE

V to fazo bosta vključeni metoda slikovne demonstracije ter metoda razgovora. Učitelj vstopi v razred in pozdravi učence, pripravi platno in računalnik. Na začetku ure mora učence motivirati, da bodo aktivno sledili učni uri. Na Powerpointu jim pokaže fotografijo zlate maske faraona Tutankamona (gl. prilogo 1) in jih vpraša, kaj prikazuje in na katero državo jih prikazano spominja.

Učenci odgovorijo, da je prikazan faraon (oz. maska faraona), ki je vladal Egiptu. Sledi učna metoda razgovora – učitelj jih vpraša, iz česa je ta maska, kaj pomeni to, da je zlata (učenci odgovorijo, da je faraon bil zelo premožen in tudi pomemben), ali so vsi prebivalci bili tako premožni kot faraoni. Učenci pridejo do zaključka, da so ljudje bili različno premožni, torej so v Egiptu obstajali različni družbeni sloji. Učitelj napove, da bodo v učni uri obravnavali družbene sloje v Egiptu (na tablo napiše ta naslov) in navede učne cilje: učenci bodo znali naštetih te družbene sloje, pojasniti, zakaj so se sloji sploh oblikovali in opisati funkcijo posameznih slojev.

▪ OBRAVNAVA NOVE UČNE SNOVI

Učenci odprejo učbenik na strani 23 (Zorn, Mihelič, 2005). Učitelj jim najprej razloži, zakaj je prišlo do izoblikovanja družbenih slojev – poudari pomen namakalnega poljedelstva in razvoj le-tega ter napredek na področju razvoja trgovine in obrti zaradi česar je prišlo do premoženjskih razlik med prebivalci.

Učenci si ogledajo shemo v učbeniku na strani 23 (Zorn, Mihelič, 2005), kjer je prikazana hierarhija družbenih slojev. Eden od učencev prebere, kateri sloji so obstajali – sužnji, kmetje, trgovci, obrtniki, svečeniki in uradniki, vezir, na vrhu pa je bil faraon.

Učitelj na Powerpointu prikaže sliko sužnjev (gl. prilogo 2), ki prikazuje, kako izdelujejo opeko. Učencem razloži, da so sužnji živeli v najslabših okoliščinah, saj so morali opravljati najtežja dela, kot npr. delo v rudnikih in kamnolomih. Bili so nesvobodni, zemlje niso imeli, njihov lastnik jim je ponavadi vžgal svoje ime (da se je vedelo, komu kdo pripada). Nekateri pa so bili zaposleni kot hišni sužnji in so si na dvoru lahko pridobili visok položaj. Lahko so se poročali in imeli družino.

Naslednji je sloj kmetov, obrtnikov in trgovcev. Učenci dobijo liste, na katerih je odlomek (gl. prilogo 3), ki opisuje življenje kmeta, besedilo vsak zase prebere.

Učitelj jih vpraša, kakšno življenje so živeli kmetje glede na prebrani odlomek. Eden od učencev še prebere odlomek iz učbenika na strani 23 – nato sledi pogovor, o tem, katera dela so opravljali kmetje ter kakšne davke so plačevali faraonu in zakaj.

Sledi razlaga učitelja o položaju obrtnikov in trgovcev. Našteje panoge, s katerimi so se ukvarjali: bili so steklarji, tkalci, zidarji, lončarji, mizarji, predelovali so kovine in izdelovali nakit. Največkrat so delo opravljali na posestvih faraona. Učitelj učencem na Powerpointu

prikaže nekaj slik (gl. prilogo 4), ki prikazujejo delo obrtnikov in skupaj ugotavljajo, kateri obrtniki so prikazani.

Učenci nato prisluhneje razlagi o svečenikih in uradnikih, vmes jim učitelj tudi postavi kakšno vprašanje (npr. Kaj so počeli svečeniki?, So svečeniki bili premožni?). V učbeniku na strani 24 si učenci ogledajo sliko, ki prikazuje delo uradnikov in odgovorijo na vprašanje Kaj kaže na podkupovanje uradnikov?.

Ostala sta samo še faraon in vezir. Učitelj reče učencem, naj razmislijo in skušajo ugotoviti, kakšne funkcije je opravljal faraon, glede na to, da je vladal Egiptu. Kot zanimivost pove, da so se faraoni pogosto poročali s svojimi sestrami. Najbližji faraonu je bil vezir – faraonu je poročal o vsem, kar je bilo v zvezi z državo in kar mu je vladar naročil, to je moral storiti.

Na koncu učitelj omeni še vojsko, učence vpraša, kakšna je funkcija vojske in kdo je bil njen vrhovni poveljnik in kdo danes v Sloveniji opravlja to funkcijo.

▪ **PONAVLJANJE UČNE SNOVI**

Gre za zaključno fazo učne ure, učenci pa si bodo obravnavano snov tudi zapisali. Na tabli bo nastajala tabelska slika. Učitelj na tablo nariše piramido, v katero učenci vpišejo posamezne sloje, kot si sledijo v hierarhiji. Sledi izdelava miselnega vzorca, ki bo potekala v parni učni obliki. Učenci ga v zvezek narišejo, lahko si pomagajo z učbenikom. Dobro je, da je učitelj pozoren na parno delo učencev, se sprehaja po razredu in malo pogleda, kako delo napreduje. Nekaj miselnih vzorcev učenci tudi predstavijo. Učitelj da tudi možnost, da za domačo nalogo naredijo plakat, na katerem bodo predstavili družbene sloje v Egiptu – uporabiti morajo različno literaturo in plakat opremiti tudi s slikovnim gradivom. Najbolj atraktivne plakate bodo obesili na zid.

Za zaključek pa dobijo še domačo nalogo: v učbeniku na strani 24 (Zorn, Mihelič, 2005) rešijo prvo nalogo.

ZAKLJUČEK

Za nami so časi, ko so učenci le pasivno sledili učni uri, glavno vlogo pri pouku pa je imel učitelj. Sodobni pouk od učencev zahteva veliko aktivnosti in sodelovanja. Pri frontalni učni obliki je ponavadi prevladovala metoda razlage, sodobni učni pristopi pa priporočajo oz. že zahtevajo tudi vključitev ostalih učnih metod, saj v nasprotnem primeru ura poteka dolgočasno, učenci pa so le pasivni udeleženci pouka. Na primeru učne ure je prikazano, da se pouk da popestriti z različnimi učnimi metodami, ki učenca aktivno vključijo v obravnavo učne snovi. Znanje, ki si ga tako pridobijo pa je bolj trajno in tudi kakovostno.

VIRI IN LITERATURA

- Brodnik, V., Jernejčič, R. A., Radonjič Z., Urankar – Dornik T. (1997). Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
- <http://www.erevija.com/clanek/44/Tutankamon> (27. 12. 2008).

- <http://www.geocities.com/CollegePark/Bookstore/1547/egipt/egipt.html> (27. 12. 2008).
- <http://www.ancientegypt.co.uk/trade/home.html> (27. 12. 2008).
- <http://www.ancientegypt.co.uk/trade/story/main.html> (27. 12. 2008).
- Janša Zorn, O., Mihelič D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. razred zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.
- Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju — vse življenje uporabna popotnica. Vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.
- Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII. Št. 1, str. 50–57.

PRILOGE

▪ PRILOGA 1:

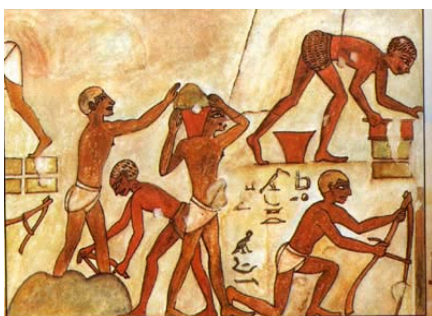

Slika 1: faraon Tutankamon

(vir:

<http://www.erevija.com/clanek/44/Tutankamon>)

▪ PRILOGA 2:

Slika 2: sužnji izdelujejo opeko

(vir:

<http://www.geocities.com/CollegePark/Bookstore/1547/egipt/egipt.html>)

▪ PRILOGA 3:

»Kmet nosi ves čas isto obleko. Glas ima hripav kot kaka vrana. Njegovi prsti niso nikdar brez dela, roke ima izsušene od vetra. Počiva – kadar sploh počije – v blatu. Če je pri zdravju, deli svoje dobro zdravje z živino; če je bolan mu posteljo nadomeščajo gola tla sredi njegove živine. Komaj pride ponoči domov, že mora spet vse začeti na novo.«

(vir: Brodnik V., Jernejčič, R. A., Radonjič Z., Urankar – Dornik, T. (1997). Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana DZS, str.55.)

Slika 3: rokodelci v Egiptu

(vir:
<http://www.ancientegypt.co.uk/trade/home.html>)

Slika 4: tesarji

(vir:
<http://www.ancientegypt.co.uk/trade/story/main.html>)

Slika 5: izdelovalci nakita

(vir:
<http://www.ancientegypt.co.uk/trade/story/main.html>)

Slika 6: nakit

(vir:
<http://www.ancientegypt.co.uk/trade/explore/main.html>)

POVZETEK

Članek obravnava potek učne ure v sedmem razredu osnovne šole na temo Družbeni sloji v Egiptu. Jedro učne ure predstavlja netradicionalna frontalna učna oblika, v katero učitelj vključuje različne učne metode (kot so metoda razgovora, metoda dela s pisnim gradivom, metoda slikovne demonstracije itd.). Učenci postopoma skozi te metode spoznavajo posamezne družbene sloje, ki so se izoblikovali v Egiptu. V zaključni fazi sledi zapis učne snovi v obliki miselnega vzorca, ki poteka v parni učni obliki, nekaj izdelkov učenci predstavijo pred celim razredom. Tako skozi celo uro aktivno sodelujejo, znanje, ki je pridobljeno na tak način, pa je bolj kakovostno in trajnejše. Pomembno je, da jih učitelj spodbuja k delu in jih pohvali, saj to pripomore k motivaciji, pridobijo pa tudi na samozavesti.

NIKA ČELEŠNIK: UČNA URA Z NASLOVOM: KAKŠNO JE BILO VSAKDANJE ŽIVLJENJE V EGIPTU?

UVOD

Vsak učitelj v 21. stoletju bi se moral zavedati svoje spremenjene vloge, saj ne sme biti več zgolj posredovalec znanja, ampak mora postati organizator dela v razredu in svetovalec³². Prav tako se je potrebno zavedati, da lahko z aktivnim vključevanjem učencev v pouk dosežemo »trajnejše, uporabnejše in koristnejše znanje«. ³³ Učitelji pa velikokrat nimajo idej, kako vključiti učence v pouk.

Namen članka je na konkretnem primeru učne ure prikazati, kako lahko z uporabo različnih učnih metod, motivacijskih tehnik in oblik učitelji prispevajo k večji aktivnosti učencev, boljši zapomnitvi snovi in k večji motivaciji za šolsko in domače delo. Članek se bo osredotočil predvsem na obliko skupinskega dela, s pomočjo katere lahko učence navajamo na samostojno delo s pisnimi viri in preko katere pripomoremo k socialni interakciji med učenci in poglobljenemu zanimanju za zgodovinsko snov. Ena izmed možnih rešitev problema, kako učence aktivno vključiti v pouk, je torej prikazana na primeru učne ure na temo vsakdanje življenje v Egiptu.

1. TEORETIČNA IZHODIŠČA ZA NAČTOVANJE UČNE URE

Učiteljeva vloga dandanes je spremenjena. Kot smo že omenili, ne sme biti več zgolj »posredovalec znanja, ampak posredovalec učenja.«³⁴ Danijela Trškan pravi, da bi »sodobni pouk zgodovine moral pri pridobivanju in raziskovanju znanja vedno bolj vključevati učence, saj bi s takšnim delom motivirali učenca tudi za aktivno, učinkovito, uspešno samoizobraževalno delo po rednem izobraževanju.«³⁵ Vse to pa lahko dosežemo z učnimi metodami in oblikami, ki omogočajo interaktiven odnos med učenci in med učiteljem in učenci.³⁶

Članek bo obravnaval učno obliko, ki pripomore k razvijanju številnih učnih spretnosti, in sicer je to skupinska učna oblika. Tomaž Weber pravi, da lahko skupinska učna oblika pomaga vsakemu posameznemu učencu pri tem, da lažje prebrodi zastavljene naloge in krepí učenčevo samozavest. Ker je pri skupinskem delu tudi potrebno izdelati grafične izdelke itd. ta oblika nudi velike možnosti za zaposlitev posameznih učencev glede na njihove sposobnosti in individualna nagnjenja.³⁷ Skupinska učna oblika torej pomaga razvijati številne učne spretnosti in sposobnosti, med katerimi lahko izpostavimo naslednje: učenci izbirajo podatke, oblikujejo pisna poročila, pripravljajo vizualno in ustno predstavitev svojih rezultatov, samostojno uporabljajo učbenike in strokovno literaturo,

³² Povzeto po: Vodopivec, I. ... [et al.] (2003). Sodelovalno učenje v praksi. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 5.

³³ Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri aktivnih učnih oblikah v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli, letnik 7, št. 1, str. 30.

³⁴ Prav tam, str. 31.

³⁵ Prav tam, str. 30.

³⁶ Povzeto po: Vodopivec, I. ... [et al.] (2003). Sodelovalno učenje v praksi. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 5.

³⁷ Povzeto po: Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 114–115.

sodelujejo, razvijajo spretnost javnega nastopanja itd.³⁸ V knjigi Paula Ginnisa, pa najdemo tudi nekaj koristnih napotkov, kako se pri skupinski učni obliki izognemo »slepim potnikom«.³⁹

Metodi, ki sta izpostavljeni v prikazu konkretne učne ure, sta metoda dela z zgodovinskim besedilom (učbenik in dodatna literatura) in metoda besedne demonstracije. Rezultat prve metode je miselno delo učencev in razumevanje vsebine.⁴⁰ Učenci se torej usposablajo za »smiselno in sistematično branje teksta, za povezavo in primerjavo pisnih in slikovnih sporočil, za oblikovanje sintetičnih mnenj o predelanem sporočilu pa tudi za urejeno in sistematično zapisovanje spoznanega.«⁴¹ Metoda besedne demonstracije pa je uporabna za boljšo ilustracijo učne vsebine, za motiviranje učencev in za poglobitev učne vsebine.⁴² Za dobro izvajanje te metode je potrebno upoštevati pristope k tekočemu glasnemu branju.⁴³

2. UČNA URA NA TEMO VSAKDANJE ŽIVLJENJE V EGIPTU

Obravnavano učno snov bomo izvedli v dveh učnih urah. Zanimivo učno snov bomo izkoristili in učence aktivno vključili v pouk s pomočjo skupinske učne oblike. Tako bodo učenci prvo učno uro v skupini, s pomočjo literature, predelali učno snov in jo nato v drugi učni uri predstavili sošolcem.

2.1. UVAJANJE ALI PRIPRAVLJANJE

V uvodnem delu bomo učence motivirali z motivacijsko tehniko »Videti z očesom misli«.⁴⁴ To tehniko uporabimo z namenom, da bi učenci pridobili bolj poglobljeno razumevanje učne snovi. Učencem povemo, naj se udobno namestijo, zaprejo oči, se sprostijo in globoko dihajo. Medtem pripravimo glasbeno zgoščenko z egipčansko glasbo⁴⁵. Tako bo imela vizualizacija tudi zvočno podlago. Opis podajamo s počasnim ritmom, nazorno in z umirjenim govorom.⁴⁶ Po končani vizualizaciji vodimo krajši razgovor in povprašamo učence o njihovih notranjih doživetjih. Postavimo tudi vprašanje, če so morda ugotovili temo današnje učne ure. Naslov učne ure napišemo na tablo. Na koncu faze uvajanja napovemo še operativne učne cilje, ki se nanašajo na obravnavano tematiko. Za fazo uvajanja potrebujemo približno 13 minut.

³⁸ Glej: Peklaj, C. s sodelavkami. (2001). Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS. V: Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 50.

³⁹ Ginnis, P. (2004). Učitelj - sam svoj mojster: kako vsakega učenca pripeljemo do uspeha. Ljubljana: Rokus, str. 206.

⁴⁰ Povzeto po: Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica: vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 53.

⁴¹ Trojar, Š. (1995). Pomen in metodične značilnosti samostojnega dela učencev s pisnimi zgodovinskimi viri. V: Zgodovina v šoli, letnik 4, št. 4, str. 53.

⁴² Povzeto po: Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 71.

⁴³ Paterson, K. (2008). 55 izzivov poučevanja in deset uporabnih rešitev za vsak izziv. Ljubljana: Rokus, str. 52. V: Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 72.

⁴⁴ Raffini, J.P. (2003). 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih. Ljubljana: Educy, str. 83–84.

⁴⁵ Atherton, R. (1998). Ankh: the sound of ancient Egypt. Tuscon: Celestial Harmonies. CD.

⁴⁶ Opis je lahko naslednji: predstavljajte si, da ste egipčanski kmet, ki hodi po prašni, netlakovani cesti, vroče vam je, na glavi nosite košaro s kruhom, v daljavi zagledate svoje prijatelje, kako mlatijo žito, pot vas vodi mimo egipčanskih žensk, ki se trudijo z drobljenjem žita in mesenjem kruha, oblečeni ste malo, saj vam je vroče, hodite in hodite, nato pa le prispete v svojo skromno hišo iz opeke.

2.2. OBRAVNAVANJE NOVE UČNE SNOVI

Obnavljanje nove učne snovi bo potekalo s pomočjo skupinskega dela. Učence razdelimo v pet skupin in preprečujemo hrup, ki se pri tem pojavi. Uporabimo še eno motivacijsko tehniko t.i. »Sestavljanke«⁴⁷, ki jo izvedemo s pomočjo slikovnega gradiva. Vsaka skupina bo obravnavala en vsebinski poudarek vsakdanjega življenja (bivališča, prehrana, oblačila, družina in verovanje) in vsaka skupina s pomočjo razrezane slike⁴⁸, ki jo mora sestaviti skupaj, ugotovi tematiko, ki jo bo obravnavala. Sledi določitev funkcij v skupinah in vodja vsake skupine pove razredu, kaj predstavlja njihova sestavljena slika in kakšna je njihova tema. Nato podamo navodila za delo in razdelimo gradivo za delo. Učenci morajo s pomočjo učbenika⁴⁹ in dodatne zgodovinske literature⁵⁰ obdelati določen vsebinski poudarek, izdelati slikovno-grafični izdelek A3 formata (lahko uporabijo tudi sliko »sestavljanko«) in si pri teh dveh zadolžitvah pomagati z učnim listom.⁵¹ Čas za delo v skupini je 30 minut.

Pred poročanjem posamezne skupine opozorimo na glasno in jasno poročanje. Vodja vsake skupine predstavi svoj izdelek pred tablo. Po koncu poročanja prve skupine vprašamo celotno skupino, če so kakšni nerazumljivi pojmi in vprašanja. Nato pa s sprotnim preverjalnim razgovorom pri učencih drugih skupin preverimo, kako so poslušali poročanje vodje prve skupine.⁵² Na tablo napišemo prvo točko Bivališča. In tudi nov pojem: rogoznica, ki ga razložimo. Nato učencem narekujemo kratke stavke, ki si jih zapišejo v zvezek.

Na isti način obdelamo vse vsebinske poudarke (vsakemu posvetimo ok. 8 minut), vsak vsebinski poudarek prav tako zapišemo na tablo. Kot zanimivost učencem pri obravnavi drugega vsebinskega sklopa (Prehrana) s pomočjo metode besedne demonstracije preberemo še odlomek, za ilustracijo učne vsebine in kot razvedrilo.⁵³ S tem odlomkom poudarimo pomen kruha v prehrani Egipčanov. Pri obravnavi tretjega vsebinskega sklopa med preverjalnim razgovorom povprašamo učence o razlikah med ličenjem in skrbjo za zunanji videz žensk v Egiptu in danes. Preko razgovora ugotovimo, da so velike podobnosti med egipčanskimi in današnjimi ženskami.

⁴⁷ Ginnis, P. (2004). Učitelj - sam svoj mojster: kako vsakega učenca pripeljemo do uspeha. Ljubljana: Rokus, str. 125–126.

⁴⁸ Lahko uporabimo: slika bivališča: Guy, J. (2006). Egipčani. Ljubljana: Grlica, str. 7 (desno zgoraj). Slika s področja prehrane: Righetti, G. (1997). Prazgodovina in rečne kulture. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 36. Slika s področja oblačenja: Kronika človeštva. (1996). Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 28. Slika s področja družine: Guy, J. (2006). Egipčani. Ljubljana: Grlica, str. 11. Slika s področja verovanja: Hart, G. (1994). Stari Egipt. Murska Sobota: Pomurska založba, str. 19.

⁴⁹ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 25–27.

⁵⁰ Lahko uporabimo: besedilo s področja bivališč: Guy, J. (2006). Egipčani. Ljubljana: Grlica, str. 5 (Prostorne hiše, Udobno življenje), str. 7 (Osnovna nastanitve). Besedilo s področja prehrane: Prav tam: str. 8–9. Besedilo s področja oblačenja: Prav tam, str. 12–13. Besedilo s področja družine: Prav tam, str. 11 (Družinske vrednote), 18–19. Besedilo s področja verovanja: Prav tam, str. 28–29.

⁵¹ Na učnem listu so napisana usmerjevalna vprašanja (npr. učni list z naslovom Bivališča v Egiptu vsebuje vprašanja: primerjajte hiše na podeželju in hiše v mestih, kakšna je bila razlika v opremljenosti bogatih hiš ...) na dnu pa je še prostor, kamor lahko učenci napišejo nepoznane pojme in svoja vprašanja.

⁵² Učence lahko povprašamo: iz katerega materiala so gradili hiše in zakaj iz tega materiala, kakšna je bila razlika med hišami na podeželju in hišami v mestu, razlika v opremljenosti bogatih hiš?

⁵³ Vovko, A. (1996). Nasmehana zgodovina: popotovanje skozi čas v 189 nasmehih. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 26.

Pri obravnavi četrtega vsebinskega sklopa (Družina) poudarimo razlike in podobnosti egipčanskih družin z današnjimi. Poudarimo enakopravnost moža in žene in nizko starost deklet pri porokah. Pri obravnavi petega vsebinskega sklopa določimo učenca da prebere izsek iz Knjige mrtvih.⁵⁴ Učencem povemo, da je tako potekal obred tehtanja srca in jih povprašamo, kaj je pomenilo za pokojnika, če je bila teža srca večja od teže peresa. Vprašamo jih tudi, katera dejanja so naredila človekovo srce težko. Na tablo zapišemo tudi imena bogov, ki jih morajo učenci znati. Kot zanimivost jim preberemo še odlomek⁵⁵, ki zelo nazorno opisuje egipčanske bogove, učence pa po prebranem odlomku povprašamo, zakaj menijo, da so Egipčani vsakemu bogu posvetili kako žival. Skupaj ponovimo tudi pomen besede totemizem. Učence opozorimo, naj se učijo iz učbenika, kjer jim bo v pomoč tudi številno slikovno gradivo.

2.3. KONČNO PREVERJANJE

Zaključni del učne ure posvetimo malo drugačnemu končnemu preverjanju. Namesto da učitelj postavlja vprašanja učencem, učenci postavljajo vprašanja sošolcem. To lahko izvedemo tudi s pomočjo žogice, ki jo učenec, ki zastavi vprašanje poda sošolcu, kateremu je vprašanje namenjeno. Sošolec ujame žogico, odgovori na vprašanje, sestavi novo vprašanje za drugega sošolca in mu poda žogico. Če učenec ne zna takoj odgovoriti na zastavljeno vprašanje, lahko žogico poda naprej, vendar ima vsak učenec le eno »boniteto«. Tik pred koncem učne ure učenci lahko pomagajo obesiti A3 izdelke na steno v razredu.

ZAKLJUČEK

Bistvena je aktivna udeležba učencev pri pouku. To smo v članku poudarili na številnih mestih in prav je tako, saj je to cilj h kateremu se morajo usmerjati sodobni učitelji. Podana je bilo oblika skupinskega dela in kar nekaj metod in motivacijskih tehnik, ki jih lahko uporabimo pri načrtovanju interaktivnih učnih ur in s katerimi lahko spodbudimo interes za učni predmet zgodovine in nasploh za preučevanje preteklosti, tudi po končanem obveznem šolanju.

LITERATURA

- Atherton, R. (1998). Ankh: the sound of ancient Egypt. Tuscon: Celestial Harmonies. CD.
- Ginnis, P. (2004). Učitelj - sam svoj mojster: kako vsakega učenca pripeljemo do uspeha. Ljubljana: Rokus.
- Guy, J. (2006). Egipčani. Ljubljana: Grlica.
- Hart, G. (1994). Stari Egipt. Murska Sobota: Pomurska založba.
- Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.

⁵⁴ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 26.

⁵⁵ Vovko, A. Nasmeljana zgodovina: popotovanje skozi čas v 189 nasmehih. (1996). Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 28.

- Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica: vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kronika človeštva. (1996). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Raffini, J. P. (2003). 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih. Ljubljana: Educy.
- Righetti, G. (1997). Prazgodovina in rečne kulture. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Trojar, Š. (1995). Pomen in metodične značilnosti samostojnega dela učencev s pisnimi zgodovinskimi viri. V: Zgodovina v šoli, letnik 4, št. 4, str. 50–54.
- Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri aktivnih učnih oblikah v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli, letnik 7, št. 1, str. 30–36.
- Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.
- Vodopivec, I. ... [et al.] (2003). Sodelovalno učenje v praksi. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Vovko, A. (1996). Nasmějana zgodovina: popotovanje skozi čas v 189 nasmėjih. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS.

POVZETEK

Sodobni učitelji se morajo zavedati, da lahko učenci z aktivnejšo udeležbo pri pouku dosežejo trajnejše in uporabnejše znanje. Bistvenega pomena pri tem je uporaba različnih učnih metod, oblik in motivacijskih tehnik, ki prispevajo k razvijanju različnih spretnosti in sposobnosti pri učencih. Na konkretnem primeru učne ure s temo vsakdanje življenje v Egiptu smo to želeli ponazoriti v dveh učnih urah, kjer smo uporabili dve uvodni motivaciji, učno snov pa smo razdelili na pet vsebinskih sklopov: Bivališča, Prehrana, Oblačila, Družina in Verovanje. Učenci so učno snov predelali v skupinah, s pomočjo učbenika in dodatne zgodovinske literature. Izdelati so morali tudi A3 izdelek in poročati o svojem delu, kjer smo večkrat uporabili tudi metodo besedne demonstracije, v zaključnem delu pa izvedli zelo zanimivo in malo drugačno končno preverjanje obravnavane učne snovi.

CVETKA FLIS: DEŽELE STARIH CIVILIZACIJ SKOZI AKTIVNO UČENJE

Uvod

V sedanjem času imajo učenci v vsakem trenutku možnost za izobraževanje izven šolskih klopi preko različne literature, medijev in spletnih strani. Učitelj zgodovine mora učencem posredovati veliko podatkov, letnic, vzrokov in dejstev. Pojavi se vprašanje, kaj naj učitelj naredi, da bodo učenci v razredu aktivno sodelovali in kakovostno ter celostno dojemali snov. Pomembno pri sestavi učne priprave na pouk je, da jo poskušamo vzpostaviti na zanimiv in motivirajoč način. Postavlja se vprašanje, kako pri učni temi Dežele starih civilizacij doseči, da bodo učenci dosegli primerno količino dolgotrajnega znanja o civilizacijah in pri pouku aktivno sodelovali. Pomembno je, da poskušamo učno uro zasnovati tako, da jo približamo različnim učencem. Primer, kako lahko aktivnost učencev dosežemo s kombinacijo različnih učnih metod, učnih oblik in motivacijskih tehnik, je prikazan v nadaljevanju.

Kako učence privabiti k aktivnemu poslušanju in učenju?

Če želimo kot učitelji zgodovine učno snov približati učencem, moramo pouk narediti zanimiv in vzpostaviti sodelovanje učencev in učitelja. Tomaž Weber poudarja, da se uporabno znanje pri pouku zgodovine ne pridobi z učenjem na pamet. Pomembno je, da se učenec pri pouku nauči izražati svoje opredelitve, stališča in vzpostaviti zveze med dogodki, kar pa se doseže z delom pri pouku.⁵⁶

Postavlja se vprašanje, kakšen je aktiven pouk za učenca. Jank in Meyer vzpostavita, da je aktiven pouk tisti, kjer se učenci ne učijo le z glavo, ampak pri učenju uporabljajo tudi ostala čutila in srce.⁵⁷

Aktivni pouk mora uravnotežiti umsko in fizično delo učencev. Kot fizično delo se smatrajo vse materialne dejavnosti, ki se opravljajo s telesom, medtem ko duševno delo zajema miselne dejavnosti.⁵⁸ Tomaž Weber potrjuje možnost in pomembnost aktivnega pouka tudi pri pouku zgodovine. Pouk zgodovine v osnovni šoli mora pritegniti radovednost učencev z neformalnimi oblikami in načini dela, prav tako je pomembno, da se občutek uspešnosti in napredovanja pridobi tudi pri različnih učnih oblikah. Vse to vpliva na oblikovanje samostojno misleče osebe, ki postane koristen član družbe.⁵⁹

Kako preko pouka zgodovine prispevati, da se oblikuje učenec, ki zna izraziti svoje stališče in bo znanje zgodovine uporabil tekom svojega življenja v družbi? To lahko dosežemo z preusmeritvijo poučevanja zgodovine z metode razlage na druge metode in v kombinaciji z uporabo različnih učnih oblik in motivacijskih tehnik. Ena izmed pomembnih metod je metoda dela s pisnim gradivom, ki je pri zgodovini zelo pomembna. Tomaž Weber ocenjuje, da s to metodo poteka usposabljanje učencev za vrednotenje zgodovinskih pojavov, učenci znajo primerjati, poiskati vzroke in izoblikovati stališča.⁶⁰ Jank in Meyer pa

⁵⁶ Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: DZS, str. 7.

⁵⁷ Jank, W., Meyer, H. (2006). Didaktični modeli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 231.

⁵⁸ Prav tam, str. 232.

⁵⁹ Weber, T., 1981, str. 11.

⁶⁰ Prav tam, str. 105.

poudarjata, da ni dovolj, če so učenci ob koncu ure zgolj zadovoljni, temveč mora samostojna učenčeva dejavnost prinesiti tudi razumnost.⁶¹

Pripravljanje ali uvajanje učencev

Učence je potrebno motivirati na vsakem koraku tekom ure. Najpomembnejša pa je motivacija v začetku učne ure v etapi uvajanja. Učencem v začetku učne ure po uvodnem pozdravu pokažemo na prosojnici Power Pointa različne slike, ki predstavljajo civilizacije starih dežel. Za Feničane pokažemo sliko Feničanske ladje⁶², za Izrael pokažemo skico Salomonovega templja⁶³ in za Indijo sliko Mohendža Dara ali današnjega Pakistana⁶⁴, ki se nahajajo v Atlasu svetovne zgodovine. Za Kitajsko sliko Lončene vojske⁶⁵ in za Staro Ameriko sliko Piramida sonca⁶⁶. Izvedemo motivacijsko tehniko nevihto možganov in frontalno učno obliko ter vprašamo, kaj jim predstavljajo slike.

Pričakujemo, da bodo ugotovili, da so na sliki stare civilizacije in pri tem odpiramo imena starih civilizacij na prosojnici. Učencem damo nalogo, da poskušajo ustno povezati ime civilizacije s sliko in pri tem učitelj povezuje slike in besede. Napovemo, da bodo učenci v koncu učne ure znali imenovati pet dežel starih civilizacij in naštetih njihove značilnosti.

Obravnavanje nove učne snovi

Pri obravnavi učne snovi poskušamo učence motivirati z različno kombinacijo učnih metod, z različnimi učnimi oblikami in motivacijskimi tehnikami. Skozi celotno uro uporabljamo prosojnico Power Pointa, kjer so podane slike in besedila.

Učencem opišemo in pokažemo na zemljevidu sveta, kje je posamezna civilizacija ležala in poprosimo enega izmed učencev, da na prostor pritrди ime civilizacije na listih, katere smo poprej mu dali. Sami pa ob razlagi pritrđimo slike ob imenu civilizacije, katere smo v uvajalnemu delu prikazali. Na ta način bodo učenci skozi celotno uro imeli predstavo o kateremu prostoru govorimo in bodo lažje osvajali vsebino.

Učitelj začne z metodo razlage in pove, da Feničani živijo na Vzhodni obali, da so trgovci in pomorščaki. Prikaže zemljevid z naslovom Grške in Feničanske nasebine v Sredozemlju okr. 750-550 pr.n.št.⁶⁷ in pozove učence naj v parni učni obliki razmislijo, kje so imeli kolonije in do kje so Feničani pluli. Ko učenci ugotovijo, jim pokaže sliko Feničanske pisave⁶⁸ in razloži, da so razvili pisavo in propadli zaradi nadoblasti Egipta, Asirije in Babilonije.

⁶¹ Jank, W., Meyer, H., 2006, str. 231.

⁶² Atlas svetovne zgodovine; Prazgodovina- Stari vek, (2006), Ljubljana: Dnevnik, str. 38.

⁶³ Prav tam, str. 40.

⁶⁴ Prav tam, str. 34.

⁶⁵ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in novi vek. Učbenik za 7. razred zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 34.

⁶⁶ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (1995). Stari in Srednji vek. Zgodovina za 6. razred osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 34.

⁶⁷ Zgodovinski atlas sveta; od prazgodovine do danes, (1994), Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, str. 16.

⁶⁸ Janša Zorn, O., Mihelič, D., 1995, str. 33.

Učitelj razlaga, da so Izraelci živeli najprej v rodovni ureditvi in nato v državni. Pomembna vladarja sta bila David in Salomon in ob tem učitelj lahko pokaže sliko Zid objokovanja v Salomonovem templju⁶⁹. Učitelj na prosojnici pokaže sliko Mojzesa in Tore⁷⁰ ter razloži, da je Tora zavitek, ki ga Judje uporabljajo za branje pri bogoslužju. Učitelj poda nalogo, naj učenci individualno v zvezek v minuti napišejo svoje misli, kaj so na podlagi slik Izraelci razvili pomembnega za razvoj krščanske vere. Za pomoč na prosojnici prikaže vir z Desetimi božjimi zapovedi⁷¹. Učitelj povzame ideje učencev, da so razvili Biblijo, zbirko starih spisov, ki so opisovali življenje in izvor judovskega ljudstva.

Učitelj vpraša, če učenci vedo, katera vera izhaja iz Indije in nato predstavi budizem kot nauk o enakosti ljudi, nenasilju in ponovnem rojstvu. Učitelj uporabi metodo dela s pisnim gradivom in napove navodilo, da naj učenci v dvojicah preberejo odstavek v učbeniku⁷² z naslovom Indija in na list A4 napišejo podatek o Indiji. Učenci lepijo liste na tablo in ob tem jim učitelj razlaga posamezne podatke.

Učenci v zvezku s navadnim svinčnikom v dveh minutah v individualni učni obliki podčrtajo pomembne podatke o Kitajski. Učitelj nato z metodo razgovora učence sprašuje vprašanja v povezavi s Kitajsko. Učitelj izvede metodo dela s slikovnim gradivom in prikaže sliko Kitajskega zidu⁷³ ter z izvedbo frontalne oblike vpraša učence naj izrazijo mnenje, kaj vidijo na sliki. Ko povedo ideje pa vpraša, če vedo, kje se zid nahaja. Učitelj z metodo razlage poda podatke, da je bil zid zgrajen zaradi obrambe, da je dolg 3200 metrov, širok 8 metrov in visok 15 metrov. Razloži, da je ob priznanju celotne Kitajske prvega cesarja nastala slika Lončene vojske⁷⁴ in jo prikaže na prosojnici.

Pred obravnavo civilizacij stare Amerike učitelj učencem predvaja perujsko glasbo⁷⁵ in ob tem predvaja sliko Tkalka iz indijanskega plemena Maji⁷⁶ in Piramida Sonca⁷⁷. Učencem razlaga, da so Azteki in Maji živeli v Srednji Ameriki na področju današnje Mehike, Inki pa na področju Andov. Enega izmed učencev poprosi, da sošolcem pokaže oba območja na zemljevidu. Učitelj pove, da so živeli na visoki stopnji civilizacije in da je njihov propad sledil s prihodom Evropejcev.

Preverjanje

Učitelj napove, da bodo preveril, koliko so se v uri zapomnili v obliki kviza, ki ga izpelje kot motivacijsko tehniko s frontalno učno obliko. Učitelj pove civilizacijo in prvi učenec pove eno značilnost, nato pove drugi učenec civilizacijo in tretji učenec pove značilnost. Eni učenci povedo civilizacijo in drugi značilnost ter tako ponovijo in preverijo, koliko so osvojili znanja.

⁶⁹ Atlas svetovne zgodovine; Prazgodovina–Stari vek, 2006, str. 40.

⁷⁰ Prav tam, str. 41.

⁷¹ Atlas svetovne zgodovine; Prazgodovina–Stari vek, 2006, str. 41.

⁷² Janša Zorn, O., Mihelič, D., 2005, str. 33.

⁷³ Atlas svetovne zgodovine; Prazgodovina– Stari vek, 2006, str. 36.

⁷⁴ Prav tam, str. 37.

⁷⁵ Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovina 2008/09. Elektronski priročnik. Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.

⁷⁶ Janša Zorn, O., Mihelič, D., 2005, str. 34.

⁷⁷ Janša Zorn, O., Mihelič, D., 1995, str. 34.

Ko pridejo na vrsto vsi učenci, pa učitelj poda navodilo, naj učenci v zvezek napišejo, zakaj sta feničanska in judovska kultura pomembni za razvoj človeštva. Učitelj uporabi metodo reševanja problemov. Učitelj pokliče učence, da povedo odgovore in s tem se zaključi tudi etapa preverjanja.

Sklep

Članek prikazuje, da lahko z izvedbo različnih učnih metod in oblik ter motivacijskih tehnik in oblik poskrbimo, da je pouk za učence bolj pester, zanimiv in kakovosten, saj spodbudimo aktivno učenje. Pomembno je, da se kot učitelji zgodovine zavedamo, da naša vloga ni le posredovanje podatkov, temveč da učencem pomagamo kot mentorji ali usmerjevalci, da sami pridobijo znanje.

Literatura

- Atlas svetovne zgodovine; Prazgodovina–Stari vek, (2006), Ljubljana: Dnevnik.
- Jank, W., Meyer, H. (2006). Didaktični modeli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Janša Zorn, O., Mihelič, D. (1995). Stari in Srednji vek. Zgodovina za 6. razred osnovne šole. Ljubljana: DZS.
- Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in novi vek. Učbenik za 7. razred zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.
- Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine 2008/09. Elektronski priročnik. Filozofska fakulteta: Oddelek za zgodovino.
- Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: DZS.
- Zgodovinski atlas sveta; od prazgodovine do danes, (1994), Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Povzetek

Učenci morajo pri pouku pridobivati znanje za oblikovanje stališč in uporabo v življenju. Dežele starih civilizacij lahko približamo učencem z uporabo različnih učnih metod, oblik ter motivacijskih tehnik. Učitelj učence ob začetku učne ure motivira s prikazom slik o civilizacijah in izvedbo nevihte možganov. Obravnava nove učne snovi o Feničanih poteka tako, da učenci na zemljevidu razberejo prostor. Pri Izraelu učitelj vpraša, kaj so razvili pomembnega za krščanstvo. Pri Indiji učenci v parih napišejo podatek na list. Pri Kitajski učenci odgovarjajo na vprašanja. Pri Stari Ameriki pa motiviramo s perujsko glasbo in s prikazovanjem slik. Preverjanje izvedemo s kvizom, ki ga izoblikujejo učenci in vprašanjem, kako sta pri razvoju človeštva prispevala judovska in feničanska kultura. Pomembno je, da se učitelj odmakne od metode razlage in poskuša biti mentor.

MOJCA HRVATIN: PRIMER UČNE URE V OSNOVNI ŠOLI: STARI GRKI

UVOD

Stari Grki in z njimi celotna helenistična tradicija predstavljajo pomembno kulturno-politično osnovo, ki je z svojimi vplivi segla veliko dlje od fizičnih mej helenskega sveta, pomembno vlogo pa imajo še danes, kar se močno vidi tudi v jeziku. To pomembnost grške civilizacije je potrebno prenesti v učno uro, preprosto zato, da učenci vidijo, kako velik vpliv so imeli Stari Grki na nas. V konkretni učni uri bo poskus opisa grške civilizacij čim bolj celokupnen, kar pomeni, da bo starogrška zgodovina predstavljena čim bolj celostno, zlasti pa bodo izpostavljena področja, na katerih se je starogrška kultura integrirala v poznejše kulture. Starogrško zgodovino je možno predstaviti na zelo vabljiv način, tudi zaradi tega, ker so določeni deli starogrške kulture zelo popularni, zlasti tisti novejšega izvora, nabora pa je dovolj za vse spoznavne tipe. To pomeni tudi, da je zanimivost učne ure (in prenosorazmerno s tem tudi njena uspešnost) v veliki meri odvisna tudi izbire in predstavljanja zgodovinskega gradiva. Izpostavljena bo pomembnost čim večjega števila metod, saj s tem pritegnemo več učencev in jih aktivno vključimo v pouk.

1. UČNE METODE, UPORABLJENE PRI UČNI URI STARI GRKI

Metode pouka oziroma metode poučevanja so: »teoretično utemeljeni in izkustveno preizkušeni uspešni racionalni načini delovanja, s katerimi subjekti izobraževalnega procesa, učitelji in učenci, uresničujejo svoje namene in dosežajo postavljene cilje izobraževalnega procesa.« Primarni cilj je: »doseči določena znanja in spretnosti, razviti določene sposobnosti in druge relevantne lastnosti osebnosti.«⁷⁸ Dobra metoda torej »pomaga na najustreznejši način priti do novega znanja in informacije.«⁷⁹ Metode so dinamična sestavina in so odvisne od subjektivnih in objektivnih dejavnikov, zato mora učitelj spremljati in se prilagajati dogajanju v razredu.⁸⁰

Pomembno je, da se ne poslužujemo le metode razlage, saj pri le-tej poteka le enosmerna govorna komunikacija.⁸¹ Za uspešen učni proces je potrebna souporaba več različnih metod,⁸² saj le s tem zadovoljimo različne zaznavne kanale učencev (VAKOG) in povečamo njihovo aktivnost pri pouku.

2. UČNA URA STARI GRKI

2. 1. UVAJANJE

⁷⁸ Jelavić, F. (1998). Didaktika. Jastrebarsko: Naklada Slap. 44. V: Strmčnik, F. (ur.) (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo. 331.

⁷⁹ Podhostnik, K. (1981). Didaktika. Ljubljana: Univerzitetna tiskarna v Ljubljani. 112.

⁸⁰ Strmčnik, F. (ur.) (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo. 338.

⁸¹ Prav tam. 346.

⁸² Tomič, A. (2000). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje FF. 87.

Učitelj učence ob vstopu v razred pozdravi in prične z uvodno motivacijo. Uporabi učno tehniko uganka. Učencem zastavi vprašanje: »Zjutraj hodi po štirih, opoldne po dveh, zvečer po treh.« Če učenci ne odgovorijo, jim pomaga. Nato jih preko razgovora ugotovijo, da so se z uganko že srečali v literaturi. Učitelj jim na PP-predstavitvi pokaže sliko sfinge in Ojdipa⁸³. Učitelj razloži, da so Tebe eno od pomembnejših mest v antični Grčiji in da bodo danes spoznali še druga mesta z visoko stopnjo razvoja ter napove učne cilje.

2. 2. OBRAVNAVANJE UČNE SNOVI IN SPROTNO PONAVLJANJE

Obravnavajo bo potekala po učbeniku za 7. razred osemletne osnovne šole⁸⁴.

Pri prvem vsebinskem poudarku Dežela in prebivalstvo učitelj naroči učencem, da odprejo atlase⁸⁵. Vpraša jih po geografskih značilnostih Grčije in pomaga s podvprašanji: »Morja, ki obkrožajo Grčijo?, Kako izgleda obala?, Kaj to pomeni za ljudi, ki tam živijo?« Nato jim naroči, da naj individualno rešijo nalogo iz delovnega zvezka⁸⁶, za to imajo minuto časa. Učitelj hodi po razredu in odgovarja na morebitna vprašanja. Skupaj pregledajo rešitve.

Pri drugem vsebinskem poudarku Kreta učitelj vpraša, kateri je največji grški otok in pove, da je tam že obstajala civilizacija (razloži besedo + kdaj), še preden so se grška plemena naselila po celinski Grčiji. Učitelj pokaže otok na zemljevidu v učilnici, tako da vsi vidijo. Sprašuje, s čim so služili denar (trgovina), katero je najbolj znano mesto, če poznajo kake ostanke. Učitelj jim kaže slike na PP-predstavitvi, učenci pa odgovarjajo na njegova vprašanja ob slikah (učenci omenijo keramični disk – iz gline⁸⁷, uporabljali so ga za pisavo – linearna A pisava, gradnja mest in palač⁸⁸ – poslikava s freskami⁸⁹). Enemu izmed učencev naroči, da prebere odlomek o Minotavru iz učbenika⁹⁰, učenci se zavedajo možnosti, da so bili Atenci odvisni od prebivalcev na Kreti.

Pri tretjem vsebinskem poudarku Mikene (ugotovijo, da so na Peloponezu in jih najdejo na zemljevidu) učitelj pripravi učencem učno-delovni list⁹¹, ki naj ga izpolnijo s pomočjo učbenika⁹². Rešujejo v parih in imajo 3 minute časa, učitelj hodi po razredu in pomaga, nato z učiteljem preverijo odgovore. Učitelj se ustavi pri pojmu kiklopski zidovi in pove, da so jih zložili brez malte in da so Grki verjeli, da so jih gradili kiklopi (razlaga besede in

⁸³ Mormegil (uporabnik) (2005). Oedipus and the Sphinx. http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Oedipus_And_The_Sphinx_-_Project_Gutenberg_eText_14994.png (13. 1. 2009).

⁸⁴ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS. 36–38.

⁸⁵ Kastelic, Z. (1999): Zgodovinski atlas za osnovno šolo. Ljubljana: DZS. 7.

⁸⁶ Škraba, G., Rovšek Kosmač, F. (2003). Zgodovina 7. Vaje in naloge za 7. r. devetletne osnovne šole. Ljubljana: Debora. 19, poglavje 1, nal. 2.

⁸⁷ Kreta. Minojska kultura. Kultura palač. Linearna A pisava <http://www.s-gimsl.kr.edus.si/ro/zgodovina/LIST2.doc> (13. 1. 2009).

⁸⁸ Adamd, J. (2000). The palace at Knossos. [http://www.monachus-monachus-monachus.gr/engcrete_files/knossos010.jpg](http://www.monachus-monachus.gr/engcrete_files/knossos010.jpg) (13. 1. 2009).

⁸⁹ Bull Leaping Fresco. <http://www.dilos.com/dilosimages/image/crete/knossos004.jpg> (13. 1. 2009).

⁹⁰ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS. 36.

⁹¹ Priloga 1: učno-delovni list, naloga 1 (kretska in mikenska kultura); zgled Pastar, Z., Sobotkiewicz, J. (2000³). Zgodovina 1. Delovni zvezek za prvi letnik. Ljubljana: DZS. 43, nal. 3.

⁹² Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS. 37.

prikaz slike kiklopa⁹³ na PP-predstavitvi). Za domačo nalogo naj rešijo še levi stolpec v tabeli na učnem listu.

Za četrti poudarek Troja pripravi učitelj minutni izsek iz filma Troja⁹⁴. Učence vpraša, če vedo, katero je tretje pomembnejše razvito mesto v začetku razvoja Grčije. Poiščejo mesto Troja na zemljevidu, ugotovijo, da leži v današnji Turčiji in da se meje antične Grčije ne ujemajo z današnjimi. Datumsko določijo trojansko vojno, učence vpraša, kdo se je v vojni bojeval, kdo opeva vojno in v katerem delu, s katero zvižajo so zmagali Grki. Učitelj da med učence Homerjevo Iliado⁹⁵, da jo lahko prelistajo. Pove, da je Schliemann ravno s pomočjo tega dela ugotovil lego mesta.

2. 3. ZAKLJUČNO PONAVLJANJE

Učitelj pripravi učencem kratko križanko⁹⁶, ki vsebuje ključne pojme, katere so spoznali v učni uri. Rešujejo individualno. Na voljo jim da tri minute časa, medtem učitelj kroži po razredu in pomaga, nato skupaj pregledajo odgovore.

Če ostane še kaj časa, naj se lotijo reševanja domače naloge v delovnem zvezku⁹⁷.

SKLEP

Za čim bolj nazorno predstavo učencev o stari Grčiji je potrebno večje število metod, ki napravijo pouk bolj razgiban. Učenci so v večji meri vključeni v pouk, metode v konkretni učni uri zadovoljijo tako avditivni tip učencev (z razlago, razgovorom, z metodo besedne demonstracije – ko učenec bere besedilo iz učbenika o Minotavru), vizualni tip (metoda s slikovnim gradivom – ko po slikah sprašuje o ostankih s Krete, metoda slikovne demonstracije – ko gledajo zemljevide in slike na PP-predstavitvi, metoda dela s pisnim gradivom – ko da pri vsebinskem poudarku Mikene učitelj učno-delovni list in si pomagajo z učbenikom) kot tudi kinestete (z učnimi listi, metoda dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo → metoda dela z gibljivimi slikami).⁹⁸ Različnost pristopov, s katerimi lahko pristopimo k poučevanju snovi o Starih Grkih lahko primerjamo z raznolikostjo helenske kulture – različne aspekte le-te lahko najboljše predstavimo z ustreznimi učnimi pristopi.

VIRI IN LITERATURA

Adamd, J. (2000). The palace at Knossos. http://www.monachus-monachus.gr/engcrete_files/knossos010.jpg (13. 1. 2009).

Bull Leaping Fresco. <http://www.dilos.com/dilosimages/image/crete/knossos004.jpg> (13. 1. 2009).

Homer (1982). Iliada. Ljubljana: DZS.

⁹³ Odisej in kiklop Polifem. http://www.svetizbesed.com/pic/ilus-odisej_in_kiklop.jpg (13. 1. 2009).

⁹⁴ Troja, film (2004). Rez.: Wolfgang Petersen

⁹⁵ Homer (1982). Iliada. Ljubljana: DZS.

⁹⁶ Priloga 1: učno-delovni list, naloga 2.

⁹⁷ Škraba, G., Rovšek Kosmač, F. (2003). Zgodovina 7. Vaje in naloge za 7. r. devetletne osnovne šole. Ljubljana: Debora. 19, poglavje 2, nal. 1.

⁹⁸ Več o metodah in sami razdelitvi le-teh: Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, FF. 26–105.

- Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. razred zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS. 36–38.
- Kastelic, Z. (1999): Zgodovinski atlas za osnovno šolo. Ljubljana: DZS.
- Kreta. Minojska kultura. Kultura palač. Linearna A pisava. <http://www.s-gimsl.kr.edus.si/ro/zgodovina/LIST2.doc> (13. 1. 2009).
- Mormegil (uporabnik) (2005). Oedipus and the sphinx. http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Oedipus_And_The_Sphinx_-_Project_Gutenberg_eText_14994.png (13. 1. 2009)
- Odisej in kiklop Polifem. http://www.svetizbesed.com/pic/ilus-odisej_in_kiklop.jpg (13. 1. 2009).
- Pastar, Z., Sobotkiewicz, J. (2000³). Zgodovina 1. Delovni zvezek za prvi letnik. Ljubljana: DZS. 43.
- Podhostnik, K. (1981). Didaktika. Ljubljana: Univerzitetna tiskarna v Ljubljani.
- Strmčnik, F. (ur.) (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Škraba, G., Rovšek Kosmač, F. (2003). Zgodovina 7. Vaje in naloge za 7. r. devetletne osnovne šole. Ljubljana: Debora. 19.
- Tomič, A. (2000). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje FF.
- Troja, film (2004). Rež.: Wolfgang Petersen
- Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, FF.

POVZETEK

Namen članka je pokazati, kako sestaviti učno uro, ki bo metodično čim bolj pestra ter s tem k sodelovanju pripraviti čim večje število učencev. Posledica je trajnejše in kakovostnejše znanje, to pa je cilj izobraževalnega procesa. Metode so dinamična sestavina, zato mora učitelj vseskozi spremljati odziv učencev in se prilagajati. Zaradi enosmerne govorne komunikacije želimo metodo razlage uporabiti v najmanjši možni meri. Na začetku ure preko metode razgovora ugotovimo značilnosti grške pokrajine. Pri naslednjem vsebinskem poudarku (Kreta) prevladuje metoda s slikovnim gradivom, pri Mikenah metoda dela s pisnim gradivom pri poudarku Troja pa metoda z gibljivimi slikami (kratek izsek iz filma Troja) in metoda razgovora. Vseskozi je prisotna metoda slikovne demonstracije (zemljevidi, slike). /Z različnimi učnimi pristopi lahko ustreznejše predstavimo stare Grke./

PRILOGE

Priloga 1: učno-delovni list za učence (kretska in mikenska kultura, zaključno ponavljanje)

STARI GRKI (delovni list)

1. KRETSKA IN MIKENSKA KULTURA

	KRETSKA KULTURA	MIKENSKA KULTURA
kdaj		
kje		
kdo jo je odkril	Evans	Schliemann
središče		
vladar	Minos	
znamenitost	palača v Knososu	
pisava		linearna B

Rešitve:

	KRETSKA KULTURA	MIKENSKA KULTURA
kdaj	3. in 2. tisočletje pr. n. št.	2000 pr. n. št.
kje	Kreta	Peloponez
kdo jo je odkril	Evans	Schliemann
središče	Knosos	Mikene
vladar	Minos	Agamemnon
znamenitost	palača v Knososu	kiklopski zidovi, levja vrata
pisava	linearna A	linearna B

2. ZAKLJUČNO PONAVLJANJE

- 1) Kralj v Mikenah
- 2) Največji grški otok, na njem je mesto Knosos
- 3) Troja je bila vojaško, trgovsko in kulturno _____.
- 4) Enooki velikan
- 5) Eno izmed plemen v Grčiji
- 6) Ep, v katerem je omenjena Troja

					A	G	A	M	E	M	N	O	N
					K	R	E	T	A				
S	R	E	D	I	Š	Č	E						
					K	I	K	L	O	P			
						J	O	N	C	I			
				I	L	I	A	D	A				

NINA JELIĆ: NETRADICIONALNA FRONTALNA UČNA OBLIKA: GRŠKE MESTNE DRŽAVICE – ŠPARTA IN ATENE

UVOD

Današnji sodobni pouk je usmerjen v pridobivanje različnih učnih spretnosti, oblikovanje kritičnega mišljenja in poglobljenega znanja učečega se subjekta. Učiteljeva vloga pri tem ni zanemarljiva, nasprotno, je zelo pomembna, saj je učitelj pomemben akter pri oblikovanju in vodenju učnega procesa. Za vodenje le-tega mora biti profesionalno usposobljen in kompetenten. S pestro izbiro učnih metod, oblik in motivacijskih tehnik učitelj močno prispeva k večji aktivnosti in ustvarjalnosti učencev.

Ena izmed učnih oblik, ki spodbuja učence k sodelovanju pri pouku, je netradicionalna frontalna učna oblika. Namen članka je prikazati uporabo omenjene učne oblike pri učni uri Grške mestne državice – Šparta in Atene.

NETRADICIONALNA FRONTALNA UČNA OBLIKA

V didaktiki ločimo dve vrsti frontalnega pouka: klasično frontalno obliko in neklasično.⁹⁹ Klasična frontalna oblika je značilna za tradicionalni pouk, pri katerem prevladuje metoda razlage oz. predavanje.¹⁰⁰ V sodobni didaktiki pa prevladuje neklasična oz. netradicionalna učna oblika, ki predvideva uporabo različnih učnih metod: razlago, metodo demonstracije, metodo razgovora in metodo dela z zgodovinskimi teksti. Raznolikost učnih metod prispeva k večji aktivnosti in ustvarjalnosti učencev. Učitelj se mora natančno pripraviti za netradicionalni frontalni pouk, saj je le-ta odvisen od njega samega. Za netradicionalni frontalni pouk so značilne naslednje etape: uvodna motivacija, usvajanje učne snovi, utrjevanje učne snovi in ponavljanje učne snovi.¹⁰¹

UČNE METODE PRI NETRADICIONALNI UČNI OBLIKI

Netradicionalni frontalni pouk od učitelja zahteva profesionalnost na področju zgodovinskega in didaktičnega znanja. "Pri sprotni pripravi učitelj načrtuje metode dela za učenca, tako da bo učenec pri pouku zavestno pridobil zgodovinsko znanje in razvijal celovito osebnost."¹⁰²

Najpogostejše učne metode pri netradicionalnem frontalnem pouku so:

Metoda razlage: lahko je v obliki pripovedovanja, pojasnjevanja in referiranja. Zgodovinska dejstva in dogodki morajo biti nazorno in konkretno predstavljeni.¹⁰³ "Učitelj mora živo, zanimivo, prizadeto in dramatično pripovedovati."¹⁰⁴ Če pri pouku prevladuje razlaga, potem ta postane učencem enolična, utrujajoča in nezanimiva. Razlaga pri pouku

⁹⁹ Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli, letnik VIII, št. 1., str. 50.

¹⁰⁰ Prav tam, str. 50.

¹⁰¹ Prav tam, str. 51.

¹⁰² Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. Stoletju – vse življenje uporabna popotnica. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 34.

¹⁰³ Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 57, 58.

¹⁰⁴ Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 98.

zgodovine naj bo problemsko usmerjena in osredotočena na bistvo učne snovi. V osnovni šoli naj ne bi razlaga trajala dalj kot deset minut.¹⁰⁵

Metoda razgovora: zelo pomembno je, da učitelj pri razlagi vključi tudi razgovor. Učitelj vodi razgovor in z vprašanji spodbuja učence k večji aktivnosti in skrbi za sodelovalno vzdušje v razredu. S poglobljenim in pripravljenim razgovorom učitelj spodbuja razvoj učenčevega kritičnega presojanja in ocenjevanja.¹⁰⁶ Učno metodo razgovora učitelj lahko uporabi v vseh etapah pouka in v različnih oblikah: kot povezavo učiteljeve razlage in branja zgodovinskega teksta, pri ponavljanju učne snovi oz. pridobljenega znanja, v zvezi z uporabo učil in pri obdelavi učne snovi.¹⁰⁷

Metoda slikovne demonstracije: slikovne demonstracije prispevajo k boljši motivaciji učencev in zapomnitvi učne snovi ter metodični pestrosti pouka.¹⁰⁸

Učitelj mora učenca usmerjati k pravilnemu opazovanju in analiziranju slikovnega gradiva. Slike pokažemo ob najprimernejšem času, ko obravnavanje učne snovi to zahteva in ko je pedagoško najbolj koristno. Slike kot učilo morajo biti tehnično ustrezne, kar pomeni, da morajo biti dovolj velike, estetske in vsebinsko resnične.¹⁰⁹

Metoda dela z besednim gradivom: učitelj mora zgodovinske tekste dobro poznati in jih tudi primerno pojasniti učencem. Pri pouku v osnovni šoli se zgodovinski teksti uporabljajo predvsem kot dopolnilo za ponazoritev, kot dodatno gradivo za oživitev pouka in podkrepitev zgodovinskih dejstev.¹¹⁰ Z branjem zgodovinskih tekstov pri pouku učitelj usposobi učence za poglobljanje v smisel in vsebino teksta. Ob njih se učenci seznanijo tudi z raziskovalnimi metodami in načinom interpretacije. Zgodovinske pisne vire lahko črpamo iz beril, letopisov, literarnih del, kronik, starih listin in časopisov. Vsak tekst mora učitelj temeljito preštudirati, kritično oceniti in preskusiti, če ustreza zahtevam učnega načrta ter učenčevi zmogljivosti branja in razumevanja. Teksti so lahko uporabljeni v uvodni motivaciji, med obravnavanjem učne snovi ali na koncu učne ure pri poglobljanju učne snovi.¹¹¹

IZVEDBA UČNE URE NA TEMO GRŠKE MESTNE DRŽAVICE – ŠPARTA IN ATENE

V **uvodnem delu** učitelj s celotnim razredom ponovi učno snov prejšnje ure, in sicer preseljevanje grških plemen. Za lažjo predstavo in ponazoritev uporabi stenski zemljevid antične Grčije. Po skupinskem ponavljanju napove novo učno temo (Grške mestne državice – Šparta in Atene) in operativne učne cilje.

Glavni del je razdeljen na štiri vsebinske poudarke. Pri prvem vsebinskem poudarku učitelj razloži pojem polis. Pove okoliščine nastanka polis in njene glavne značilnosti (propad plemenske in rodovne skupnosti, izoblikovanje dveh slojev – aristokracije in demosa). Učitelj razloži, da grško ozemlje ni bilo enotno, ampak sestavljeno iz več mestnih držav. Polis je dobila ime po mestu, ki je ležalo pod gričem, na katerem so zgradili tempelj. Nove pojme (polis, aristokracija in demos) učitelj zapiše na tablo in s tem pri učencih prepreči nepravilen zapis. Učitelj učence vpraša, če morda poznajo kakšno grško

¹⁰⁵ Trojan, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli, letnik III, št. 3., str. 33.

¹⁰⁶ Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 98.

¹⁰⁷ Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 61–62.

¹⁰⁸ Trojan, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. Zgodovina v šoli, letnik V, št. 3, str. 34–35.

¹⁰⁹ Zgonik, M. (1968). Zgodovina v sodobni šoli. Ljubljana: DZS, str. 178–179.

¹¹⁰ Prav tam, str. 101–102.

¹¹¹ Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 63–64.

polis. Skupaj z učenci pridejo do pravih odgovorov (Tebe, Atene, Šparta, Korint). Vse omenjene polis učitelj pokaže na stenskem zemljevidu antične Grčije.

V nadaljevanju učitelj na grafoskopu pokaže prosojnico, ki ponazarja špartanskega vojaka.¹¹² Učence vpraša, kaj vidijo na sliki, kako je oborožen vojak ipd. Pove, da je vojska glavna značilnost polis Šparte in da je zato imenovana vojaška polis. Z glasnim in vživetim branjem zgodovinskega teksta učitelj učencem predstavi špartansko vzgojo.¹¹³ Po končanem branju učitelj povpraša celoten razred, katere so glavne značilnosti špartanske vzgoje. Ugotovitve zapiše na tablo, učenci pa v zvezke.

Tudi naslednji vsebinski poudarek, polis Atene, učitelj začne s slikovno demonstracijo. Na grafoskopu prikaže prosojnico z atensko Akropolo.¹¹⁴ Učitelj učence spodbudi k sodelovanju s postavitvijo nekaterih vprašanj (kaj vidite na sliki, opišite sliko ipd.). Nato učitelj pokaže drugo prosojnico, ki prikazuje Atene v sedanosti.¹¹⁵ Učence vpraša, kakšna je razlika med obema slikama, kaj vsebuje prva in kaj druga slika. Učitelj učencem razloži, da si s pomočjo materialnih in pisnih virov lahko predstavljamo, kakšne so bile Atene nekoč.

V nadaljevanju učitelj predstavi gospodarske panoge v Atenah (poljedelstvo, pridelava olja, vina, živinoreja, obrt in trgovina ter pomorstvo) in politično ureditev Aten. Učitelj učencem razloži, da so Atene sprva vodili aristokrati (aristokratska polis) in da so se kasneje razvile v demokratično polis, v kateri so o vsem odločali svobodni moški, stari nad 20 let. Učence opozori na položaj žensk, tujcev in sužnjev v demokratični polis. Učitelj jim lahko zastavi vprašanje, kakšna je politična ureditev naše države in v čem se razlikuje od grške demokracije.

Zadnji poudarek, vsakdanje življenje starih Grkov, učitelj predstavi s pomočjo slikovne demonstracije (prosojnice: hiša grške družine, grška družina, toplice, gledališče).¹¹⁶ Ob opazovanju slik na prosojnicah učencem postavi vprašanja in jih tako vključi v razlago. Učitelj kot zanimivost omeni tudi olimpijske igre, ki so se odvijale vsake štiri leta. Na grafoskopu pokaže prosojnico metalca diska.¹¹⁷ Učence vpraša, če poznajo še kakšno olimpijsko disciplino v stari Grčiji.

V **zaključnem delu** učitelj učencem razdeli učne liste s križanko. Učenci samostojno rešijo križanko in tako ponovijo glavne pojme, ki so jih spoznali v učni uri. Ko učenci rešijo učne liste, učitelj pokliče posameznega učenca, da prebere rešitev. Učitelj pravilno rešitev zapiše na tablo, učenci pa v zvezek. Pravilno izpolnjena križanka učencem služi kot zapis učne snovi.

UČNI LIST

Križanka

V vsako polje vpiši pravi odgovor na zastavljeno vprašanje. Na koncu izpiši pravilno rešitev križanke.

¹¹² <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Hop2.jpg>, 5. 1. 2009.

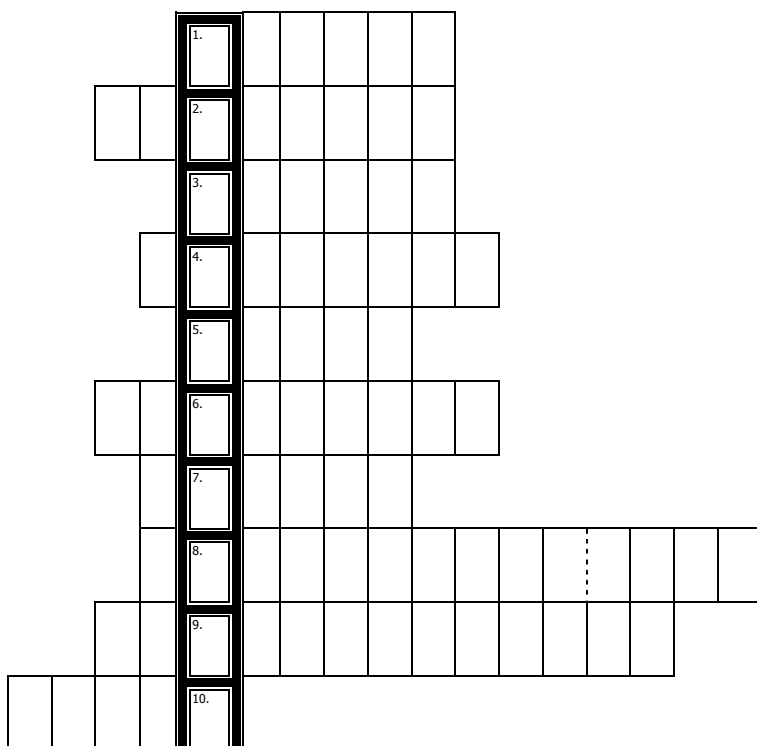
¹¹³ Uporabi tekst iz učbenika: Zorn, J., Mihelič, O. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne šole. Ljubljana: DZS, str. 41.

¹¹⁴ <http://images.google.com/imgres?imgurl=http://www.mlahanas.de/Greeks/Arts/Parthenon/Parthenon1.jpg&img>, 5. 1. 2009.

¹¹⁵ <http://images.google.com/imgres?imgurl=http://www.mlahanas.de/Greeks/Arts/Parthenon/Parthenon1.jpg&imgrefurl=http://www.mlahanas.de/Greeks/Arts/Parthenon.htm&usq>, 5. 1. 2009.

¹¹⁶ http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Epidaurus_Theater.jpg,
<http://www.hottravel.biz/images/GreeceSpa1.jpg>,
5. 1. 2009.

¹¹⁷ <http://www.o-4os.ce.edus.si/gradiva/zgo/grki-kultura/mironov-metalec-diska.jpg>, 5. 1. 2009.

1. Ime države, v kateri so živeli Grki.
2. Kako se imenuje tempelj, ki je posvečen boginji Ateni?
3. Katera je vojaška polis?
4. Kako imenujemo utrjeni, najvišji del starih grških mest?

5. Kako se imenuje zaščitnica (boginja) mesta Atene?
6. Prostor, kjer so se v prostem času zbirali stari Grki (sopomenka za terme).
7. Pomembna grška polis, ki se začne s črko K.
8. Kako imenujemo igre, ki se odvijajo na vsake štiri leta?
9. Kako se je imenoval višji sloj v grški družbi?
10. Kako se je imenovalo ljudstvo v grški družbi?

Rešitev križanke: _____

ZAKLJUČEK

Namen sodobnega pouka zgodovine ni le enciklopedično kopičenje informacij, temveč spodbujanje učenčeve samostojnosti in ustvarjalnosti.¹¹⁸ Ena od učnih oblik, ki spodbuja zavestno pridobivanje zgodovinskega znanja, je netradicionalna frontalna učna oblika. Vodstvo učnega procesa pri frontalnem pouku je v rokah učitelja, ki z uporabo aktivnih metod: z metodo razlage, razgovora, demonstracije, metodo dela z zemljevidom in zgodovinskim tekstom, poskrbi za čim večjo aktivnost in pozornost učencev. Učne metode so izbrane glede na učne cilje, vsebino, razvojno stopnjo učencev, didaktična sredstva in učna načela.¹¹⁹ Pri frontalno vodenem pouku, pri katerem učitelj dela z vsemi učenci hkrati, morajo biti upoštevane tudi individualne razlike med učenci. Posamezen učenec pa se mora po možnosti prilagoditi delu celega razreda.¹²⁰

Težnje sodobnega pouka zgodovine niso samo pridobivanje trajnega in uporabnega znanja ter razvoj učenčevih sposobnosti, temveč tudi kulturno in duhovno bogatenje učenca.

¹¹⁸ Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju-vse življenje uporabna popotnica. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 25.

¹¹⁹ Prav tam, str. 27.

¹²⁰ Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 111.

LITERATURA IN VIRI

- Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS.
- Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju-vse življenje uporabna popotnica. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine. Ljubljana: DZS.
- Trojan, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli, letnik III, št. 3.
- Trojan, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. Zgodovina v šoli, letnik V, št. 3.
- Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli, letnik VIII, št. 1.
- Zgonik, M. (1968). Zgodovina v sodobni šoli. Ljubljana: DZS.
- Zorn, J., Mihelič, O. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne šole. Ljubljana: DZS.
- Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS.
- <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Hop2.jpg>, 5. 1. 2009.
- <http://images.google.com/imgres?imgurl=http://www.mlahanas.de/Greeks/Arts/Parthenon/Parthenon1.jpg&imgrefurl=http://www.mlahanas.de/Greeks/Arts/Parthenon.htm&usq>, 5. 1. 2009.
- http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Epidaurus_Theater.jpg, 5.1. 2009.
- <http://www.hottravel.biz/images/GreeceSpa1.jpg>, 5. 1. 2009.
- <http://www.o-4os.ce.edus.si/gradiva/zgo/grki-kultura/mironov-metalec-diska.jpg>, 5. 1. 2009.

Povzetek

Članek opisuje uporabo netradicionalne frontalne oblike pri obravnavanju učne enote Grške mestne države-Šparta in Atene. Učna ura vsebuje tri etape: uvajanje v kombinaciji s ponavljanjem, obravnava učne snovi in ponovitev obravnavane snovi. V prvi etapi učitelj ponovi snov prejšnje ure. Pri tem uporabi metodo dela z zemljevidom. Glavni del učne ure je razdeljen na štiri vsebinske poudarke: opredelitev pojma polis, Šparta, Atene in vsakdanje življenje Grkov. Med razlago učne snovi učitelj uporablja slikovno demonstracijo in metodo dela z besednim gradivom. Tako učencem slikovito in podrobno prikaže antično Grčijo. Učitelj s postavljanjem problemskih vprašanj ob razlagi učne snovi, učence aktivno vključuje v pouk. V zaključni etapi rešijo križanko in tako ponovijo učno snov. Zaradi uporabe aktivnih učnih metod v frontalni učni obliki, učenci pridobijo kakovostno zgodovinsko znanje ter razvijajo lastne učne sposobnosti.

KATJA JENIČ: PRIMER UČNE URE: GRŠKA KOLONIZACIJA

UVOD

Pri pouku sodelujejo trije dejavniki: učitelj, učenec in učna vsebina. Učno delo zajema vse dejavnike, saj če katerega izpustimo, to ni več pouk.¹²¹

Pred vsako učno uro se mora učitelj zelo dobro pripraviti. Preučiti mora didaktične etape, učne oblike, učne metode, motivacijske tehnike, učila, učne pripomočke. Učencem mora posredovati oziroma predstaviti učne cilje. Z učenci mora izpostaviti pravilno komunikacijo in jih motivirati za delo. Učiteljevo delo je tudi, da preveri učne stile svojih učencev, kako vpliva učno delo na njihovo samozavest in poskuša razvijati učenčeve sposobnosti.

Pri pouku so pomembne različne učne oblike in metode ter še posebej motivacija učencev, o katerih bomo govorili v tem članku.

Namen tega članka je prikazati primer učne ure z naslovom Grška kolonizacija s pomočjo različnih učnih metod in oblik ter motivacijskih tehnik.

UČNE OBLIKE, UČNE METODE IN MOTIVACIJA UČENCEV

Učne oblike so socialne oblike, v katerih se izvaja učni proces, to je učenje in poučevanje. Značilnost frontalne učne oblike je, da se učna snov obdeluje, vadi ponavlja in preverja z vsem razredom.¹²² Individualna učna oblika zahteva učenčovo samostojnost in samoorganiziranost pri učenju. Učitelj je učencem na voljo za individualizirano pomoč, učitelj je svetovalec.¹²³ Pri predstavljeni učni uri bomo uporabili frontalno učno obliko in individualno učno obliko.

V vsaki didaktični etapi lahko uporabljamo različne učne metode.

Učne metode predstavljajo učinkovito komunikacijo med učiteljem in učencem na vseh stopnjah učnega procesa, od pripravljanja, obdelave nove učne snovi, vadenja, ponavljanja in preverjanja znanja. Učni procesi so uspešni, če učitelji uporabljajo različne učne metode in ne samo ene, kot na primer metodo razlage. Izbira učnih metod je odvisna od več dejavnikov: učne vsebine, tip učne ure, posamezna etapa v učnem procesu in delni cilji učne enote, razvojna stopnja učencev, razvitost različnih sposobnosti in spretnosti učencev v oddelku, gmotno-tehnična podlaga, število učencev v razredu, lokacija šole, čas in učiteljeva osebnost.¹²⁴

Pri posredovanju učne snovi bomo uporabili različne metode, in sicer metodo razlage, metodo razgovora, metodo dela s slikovnim gradivom in metodo slikovne demonstracije. Najpomembnejši sta metoda razlage in metoda razgovora. Metoda razgovora je pomembna za motivacijo učencev, saj spodbuja sproščenost,¹²⁵ zato jo bomo še posebej uporabili pri učni uri.

Učitelji na motivacijo učencev vplivajo predvsem z nagradami in kaznimi. S tema metodama nadzorujemo vedenje mnogih učencev, vendar pa le to vpliva na notranjo

¹²¹ Tomič A. (2000). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 32.

¹²² Prav tam, str. 119.

¹²³ Prav tam, str. 125.

¹²⁴ Prav tam, str. 87.

¹²⁵ Trškan D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanje in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, str. 63.

motivacijo učencev.¹²⁶ Učitelj mora v razredu najprej vzpostaviti ugodno ozračje. Ko mu to uspe, nato z orodji za povečanje notranje motivacije preusmerja učence z zunanje na notranjo motivacijo. Hkrati dosega učitelj tudi zastavljene učne cilje.¹²⁷ Pri učni uri bomo uporabili učno tehniko vislice za začetno motivacijo in na koncu učne ure še učno tehniko križanka. Med samo obravnavo učne snovi, pa bomo učence poskušali motivirati z razgibanim delom.

UČNA URA

Učna ura mora biti temeljito pripravljena. Učitelj mora preučiti, didaktične etape, učne oblike, učne metode, motivacijske tehnike, učila, učne pripomočke. Z učenci mora izpostaviti pravilno komunikacijo in jih motivirati za delo.

Uvajanje

Po vstopu v razred učence najprej pozdravimo nato uredimo vse organizacijske zadeve. Učence bomo najprej motivirali z vislicami. Učence razdelimo v skupine po štiri ali pet. Skupine sestavimo tako, da se učenci obrnejo sosedom za sabo. V vsaki skupini določimo poročevalca. Vislice izvajamo na tablo. Skupina, ki pravilno reši vislice, dobi za nagrado čokolado. Rešitev predstavlja naslov učne ure. Učitelj napove naslov učne ure Grška kolonizacija. Poudariti tudi operativne cilje, ki jih bodo učenci dosegli v dani učni uri. Uvajanje v učno uro traja okoli pet minut.

Obravnavanje nove učne snovi

Samo obravnavanje učne snovi poteka okoli 25 minut. Učno snov razdelimo na tri poudarke.

Prvi vsebinski poudarek je vzroki kolonizacije. Pri obravnavi tega vsebinskega poudarka najprej uporabljamo metodo razgovora. Učitelj vpraša učence, zakaj so se začeli Grki v 8. stoletju naseljevati zunaj svojih meja. Učitelj jih pri podajanju vzrokov vodi in pomaga. Nato uporabi učitelj metodo dela s slikovnim gradivom. Učencem razdeli liste z zemljevidom¹²⁸. Naslov učnega lista je Grške kolonije. Na zemljevidu imajo prikazane grške kolonije. Učitelj vpraša učence, katere so grške kolonije. Učenci s pomočjo zemljevida odgovorijo. Učitelj nato razloži besedo kolonist. Učencem pove tudi, da se je za kolonije južne Italije in Sicilije uveljavilo ime Velika Grčija.¹²⁹ Učenci si snov zapisujejo med posredovanjem snovi iz PowerPoint prosojnic.

Drugi vsebinski poudarek je položaj kolonij. Učitelj začne z razlago. Pove, da so bile kolonije samostojne, grške mestne države, a prijateljsko povezane z grškimi mesti. Vojaško so podpirale svoje ustanovitelje. Dobro so imeli razvito obrt in predelavo žita. Sodelovale so na olimpijskih igrah.¹³⁰ Učitelj vpraša, kaj je kolonije povezovalo z domovino. Učenem pomaga pri odgovoru. Uporabi metodo dela s slikovnim gradivom.

¹²⁶ Raffini P. J. (2003). 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih. Ljubljana: Educy, str. 15.

¹²⁷ Prav tam, str. 26.

¹²⁸ www.sl.wikipedia.org/wiki/Anti%C4%8Dna_Gr%C4%8Dija (5. 1. 2009).

¹²⁹ Janša Zorn O., Mihelič D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 44.

¹³⁰ Prav tam, str. 44.

Učitelj učencem pokaže sliko, ki prikazuje vazo.¹³¹ Učence vpraša, kaj prikazuje slika. Učenci odgovorijo. Učenci prepisujejo iz PowerPoint prosojnic.

Tretji vsebinski poudarek je pomen in posledica kolonij. Učitelj učence vpraša, kaj so iz Grčije uvažali v kolonije in kaj so iz kolonij uvažali v Grčijo. Razdeli jim učni list. Odgovorijo s pomočjo učnega lista.¹³² Učni list ima naslov grška kolonizacija. Na listu sta dve vprašanji. Prvo vprašanje uvoz se glasi: Na zemljevidu imenuj blago, ki ga Atene uvažajo iz posameznih dežel, kjer so kolonije. Učenci lahko izberejo izmed naslednjih artiklov: srebro, baker, žito, konji, sužnji, zlato, začimbe, zelišča, obrtniški izdelki, lan, kože, med, vosek, ribe. Učenci rešijo nalogo tako, da napišejo rešitve v krogce na zemljevidu. Pokličemo enega od učencev, ki pove odgovor. Sledi drugo vprašanje, to je izvoz. Vprašanje se glasi podčrtaj blago, ki ga Atene izvažajo. Navedene imajo naslednje možnosti: žito, zlato, vino, olje, nakit, sužnji, orožje, keramika. Nalogo naredimo skupaj z učiteljem. Učenci podčrtajo pravilne besede. Učitelj nadaljuje z razlago. Pove, da se je večalo območje grškega vpliva, širila se je grška umetnost in znanost. Pove še, da je Grčija spoznala orientalsko blago in egipčansko umetnost. Skupaj pogledajo sliko v učbeniku na strani 45 in naštejemo še nekaj znanih mislecev iz kolonij, kot sta matematik Pitagora iz južne Italije in fizik Arhimed iz Sirakuz.¹³³ Učitelj pokaže sliko Pitagore¹³⁴ in nato še sliko Arhimeda¹³⁵. Učenci delajo zapiske iz PowerPoint prosojnic.

Ponavljjanje

Pri ponavljanju učenci samostojno rešujejo nalogi v učbeniku pod naslovom Razmisli.¹³⁶ Na vprašanji odgovarjajo s pomočjo odlomkov, ki se nahajajo poleg vprašanj v učbeniku. Prvo vprašanje se glasi: Kakšno blago so uvažali v Grčijo iz kolonij? V pomoč jim je odlomek iz Geschichte in Quellen, Bayern. Drugo vprašanje se glasi: Ali so ljudje tudi danes selijo v razne tuje kraje, iz kakšnih vzrokov in ali jih lahko primerjamo z grško kolonizacijo? V pomoč jim je odlomek iz Plutarhovega dela Življenje velikih Grkov.¹³⁷ Učitelj je na voljo za dodatna vprašanja pri reševanju. «Ko učenci prosijo za pomoč, strukturirajte njihovo razmišljanje, tako da jih z namigi in vprašanji pripeljete do rešitve.»¹³⁸ Pred koncem določi dva poročevalca, ki povesta odgovore. Učenci za domačo nalogo dobijo še križanko o učni vsebini grška kolonizacija.¹³⁹ S pomočjo križanke ponovijo obravnavano snov doma in so pripravljeni na preverjanje naslednje učne ure.

ZAKLJUČEK

Učiteljeva priprava na učno uro je zelo pomembna. Učno uro mora načrtovati časovno pravilno in didaktično ustrezno. Paziti mora, da izpolni vse zadane didaktične etape. Prva naloga učitelja je, da z učenci izpostavi pravilen odnos. Izpostaviti moramo pravilno komunikacijo. Učencem mora snov posredovati zanimivo in čim bolj enostavno. Vse bolj

¹³¹ www.gea-on.net/slika.asp?ID=309 (5. 1. 2009).

¹³² www.s-gimsl.kr.edus.si/ro/zgodovina/LIST6.doc (5. 1. 2009).

¹³³ Janša Zorn O., Mihelič D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 44, 45.

¹³⁴ www.sl.wikipedia.org/wiki/Pitagora (5. 1. 2009).

¹³⁵ www.sl.wikipedia.org/wiki/Arhimed (5. 1. 2009).

¹³⁶ Janša Zorn O., Mihelič D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 45.

¹³⁷ Prav tam, str. 45.

¹³⁸ Ginnis P. (2004). Učitelj – sam svoj mojster. Ljubljana: Rokus, str. 289.

¹³⁹ Karba P. (1996). Zgodovina v šoli drugače. Metodični priročnik za učitelje. Ljubljana: DZS, str. 8, 9.

8. Česa so se kolonije udeleževale v domovini?
9. Največji fizik antične dobe.

LITERATURA

- Ginnis P. (2004). Učitelj – sam svoj mojster. Ljubljana: Rokus
- Janša Zorn O., Mihelič D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS
- Karba P. (1996). Zgodovina v šoli drugače. Metodični priročnik za učitelje. Ljubljana: DZS
- Raffini P. J. (2003). 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih. Ljubljana: Educy
- Tomič A. (2000). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete
- Trškan D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanje in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino.
- www.gea-on.net/slika.asp?ID=309 (5. 1. 2009).
- www.s-gimsl.kr.edus.si/ro/zgodovina/LIST6.doc (5. 1. 2009).
- www.sl.wikipedia.org/wiki/Arhimed (5. 1. 2009).
- www.sl.wikipedia.org/wiki/Pitagora (5. 1. 2009).
- www.sl.wikipedia.org/wiki/Anti%C4%8Dna_Gr%C4%8Dija (5. 1. 2009).

POVZETEK

/Predstavljena je učna ura z uporabo različnih učnih oblik, metod in tehnik./ Učno uro z naslovom Grška kolonizacija začnemo z motivacijo, kot najprimernejše izberemo vislice. Učence razdelimo v skupine. Rešitev je naslov učne ure. Po napovedi naslova učne ure napovemo še operativne učne cilje in pričnemo z obravnavo učne snovi. Učna snov je razdeljena na tri vsebinske sklope: vzroki kolonizacije, položaj kolonij ter pomen in posledica kolonij. Pri posredovanju snovi bomo uporabljali učbenik, delovni list (zemljevid), slikovno gradivo itd. Za posredovanje snovi bomo uporabljali PowerPoint. Metode, ki prevladujejo so metoda razlage, metoda razgovora in metoda dela s slikovnim gradivom. Najpomembnejša je metoda razlage, ki pa jo prepletamo z drugimi metodami. Za ponavljanje učenci rešujejo naloge v Razmislek. Nalogi rešijo samostojno. Učenci dobijo tudi domačo nalogo (križanka).

Rešitev križanke je zgodovinski pojem. Učence skozi učno uro navajamo tako na skupinsko delo, samostojno delo, aktivno sodelovanje in samostojno delo doma. /Tako učitelji postanejo bolj vzgojitelji in mentorji učencem./

DARJA LAVRIČ: IZKUSTVENO UČENJE PRI POUKU ZGODOVINE NA TEMO ATENE NA VRHUNCU MOČI

Uvod

»Izkušnja ni tančica, ki bi človeku zakrivala naravo, ampak je sredstvo neprestanega prodiranja v srce narave.«¹⁴⁰ Učenje s pomočjo izkušnje premošča propad med teorijo in prakso in nam olajšuje pridobivanje kompetentnosti za različna področja.

V članku bomo skušali najti rešitve, kako učenje zgodovine čim bolj približati učencem, kako narediti učenje čim bolj učinkovito ter kako poučevati, da bi bilo znanje, ki ga učenci pridobijo čim bolj trajno. Predstavili bomo nekatere splošne ugotovitve o izkustvenem učenju. V teoretičnem delu si bomo natančneje pogledali še sodelovalno učenje. V nadaljevanju pa bo le-to predstavljeno na konkretnem primeru učne ure z naslovom *Vojna s Perzijo, državljanska vojna in demokracija v Grčiji*.

Izkustveno učenje in aktivnost učencev pri sodelovalnem učenju

Najprej moramo povedati, kaj pravzaprav je izkustveno učenje. V praksi je znanih kar nekaj teorij. Po Walterju in Marksu je izkustveno učenje »zaporedje dogodkov z enim ali več učnih ciljev, ki terja aktivno vpletenost udeležencev na eni ali več točk tega zaporedja. To pomeni, da lekcije predstavimo, ilustriramo in podpiramo s pomočjo vpletenosti, aktivnega sodelovanja udeležencev. Osrednja predpostavka izkustvenega učenja je, da se učimo najbolje, če nekaj sami naredimo.«¹⁴¹ Izkustveno učenje je drugačno kot tradicionalno učenje, sloni na drugačnem poimenovanju, kaj je bistvo znanja, učenja in poučevanja. Pri tradicionalnem učenju je učenje poimenovano, kot usvajanje gotovih znanj, navad in spretnosti. Učitelj prenaša podatke, dejstva in zakonitosti na učence v razmeroma nespremenjeni obliki, kot jih je sprejel. Izkustveno učenje pa tako zanika takšno transmissijsko poimenovanje pouka. Teoretiki izkustvenega učenja trdijo, da se vsako spoznanje preoblikuje v stiku z osebno izkušnjo in da je vsako novo znanje rezultat take rekonstrukcije.¹⁴²

Ena izmed osrednjih metod izkustvenega učenja je tudi sodelovalno učenje.¹⁴³ S sodelovalno učenje je torej učenje v majhnih skupinah, v katerih delo zastavimo tako, da obstaja pozitivna povezanost med člani skupine, ko skušajo s pomočjo neposredne interakcije pri učenju doseči skupen cilj. Pri tem skupinskem učenju pa se ohrani tudi odgovornost vsakega posameznega člana skupine.¹⁴⁴ Načela sodelovalnega učenja so torej: delo v skupinah, pozitivna soodvisnost, posameznikova odgovornost, sodelovalne veččine in ustrezna struktura naloge. Sodelovalne skupine se od tradicionalnih skupin v razredu razlikujejo.¹⁴⁵ V sodelovalne skupine so za razliko od tradicionalnih heterogene, vodstvene funkcije so porazdeljene med vse člane, člani so odgovorni drug za drugega,

¹⁴⁰ John Dewey V: Marentič Požarnik, B. (2003). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS, str. 125.

¹⁴¹ Walter in Marks V: Marentič Požarnik, B. (1992). Izkustveno učenje – modna muha, skupek tehnik ali alternativni model pomembnega učenja?. *Sodobna pedagogika*, 43, št. 1–2, str. 3.

¹⁴² Marentič Požarnik, B. (1992). Izkustveno učenje – modna muha, skupek tehnik ali alternativni model pomembnega učenja?. *Sodobna pedagogika*, 43, št. 1–2, str. 3.

¹⁴³ Marentič Požarnik, B. (1992). Izkustveno učenje – modna muha, skupek tehnik ali alternativni model pomembnega učenja?. *Sodobna pedagogika*, 43, št. 1–2, str. 13.

¹⁴⁴ Peklaj, C. (2001). *Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve*. Ljubljana: DZS, str. 9.

¹⁴⁵ Prav tam, str. 7.

med člani je pozitivna soodvisnost, učitelj ne opazuje le vsebine, temveč tudi sodelovalne veščine in poseže v delo kadar je to potrebno.¹⁴⁶ Prav tako kot pri vseh metodah in oblikah je tudi pri sodelovalnem učenju pomembna učiteljeva vloga. Učitelj je odgovoren za vodenje, načrtovanje ter izvedbo učne ure. Vodenje vključuje organizacijo skupinskega dela, vzdrževanje reda in discipline. Učitelj mora učencem na začetku ure jasno povedati pričakovanja in zahteve. Samo načrtovanje in izvedba učne ure stan pri sodelovalnem učenju veliko bolj zahtevna kot pri frontalnem pouku. Razmisliti mora o ciljih, strukturi, gradivi in tem katere sodelovalne veščine potrebujejo učenci. Dajanje obsežnih navodil ni smiselno, ker jih učenci pozabijo, zato je bolje, da jim učitelj navodila daje sproti.¹⁴⁷

Priprava na učno uro

Sedaj bomo predstavili primer sodelovalnega učenja pri učni uri z naslovom Atene ne vrhuncu moči.

Uvajanje

V uvodnem delu učitelj učencem postavi nekaj vprašanj za ponovitev in osvežitev snovi, ki so jo obravnavali prejšnjo uro. Vprašanja naj bodo namenjena vsem učencem. Ta kratka ponovitev je namenjena temu, da bodo učenci novo pridobljeno znanje znali povezati s svojim predznanjem. Nato učitelj učence vpraša, če so že kdaj sodelovali v kvizu ali si ga mogoče vsaj ogledali prek televizije. Da jim navodilo, naj povejo eno asociacijo, ki jim pride na misel ob besedi kviz. Učitelj te njihove ideje zapisuje na tablo. Ko je zapisovanje končano, jim pove, da bodo danes vsi udeleženci v kvizu in s pomočjo njihovih idej napove, kaj bodo delali pri današnji uri, uporabne ideje pa uporabi tudi potem, ko daje učencem navodila za kviz.

Obravnava

Sledi obravnava učne snovi na malo drugačen način. Učitelj učencem pove, da bodo danes uporabili metodo prerezporejanja in je zato še posebej pomembno, da se vsak učenec dobro pripravi, saj bo njegov prispevek pomemben za delo skupine. Učitelj učence s štetjem razdeli v štiri skupine pet učencev. To bodo skupine za prvo delo, branje literature in kratki zapiski, kasneje jih bo premešal tako, da bo v vsaki od novih štirih skupin po en član iz vsake od prejšnjih skupin.¹⁴⁸ Skupine se razporedijo po prostoru. Vsaka skupina dobi drugačno literaturo, in sicer:

1. skupina: Grško-perzijske vojne,¹⁴⁹
2. skupina: Atene v zlati dobi,¹⁵⁰
3. skupina: Periklej kot praktik atenske demokracije,¹⁵¹
4. skupina: Peloponeške vojne.¹⁵²

¹⁴⁶ Prav tam, str. 9.

¹⁴⁷ Prav tam, str. 91-94.

¹⁴⁸ Cvetek, S. (1993). Visokošolski kurikulum: strategije načrtovanja, izvedbe in evalvacije študijskih programov. Maribor: Dialog, str. 64.

¹⁴⁹ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne šole. Ljubljana: DZS, str. 46.

¹⁵⁰ Kdaj, kje, zakaj in kako se je zgodilo. (2005) Ljubljana: MK, str. 45.

¹⁵¹ Bratož, R. (2003). Stari Grki. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije Študentska založba, str. 114-116.

Učenci imajo 10 minut časa, da se pripravijo na kviz in skupaj preštudirajo literaturo. Vsak si v zvezek naredi zapiske za snov, ki jo mora preštudirati. Nato sledi prerazporejanje. Učenci v vsaki skupini žrebajo listke modre, rdeče, zelene, rumene in bele barve. Tisti, ki izžreba moder list, bo član modre skupine pri kvizu, tisti, ki izžreba zelen list, bo član zelene in tako naprej. Štiri novo nastale skupine bodo udeleženci kviza, iz pete skupine (listki bele barve) pa učitelj določi dve vodji kviza in dva sodnika. Ko so skupine na novo oblikovane, jim učitelj razloži, kako bo kviz potekal, vsaka skupina pa dobi še poseben listek z navodilom, ki so predstavljena v nadaljevanju.

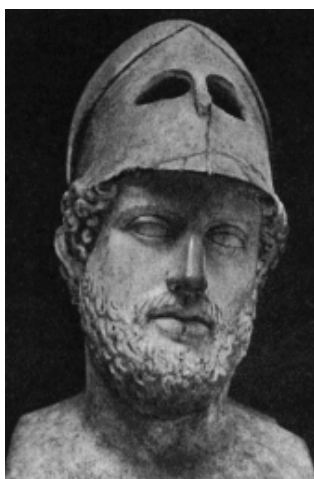
Navodila za voditelja: Vodili boste kviz. Vprašanje najprej preberite, nato pa ga še pokažite na PP. Vprašanja prebirajta izmenično, odgovora ne pokažite, dokler udeleženci kviza ne povedo pravilnega odgovora. Če odgovora na določeno vprašanje skupine ne poznajo, odgovor pove vodja.

Navodila za udeležence: Ste udeleženci kviza. Ko vodja zastavi vprašanja, se tiho posvetujte med seboj, ko pa ste prepričani, da poznate odgovor, ga zapišite na list ter dvignite barvni list in počakajte, da vam vodja kviza da besedo. Če je vaš odgovor napačen ima možnost za odgovarjanje druga skupina.

Navodila za sodnika/ zapisnikarja: Sta sodnika na kvizu. Vajina naloga je, da pozorno spremljata katera skupina je prva, druga, zadnja dvignila barvni list. Pri tem dosledno beležita točke za vsako skupino. Koliko točk je vredno vprašanje piše na diapozitivih z odgovori. Po končanem kvizu seštejeta točke in razglasita zmagovalca.

Vprašanja za kviz, ki so napisana na PowerPointu:

1. V pravilnem zaporedju od 1 do 4 razvrsti bitke v času grško-perzijske vojne.
2. Vzroki za grško-perzijsko vojno.
3. Kakšno usodo po bitki pri Termopilah Perzijci zadajo Atenam?
4. Novosti iz zlate dobe Aten.
5. Kdo je oseba na sliki?

Periklej¹⁵³

6. Kdo je sodeloval v ljudski skupščini?
7. Na kakšen način je potekalo glasovanje v ljudski skupščini?

¹⁵² Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne šole. Ljubljana: DZS, str. 46.

¹⁵³ <http://ancienthistory.about.com/cs/greekfeatures/a/democracriseof.htm> (pridobljeno 5. 1. 2009).

8. O čem je odločala ljudska skupščina?
9. Katere skupine prebivalstva niso imele političnih pravic?
10. V čem se je atenska demokracija razlikovala od današnje?
11. Kaj je črepinjska sodba?
12. Katera dva tabora sta sodelovala v grško-perzijskih vojnah?
13. Kakšne posledice so imele peloponeške vojne za polis?
14. Ali bi peloponeške vojne označili za državljansko vojno?
15. Koliko časa so trajale peloponeške vojne?
16. V katerih državah še danes potekajo državljanske vojne?

Kviz, skupaj z oblikovanjem tekmovalnih skupin in navodili traja 20 minut. Po končanem kvizu sodnika preštejeta točke in razglasita zmagovalca.

Zaključek

Po končanem kvizu sledi reševanje delovnega zvezka,¹⁵⁴ in sicer tako, da vsak učenec prebere in odgovori na eno vprašanje. Nalog, ki jim jih ne uspe rešiti pri uri, morajo učenci rešiti doma.

Sklep

S sodelovalnim učenjem učenci ne pridobijo le znanja, pomembno je tudi za njihov socialni razvoj in dvigovanje motivacije. Če učenec dela sam, ima določen nivo motivacije, skupina pa ga pritegne, da vztraja, da naredi več. V skupini posameznik ni sam, saj mu le-ta nudi oporo, obenem pa mu prav ta skupina nalaga večjo odgovornost, saj brez njegovega prispevka skupina ne bo tako uspešna.

Literatura

- Bratož, R. (2003). Stari Grki. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije Študentska založba.
- Cvetek, S. (1993). Visokošolski kurikulum: strategije načrtovanja, izvedbe in evalvacije študijskih programov. Maribor: Dialog.
- Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne šole. Ljubljana: DZS.
- Kdaj, kje, zakaj in kako se je zgodilo. (2005) Ljubljana: MK.
- Marentič Požarnik, B. (2003). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.
- Marentič Požarnik, B. (1992). Izkustveno učenje – modna muha, skupek tehnik ali alternativni model pomembnega učenja?. *Sodobna pedagogika*, 43, št. 1–2, str. 2–15 .
- Peklaj, C. (2001). Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS.
- Tawitian, E., Rode, M. (2005). Koraki v času. Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Delovni zvezek za 7. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.
- <http://ancienthistory.about.com/cs/greekfeatures/a/democracriseof.htm> (pridobljeno 5. 1. 2009).

¹⁵⁴ Tawitian, E., Rode, M. (2005). Koraki v času. Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Delovni zvezek za 7. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 35, 36.

Povzetek

Članek skuša predstaviti eno izmed idej, kako učencem učno snov čim bolj približati, da bi bilo njihovo znanje kvalitetno in trajno. Pri izkustvenem učenju skušamo doseči čim večjo aktivno vpletenost učencev v pouk. Eden izmed načinov kako to doseči je sodelovalno učenje. V članku je po načelih sodelovalnega učenja predstavljena učna ura z naslovom Atene na vrhuncu moči. Od učitelja sem v začetku ure pričakuje, da bo poskrbel, da bodo učenci novo znanje povezali z obstoječim. To lahko naredi z nekaj ponovitvenimi vprašanji. Samo delo poteka po skupinah (Grško-perzijske vojne, Atene v zlati dobi, Periklej kot praktik atenske demokracije, Peloponeške vojne), in sicer je organizirano tako, da je odgovornost porazdeljena na vse učence, saj za uspešno tekmovanje v kvizu pomembno znanje vsakega učenca. S takim načinom učenci ne pridobijo le znanja, temveč le-to spodbuja tudi njihov socialni razvoj.

ROK OMAHEN: UPORABA SODOBNIH TEHNOLOGIJ IN UČNIH METOD PRI ANTIČNIH TEMAH. PRIMER UČNE URE DRŽAVA ALEKSANDRA MAKEDONSKEGA

UVOD

Vloga zgodovine se je v zadnjem času precej spremenila, tako kot tudi vloga predmeta zgodovine. Tradicionalna zgodovina se je osredotočala na politični razvoj določene države z namenom oblikovanja nacionalne zavesti.¹⁵⁵ Danes pa, pri predmetu zgodovine, pripravljamo učence na interpretiranje zgodovinskih virov ter na njihovo kritično presojo.¹⁵⁶

V članku se bomo ukvarjali z vprašanjem modernosti predmeta zgodovine. Ali se lahko odmaknemo od tradicionalnega pouka, zasnovanega na frontalni učni obliki? Namen članka je prikazati sodobne učne oblike in metode na konkretni učni uri v sedmem razredu osnovne šole pri učni enoti država Aleksandra Makedonskega. Pokazali bomo, da lahko s sodobnimi metodami bolje dosežemo zastavljene učne cilje ter bolj poglobljeno znanje učencev.

NEKAJ O TEORETIČNIH IZHODIŠČIH

V uvodnem delu učne ure moramo zadostiti trem temeljnim funkcijam; napovedati moramo učne cilje, ponoviti predznanje in izkušnje ter motivirati učence za delo.¹⁵⁷ Ne smemo podcenjevati napovedi učnih ciljev, saj imajo učenci pravico vedeti, kaj bodo obravnavali. S tem tudi vplivamo na učno motivacijo. Strmčnik deli izvore učnih motivov na terciarne motive, sekundarno ali posredno motiviranje ter na avtohtono učno spodbujanje. Najboljše je slednje, saj izhaja iz učenčeve splošne pripravljenosti in želje po učenju. Motiviranost je torej neposredno povezana z učno aktivnostjo.¹⁵⁸

Naloga sodobnega učitelja je, da pripelje učno vsebino in učence v čim bolj neposreden kontakt, to pomeni, da se učenci čim več sami učijo, učitelj pa se, kadar je mogoče, umakne v ozadje.¹⁵⁹ To bomo dosegli s kombinacijo učnih oblik in metod. Uporabili bomo frontalno, parno in skupinsko učno obliko ter učne metode razlage, razgovora, besedne demonstracije, dela s slikovnim gradivom, izkustvenega učenja (igra vlog) ter metodo dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.

Izmed uporabljenih učnih metod bomo izpostavili metodo izkustvenega učenja, kamor uvrščamo tudi igro vlog. Izkustveno učenje temelji na dejstvu, da se človek (učenec) najbolje nauči stvari, ki jih samostojno preizkusi.¹⁶⁰ Pogoj za aktivno učenje preko igre vlog je predhodno pridobljeno znanje¹⁶¹, ki pa naj bo pridobljeno z uporabo različnih sodobnih učnih metod, namesto (le) s klasično učiteljevo razlago. Pri naši učni uri bomo

¹⁵⁵ Trškan, D. (2002). Nova vloga predmeta zgodovina v sedanji Evropi. V: *Sodobna pedagogika*, letnik 53, št. 2, str. 65.

¹⁵⁶ Prav tam.

¹⁵⁷ Strmčnik, F. (2001). *Didaktika. Osrednje teoretične teme*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, str. 161.

¹⁵⁸ Prav tam, str. 310.

¹⁵⁹ Prav tam, str. 120.

¹⁶⁰ Cencič, M., Cencič, M. (1992). V: Brodnik, V. (2001). *Izkustveno učenje in aktivno poučevanje zgodovine s pomočjo igre vlog in simulacije. Zgodovina v šoli*. Letnik X. Št. 1, str. 7.

¹⁶¹ Brodnik, V. (2001). *Izkustveno učenje in aktivno poučevanje zgodovine s pomočjo igre vlog in simulacije. Zgodovina v šoli*. Letnik X. Št. 1, str. 7.

uporabili dnevnik, kot obliko pisne igre vlog. Pri igri vlog se učenec vživi v zgodovinsko osebnost in govori (piše) kot ta oseba.¹⁶² Z igro vlog vnašamo v pouk sodobnost in dinamiko, vzpostavimo pristnejše odnose med učenci in učiteljem ter na splošno dosežemo, da je naš pouk kakovostnejši ter posledično bolj zanimiv.¹⁶³ Igro vlog se lahko uporabi tudi pri obravnavi nove učne snovi, saj ima velik motivacijski potencial.

UČNA URA DRŽAVA ALEKSANDRA MAKEDONSKEGA

Obravnavo učne enote bomo izvedli v eni šolski uri. Uporabljali bomo učbenik za 7. razred devetletne osnovne šole¹⁶⁴, zgodovinski atlas¹⁶⁵ in učno-delovni list¹⁶⁶, na katerem je obris meja Aleksandrove svetovne države. Za nemoteno delo potrebujemo sodobno opremljeno zgodovinsko učilnico z računalnikom in projektorjem ter povezavo s svetovnim spletom. Prav tako potrebujemo stenski zemljevid Grčije v Aleksandrovi dobi ter karto maloazijskega prostora v današnjem času. Kot dodatno literaturo lahko učitelj pri svoji pripravi uporabi še učbenik Stari svet¹⁶⁷ ter priročnik za učitelje¹⁶⁸.

Na začetku učne ure motiviramo učence za delo s prikazom odlomka iz filma o Aleksandrovih številnih vojnah. Izbor filmov je velik¹⁶⁹, za potrebe te učne ure pa je bil izbran 6-minutni odlomek, ki prikazuje bitko pri Gavgamelah¹⁷⁰ med Aleksandrom Makedonskim in Darijem III. perzijskim. Film predvajamo s spletnega portala Youtube¹⁷¹. Odlomek analiziramo z učno metodo razgovora. Predviden čas: 6 minut za odlomek ter 3 minute za analizo. Po analizi napovemo naslov učne ure ter operativne učne cilje.

Glavni del, obravnavanje učne snovi, razdelimo na tri poudarke: vzpon makedonske države pod Filipom II., nastanek svetovne države Aleksandra Velikega ter posledice Aleksandrovih osvajanj.

1. vzpon makedonske države pod Filipom II.

Na elektronski prosojnici prikažemo sliko makedonske falange¹⁷² ter povprašamo učence, kaj vidijo na sliki. Razlago navežemo na uvodno motivacijo in pojasnimo učencem pomen nove vojaške taktike za makedonski uspeh. Časovno umestimo makedonsko prevlado v

¹⁶² Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska Fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 73.

¹⁶³ Brodnik, V. (2001), str. 8.

¹⁶⁴ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Koraki v času – Od prazgodovine skozi stari in srednji vek, učbenik za 7. razred devetletke. Ljubljana: DZS.

¹⁶⁵ Zgodovinski atlas za osnovno šolo. (1999). Koraki v času. Ljubljana: DZS.

¹⁶⁶ Učni list izdelava učitelj sam. Kot predlogo karte Aleksandrove države se lahko uporabi zemljevid iz učbenika Koraki v času (2005), str. 52.

¹⁶⁷ Simonič Mervic, K. (2006). Stari svet. Zgodovina za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

¹⁶⁸ Simonič Mervic, K. (2005). Stari svet. Zgodovina za 7. razred osnovne šole. Priročnik za učitelje. Ljubljana: Modrijan.

¹⁶⁹ Pred nekaj leti je bil posnet tudi film Aleksander Veliki (Alexander the Great). Izsek iz filma lahko služi kot uvodno motiviranje; lahko pa se uporabi celoten film pri dodatnih (nadomeščanju) urah.

¹⁷⁰ Battle of Gaugamele (2008). Youtube. URL: <http://www.youtube.com/watch?v=byDwUhXFG5w> (december 2008).

¹⁷¹ Želimo poudariti pomen sodobne tehnologije in zmožnosti, ki nam jih ta prinaša. Zavedamo pa se pasti svetovnega spleta, zato je potrebna učiteljeva kritična (znanstvena) presoja posameznega vira.

¹⁷² Bratož, R. (2003). Grška zgodovina. Kratak pregled s temeljnimi viri in izbrano literaturo. Druga, dopolnjena izdaja. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev in študentska založba, str. 167.

čas Filipa II., ki pa se je nadaljevala še po njegovi smrti, ko je zavladal njegov sin Aleksander Makedonski. Ključne točke učitelj zapiše na elektronsko prosojnico. Učence opozori na sprotno zapisovanje snovi v zvezke. Predviden čas: 5 minut.

2. nastanek svetovne države Aleksandra Velikega

Pri drugem vsebinskem poudarku razložimo nastanek svetovne države Aleksandra Velikega ter številne bojne pohode. Pri tem si pomagamo z zemljevidom v učbeniku in v zgodovinskem atlasu. Učence usmerimo v zemljevid z namenom, da si pogledajo imena mest. Preko razgovora ugotovimo, da je Aleksander ustanavljal mesta, med katerimi jih kar nekaj nosi njegovo ime. Razložimo, da je Aleksander umrl star komaj 33 let, tako da ni dosegel svojega cilja – osvojitve Indije. Učence usmerimo v razmišljanje v stanje v državi po njegovi smrti. Perko razgovora ugotovimo, da je njegova država razpadla. Učence vprašamo, če poznajo kakšen primer iz sodobne zgodovine, ko je država razpadla kmalu po smrti svojega voditelja. Pridemo do odgovora, da je bilo tako tudi z Jugoslavijo po smrti Josipa Broza Tita. Predviden čas: 5 minut.

Sledi krajše skupinsko delo. Učence razdelimo v 3 skupine. Podamo jasna navodila za delo. Učencem se razdeli delovne liste, na katerih je vrisana meja Aleksandrove države. Vsaka skupina bo s pomočjo učbenika in atlasa zapisala današnje države, ki se nahajajo na ozemlju nekdanje Aleksandrove svetovne države. Prva skupina se bo osredotočila na Evropo, druga skupina na Afriko ter tretja skupina na Azijo. Učenci imajo na voljo 5 minut časa, da rešijo nalogo. Sledi poročanje skupin, medtem ostali učenci zapišejo rešitve drugih skupin. Predviden čas za reševanje in poročanje: 12 minut.

3. posledice Aleksandrovih osvajanj.

Pri tem poudarku so nekoliko bolj v ospredju vzgojni cilji. Učitelj z učno metodo razlage pove učencem o poskusih Aleksandra, da bi združil grško in vzhodno kulturo. Kot zanimivost učitelj omeni množično poroko 10.000 makedonskih vojakov s Perzijci.¹⁷³ Učitelj aktualizira tematiko s problemoma rasizma in ksenofobije, ki sta danes prisotna v družbi. S poudarjanjem drže, kakršno je zavzel Aleksander, lahko pozitivno vplivamo na učence, saj veliki vojskovodje, kakršen je bil tudi Aleksander, zbudijo spoštovanje pri otrocih še danes. Učitelj s kombinacijo učne metode razlage in razgovora poda definicijo pojma helenizem. Predviden čas: 5 minut.

Zaključni del – ponavljanje

Tokrat se odločimo za nekoliko drugačno ponavljanje. Pomembno je, da učencem podamo natančna in jasna navodila za delo, saj bo njihova naloga, da v dvojicah napišejo krajši sestavek. Vživeti se bodo morali v vlogo Aleksandra Makedonskega in napisati njegov dnevnik po bitki, v kateri je premagal Perzijce. Uporabimo metodo izkustvenega učenja (pisne igre vlog). Učencem naj se da možnost, da dnevnik dokončajo doma, učitelj pa naj bi si vzел čas in prebral izdelke učencev. S tem dobi učitelj dober vpogled v razmišljanje posameznega učenca, kar lahko kasneje uporabi pri individualizaciji pouka. S parnim delom spodbujamo medsebojno sodelovanje učencev ter jih navajamo na odgovorno timsko delo, brez katerega v današnjem svetu človek le težko uspe.

¹⁷³ Bratož, R. (2003), str. 184.

SKLEP

V članku smo se ukvarjali z vprašanjem modernosti pouka zgodovine in odmika od tradicionalnih učnih oblik in metod. Pokazali smo, da je mogoče zadostiti izobraževalnim kot tudi vzgojnim učnim ciljem, z uporabo sodobnih učnih metod ter sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije. Uporaba različnih učnih metod poveča dinamiko pouka in zmanjša možnost »spanja« učenecv pri pouku. Zavedamo se, da ni mogoče vselej motivirati za delo vseh učenecv, vendar vseeno težimo k popolnosti. Antične teme ne opravičujejo »antičnih« učiteljev in njihovih predavanj, v katerih prevladuje enosmerna komunikacija. Tako kot se razvija znanost, se razvija tudi didaktika, nastajajo novi metodološki pristopi, ki ne bi smeli ostati neopaženi.

LITERATURA

1. Battle of Gaugamele (2008). Youtube.
URL: <http://www.youtube.com/watch?v=byDwUhXFG5w>. (december 2008)
2. Bratož, R. (2003). Grška zgodovina. Kratek pregled s temeljnimi viri in izbrano literaturo. Druga, dopolnjena izdaja. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev in študentska založba.
3. Brodnik, V. (2001). Izkustveno učenje in aktivno poučevanje zgodovine s pomočjo igre vlog in simulacije. Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 7-10.
4. Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Koraki v času – Od prazgodovine skozi stari in srednji vek, učbenik za 7. razred devetletke. Ljubljana: DZS.
5. Simonič Mervic, K. (2006). Stari svet. Zgodovina za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.
6. Simonič Mervic, K. (2005). Stari svet. Zgodovina za 7. razred osnovne šole. Priročnik za učitelje. Ljubljana: Modrijan.
7. Strmčnik, F. (2001). Didaktika. Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
8. Trškan, D. (2002). Nova vloga predmeta zgodovina v sedanji Evropi. V: Sodobna pedagogika, letnik 53. Št. 2, str. 64–76.
9. Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska Fakulteta, Univerza v Ljubljani.

POVZETEK

Članek obravnava potek učne ure v sedmem razredu osnovne šole na temo Država Aleksandra Makedonskega. Učna ura temelji na uporabi sodobnih učnih tehnologij, pripomočkov in oblik ter metod poučevanja. Težimo k neposrednemu stiku učenca in učne snovi, zato naj bi se učitelj umaknil v ozadje kadarkoli je to mogoče. V obravnavo nove učne snovi učence vpeljemo z uvodno motivacijo, za katero izberemo izsek iz filma, ki prikazuje eno izmed bitk Aleksandra Makedonskega. V glavnem delu, katerega razdelimo na tri vsebinske poudarke (vzpon makedonske države pod Filipom II., nastanek svetovne države Aleksandra Velikega, posledice Aleksandrovih osvajanj), uporabimo frontalno in skupinsko učno obliko ter metode razlage, razgovora, dela s slikovnim gradivom, besedne demonstracije in dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. Ponovitev sklenemo z metodo izkustvenega učenja (pisna igra vlog), kjer učenci napišejo dnevnik Aleksandra Makedonskega po bitki. Med uro zasledujemo tako izobraževalne kot vzgojne cilje, /kar dosežemo s pestro uporabo učnih metod./

ANJA SVETLIN: UČENJE POJMOV PRI PREDMETU ZGODOVINA V 7. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE NA TEMO APENINSKI POLOTOK PRED NASTANKOM RIMA

UVOD

Ne samo v razredu in pri učencih, mnogokrat zaznamo, da ljudje okoli nas ne poznajo osnovnih pojmov, ki jih premore slovenska terminologija. Le to je lahko posledica okolja, v katerem je človek rasel, pa tudi neprimerne poučevanja novih pojmov v samem šolskem okolju. Mnogokrat učitelji od učencev zahtevajo dobesedno definicijo posameznega pojma, ne glede na to ali učenec razume pomen pojma ali ne.

Predmet zgodovina v osnovni šoli učence seznanja z mnogo novimi pojmi, ki niso povezane zgolj z zgodovinsko tematiko, temveč so to pojmi, ki se vsakodnevno uporabljajo v družbi in so pomembni za njen obstoj in delovanje (npr. oblast, diktatura, svoboda, ...). Tako bom v sledečem članku predstavila primerno učenje novih pojmov v 7. razredu osnovne šole pri učni uri Apeninski polotok pred nastankom Rima.

UČENJE POJMOV

Za vsakega, ki poučuje oz. se ukvarja s poučevanjem, je zelo pomembno razumeti potek učenja pojmov in uravnavanje tega procesa pri učencih. Saj skoraj vsaka beseda, v našem sporazumevanju označuje pojem, izjema so le lastna imena. Pojmi so orodja našega mišljenja. Kadar se učimo novih pojmov, stvari in pojave iz svojega izkustva razvrstimo v kategorije z določenimi skupnimi značilnostmi. Le to kategorijo obravnavamo kot celoto. Kadar učenci pojem obvladajo ga znajo prepoznati ali pa poiskati nove primere tega pojma.¹⁷⁴ Pomemben je način poučevanja pojmov, kjer učenec razume pojem, ga zna uporabljati in ga pravilno razlagati in ne samo površinsko obvladati. Pojmi niso izolirani, ampak se po raznih poteh vključujejo v pojmovne mreže. Zaradi nepravilnega poučevanja pojmov pa učenec lahko uvrsti pojem v napačno pojmovno mrežo.¹⁷⁵ Ker obstajajo tako konkretni kot abstraktni pojmi, obstajata tudi dva načina poučevanja pojmov. Tako konkretne pojme poučujemo s primeri, medtem ko abstraktne pojme z definicijami. Za lažje razumevanje pojmov in povezovanje le teh v mreže, pa je smiselno, da pri poučevanju pojmov uporabljamo tudi medpredmetne povezave.

POJMI PRI POUKU ZGODOVINE

Primerne starosti otrok za poučevanje zgodovinskih pojmov ni mogoče natančno določiti. Povezano je s sestavljanjem učnih načrtov in pisanjem učbenikov. Z najpomembnejšimi zgodovinskimi pojmi na različnih razvojnih stopnjah se mora učenec srečati večkrat. Tako pojmi postanejo vse ustreznejši in abstraktnejši. V zgodovini je velika večina pojmov abstraktnih, zato se učenci z njimi srečujejo šele v obdobju, ko jih lahko razumejo. Pri samem pouku zgodovine je učna snov razvrščena kronološko, pomembni zgodovinski pojmi pa se ciklično ponavljajo v učnih načrtih za osnovno in srednjo šolo. Tako se pojmi

¹⁷⁴ Marentič Požarnik, B. (2003). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS, str. 51.

¹⁷⁵ Puklek Levpušček, M. (1996). Učenje pojmov in učbeniki na prehodu s konkretno-logične na formalno-logično stopnjo mišljenja. Sodobna pedagogika, letnik 47, št. 5/6, str. 295.

lahko razvijajo postopno in skozi daljše obdobje.¹⁷⁶ Vrsta zgodovinskih pojmov, s katerimi se učenci srečajo pri pouku pa je lahko predmet politične manipulacije in zavajanja ljudi. "V okolju, kjer občasno vladajo skrajno desne ali skrajno leve ideje, obstaja velika verjetnost, da so učenci (zaradi javnega mnenja) manipulirano čustveno opredeljeni do določenih zgodovinskih procesov."¹⁷⁷ Zelo pomembno je, da kot učitelji pri takšnih vprašanjih zastopamo stališča, ki podpirajo univerzalne vrednote. Učence z različnimi mnenji soočimo z dvema različnima vidikoma istega pojma ali dogodka tako da se pri njih sproži spoznavni konflikt.¹⁷⁸ Tako učence ne učimo samo pomena pojma, ampak tudi različne poglede in interpretacije, ki so možne v posameznem okolju. Na takšen način se bo iz učenca razvil kritični posameznik, ki ne bo slepo sledil eni ali drugi politični opciji, ampak bo sposoben več različnih pogledov na posamezno situacijo oz. dogodek.

PRIMER UČENJA POJMOV PRI OBRAVNAVI UČNE URE APENINSKI POLOTOK PRED NASTANKOM RIMA

Pri vsakem načrtovanju učne ure, še preden vstopimo v razred, moramo narediti učno pripravo. Učno enoto Apeninski polotok pred nastankom Rima, razdelimo na dva vsebinska sklopa, to je Naselitev Apeninskega polotoka pred nastankom Rima in Etruščani. Pri vsakem vsebinskem sklopu pogledamo, kateri pojmi bi utegnili biti za učence novi. V našem primeru sarkofag in nekropola, medtem ko bi pojem kolonizacije le ponovili, saj so ga spoznali že pri Starih Grkih. V zadnjem primeru gre za abstraktni pojem, medtem ko sta prva dva konkretna. Na podlagi tega tudi načrtujemo samo predstavitev pojmov.

IZVEDBA URE

Ob prihodu v razred učence pozdravimo in jih umirimo. Učence v uvodnem delu seznanimo s cilji in potekom učne ure, primer: "Pri današnji uri zgodovine bomo spoznali lego v katerem je zrasla velika Rimska država in njeno poselitev. Tako boste ob koncu ure znali navesti geografske značilnosti Apeninskega polotoka, povedati katera ljudstva so tu bivala in območja le teh pokazati na zemljevidu. Prav tako boste znali navesti kdo je že pred Rimljani tu razvil visoko kulturo in kakšen je bil njihov vpliv na Rimljane." Cilje lahko napovemo tudi s pomočjo metode slikovne demonstracije in skupaj z učenci oblikujemo cilje ure. Tako učencem na power point projekciji ali na prosojnicah pokažemo zemljevid Apeninskega polotoka pred nastankom rimske države¹⁷⁹, sliko etruščanskih grobnic¹⁸⁰, sliko etruščanskega glasbenika¹⁸¹. Učenci morajo jasno povedati kaj slika prikazuje. Na koncu skupaj z učenci oblikujemo cilje ure.

Nato učitelj začne z obravnavo prvega vsebinskega poudarka, to je Apeninski polotok pred nastankom Rima. Učencem prikaže zemljevid Apeninskega polotoka¹⁸² in z metodo razgovora spodbudi učence, da opišejo geografske značilnosti polotoka. Kakšna je pokrajina na severu in kakšna na jugu? Kakšno je podnebje? Ali je ugodno za

¹⁷⁶ Zidar, B. (2007). Pojmi pri zgodovini v osnovni šoli. Časopis za zgodovino in narodopisje, letnik 78, št. 1, str. 79.

¹⁷⁷ Zidar, B. (2005). Pojmi pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana, Filozofska fakulteta, str. 52.

¹⁷⁸ Prav tam.

¹⁷⁹ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 54.

¹⁸⁰ Svetovna zgodovina: Enciklopedija za vedoželjne (2006). Ljubljana: Prešernova družba, str. 35.

¹⁸¹ <http://hr.wikipedia.org/wiki/Etru%C5%A1%C4%8Dani>, pridobljeno 12. 1. 2009.

¹⁸² http://sl.wikipedia.org/wiki/Apeninski_polotok, pridobljeno 13. 1. 2009.

poljedelstvo? Tako uporabi tudi medpredmetne povezave. S pomočjo metode razlage dopolni učence in jim s pomočjo slikovne demonstracije pokaže¹⁸³, kje so živila posamezna ljudstva. Tu uporabi pojem grške in feničanske kolonizacije. Nato učence vpraša, kaj pojem kolonizacije predstavlja oz. jih vpraša po definiciji, katero morajo utemeljiti tudi s primerom. Tako ponovijo pojem kolonizacije.

Sledi obravnava drugega vsebinskega poudarka, to je Etruščani. S pomočjo metode dela s pisnim gradivom učence poprosimo, da v učbeniku¹⁸⁴ poiščejo kaj vse so Rimljani prevzeli od Etruščanov. Nato s pomočjo slikovne demonstracije predstavimo pojem nekropola¹⁸⁵. Povemo besedni izraz in njen pomen, to je grobišče. Nato s slikami prikažemo še nekaj primerov¹⁸⁶. Pri učencih preverimo, če pojem razumejo. Sledi še razlaga pojma sarkofag¹⁸⁷. Tudi tega pokažemo na sliki in učence povprašamo, če mogoče vedo zakaj bi ga uporabljali. Nato skušamo skupaj oblikovati definicijo – kamnita krsta z bogatimi okraski. S pomočjo metode razlage učencem še predstavimo, s čim vse so se Etruščani še ukvarjali.

V fazi ponavljanja naključno izberemo 4 učence. Vsak izmed njih izžreba en listek, na katerem je napisan pojem (kolonizacija, Etruščani, nekropola, sarkofag). Le tega morajo tako predstaviti ostalim učencem, da bodo sošolci ugotovili za kateri pojem gre. Pri tem se lahko poslužuje pantomime, risanja ali razlage, pri kateri ne sme uporabljati korena besede danega pojma. Učenec, katerega pojem sošolci najhitreje ugotovijo, je zmagovalec. Sledi še končna ponovitev, ki jo izvedemo s pomočjo metode razlage in sicer učencem postavljamo vprašanja. Kje leži Apeninski polotok? Kdo so bili prvotni prebivalci polotoka? Kaj so Etruščani razvili? Katera nova pojma smo danes spoznali in primer zanju? S čim so se ukvarjali Etruščani? Nato zaključimo uro in se jim zahvalimo za pozornost.

ZAKLJUČEK

Skoraj vsaka beseda označuje pojem. Zato je pravo učenje in razumevanje teh pojmov s strani učencev velikega pomena. S pojmi si učenci predstavljajo stvarnost okoli sebe in tako bi jim z neprimernim poučevanjem to stvarnost izkrivili. Veliko pojmov, ki predstavljajo našo stvarnost in družbo v kateri živimo učenci spoznajo tudi pri pouku zgodovine. Gre za nekatere bistvene pojme, ki označujejo ustroj naše družbe (oblast, demokracija, tiranija, politika, odnosi, preživetje, bivanje ...). Ker so pojmi, ki jih spoznavamo pri predmetu zgodovine del realnega življenja, je pomembna naloga učiteljev, da učencem prikažejo pojem tako, da bodo le tega razumeli. S tem je tudi socializacija učencev v družbo boljša.

LITERATURA

Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.

¹⁸³ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 54.

¹⁸⁴ Prav tam.

¹⁸⁵ <http://www.zkst-zalec.si/slike/galerija/index.asp>, pridobljeno 12. 1. 2009.

¹⁸⁶ <http://www.burger.si/MuzejiInGalerije/PokrajinskiMuzejCelje/Nekropola/UZZ.html>, pridobljeno 12. 1. 2009.

¹⁸⁷ http://encarta.msn.com/media_121618294/etruscan_terra-cotta_sarcophagus.html, pridobljeno 12. 1. 2009.

Marentič Požarnik, B. (2003). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.

Puklek Levpušček, M. (1996). Učenje pojmov in učbeniki na prehodu s konkretno-logične na formalno-logično stopnjo mišljenja. *Sodobna pedagogika*, letnik 47, št. 5/6, str. 291–305.

Svetovna zgodovina: Enciklopedija za vedoželjne (2006). Ljubljana: Prešernova družba.

Zidar, B. (2005): Pojmi pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Zidar, B. (2007). Pojmi pri zgodovini v osnovni šoli. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, letnik 78, št. 1, str. 78–96.

<http://hr.wikipedia.org/wiki/Etru%C5%A1%C4%8Dani>, pridobljeno 12. 1. 2009.

<http://www.zkst-zalec.si/slike/galerija/index.asp>, pridobljeno 12. 1. 2009.

<http://bs.wikipedia.org/wiki/Nekropola>, pridobljeno 12. 1. 2009.

http://encarta.msn.com/media_121618294/etruscan_terra-cotta_sarcophagus.html, pridobljeno 12. 1. 2009.

http://sl.wikipedia.org/wiki/Apeninski_polotok, pridobljeno 13. 1. 2009.

POVZETEK

Poučevanje pojmov je ena izmed nalog predmeta zgodovine v šoli. Pri predmetu zgodovine se učenci srečajo z mnogimi pojmi, ki sooblikujejo našo stvarnost (družba, oblast, demokracija, kultura...). Zato je za učitelja zgodovine zelo pomembno, da le to nalogo tudi izvaja. /Pri učni uri, kjer se obravajo Apeninski polotok pred nastankom Rima in Etruščani je veliko različnih pojmov, zato je zelo pomembno, kako predstavimo pojem (npr. kolonizacija, nekropola, sarkofag)./ Le ta mora biti predstavljen tako, da ga bodo vsi učenci razumeli, znali povedati njegov pomen in navesti primere zanj. Takrat bodo učenci pojem tudi dejansko osvojili. Pri tem pa si lahko pomagamo z različnimi učnimi metodami. Le te nam pomagajo, da raznoliki populaciji učencev, na različen način predstavimo pojem, le to pa pripomore k razumevanju pojma pri vseh učencih. Za učenje pojmov je zelo pomembno, da je razumevanje pojmov tudi preverjeno.

KATJA TOPLAK: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM V SEDMEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE NA TEMO: KAKO SO ŽIVELI RIMLJANI?

UVOD

Da bi učence čimbolj pritegnili k spremljanju učne ure jih moramo znati pravilno motivirati, preprečiti monotonost pouka in nazorno predstaviti učno snov. Učencem lahko učno snov ki jo obravnavamo, približamo z različnimi metodami dela, pri katerih je pridobivanje in poglobljanje znanja povezano z njihovo aktivnostjo. Ena izmed takih metod je metoda dela s slikovnim gradivom.

V članku je predstavljen primer učne ure za sedmi razred osnovne šole na temo Kako so živeli Rimljani? z uporabo metode dela s slikovnim gradivom. Namen članka je pokazati, kako lahko z metodo dela s slikovnim gradivom motiviramo učence in poglobljeno in nazorno predstavimo učno snov učencem.

METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM

Današnji učitelj zgodovine ima na razpolago bogate tehnične možnosti in dobre učne pogoje za nazorno prikazovanje zgodovine.¹⁸⁸ Najpogosteje za prikazovanje uporabljamo fotografije, umetniška dela, plakate, zemljevide, skice itn. Takšne in drugačne slike naj bi ilustrirale in poživljale vsako učno temo in učno uro.¹⁸⁹ Večina učiteljev zgodovine v Sloveniji uporablja slikovno gradivo kot motivacijsko in demonstracijsko gradivo pri obravnavanju učne snovi, manj pa kot sredstvo pri obravnavanju učne snovi ali kot sredstvo za urjenje in ponavljanje.¹⁹⁰

Dokazano je, da med mladino prevladuje predvsem vizualni tip, zato je treba vse informacije posredovati vizualno.¹⁹¹ V raziskavi, ki je zajemala del slovenskih šolarjev, jih je kar 54,7 % odgovorilo, da slikovno gradivo pri njih vzbudi zanimanje za učno snov.¹⁹²

Slikovno gradivo mora biti izbrano tako, da lahko potem gradivo proučujemo in povezujemo med sabo. Slika je pri pouku zgodovine opazovalni objekt znanja ali vir znanja za razpoznavanje določenega zgodovinskega pojava ali dogodka.¹⁹³ Obravnavanje slik mora potekati postopno. Prvo pri sliki le gledamo, da zberemo prve vtise, potem jih podrobno opišemo in kasneje razložimo na tek način, da sliko umestimo v nek zgodovinski ali umetniški kontekst.¹⁹⁴

¹⁸⁸ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V. Št. 4, str. 28.

¹⁸⁹ Prav tam, str. 28.

¹⁹⁰ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik X. Št. 1, str. 3.

¹⁹¹ Weber, T. (1997). Statistična in dinamična slika pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik VI. Št. 1, str. 38.

¹⁹² Trškan, D. (1999). Mnenje dijakov o uporabi ilustrativno-demonstracijske metode pri pouku zgodovine v srednji šoli. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik IIX. Št. 3-4, str. 10.

¹⁹³ Weber, T. (1997). Statistična in dinamična slika pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik VI. Št. 1, str. 44. V: Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik X. Št. 1, str. 3.

¹⁹⁴ Povzeto po Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik X. Št. 1, str. 3.

Slike zgodovinskih situacij so metodično pomembne zato, ker oblikujejo podrobne, dolgotrajnejše in nazorne predstave učencev, hkrati pa spodbujajo tudi pedagoga k bolj nazorni in slikoviti pripovedi, pa tudi k bolj konkretnim vprašanjem.¹⁹⁵ Metoda dela s slikovnim gradivom učence navaja na pravo delo zgodovinarjev, razvija kritično mišljenje in tudi povečuje zanimanje za predmet zgodovina.¹⁹⁶

Pogosto imajo slike pri pouku zgodovine sekundarno vlogo in služijo kot dopolnilno ali dokazno gradivo k razlagi ali k besedilu učbenika.¹⁹⁷ Premalo uporabljamo slike pri utrjevanju in med sistematizacijo učne snovi. Uporaba slik med pridobivanjem nove učne snovi je koristna in učinkovita. Pri takšnih kombinacijah se dobro medsebojno dopolnjujeta poslušanje razlage in gledanje slik. Ta metodična kombinacija ima tudi šibko stran. V teh učnih situacijah je aktiven predvsem učitelj, medtem ko so učenci preveč pasivni. Zato naj bi bile slike pri sodobnem pouku zgodovine bolj povezane z raznimi razgovori, pa tudi s pisnimi zgodovinskimi viri.¹⁹⁸

UČITELJEVA PRIPRAVA NA UČNO URO

Zelo pomembna je učiteljeva predpriprava na učno uro, saj mora vnaprej dobro razmisliti, katero slikovno gradivo izbrati, da bo čimbolj zanimivo učencu in ki bo dobro predstavljalo obravnavano učno vsebino. Če kažemo učencem to, kar že poznajo, jim škodujemo in povzročamo monotonijo. Zato demonstriramo samo tiste objekte in procese, o katerih učenci nimajo čutnih izkušenj.¹⁹⁹

PRIMER METODE DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM PRI OBRAVNAVI UČNE TEME KAKO SO ŽIVELI RIMLJANI?

Skozi celotno učno uro uporabljamo različne učne metode: metodo razlage, metodo razgovora, metodo slikovne demonstracije, metodo dela s slikovnim gradivom in metodo dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. Poudarek je na metodi dela s slikovnim gradivom. Učenci na začetku ure delajo v paru, na koncu ure pa delo poteka individualno. Učila, ki so uporabljena so učbenik, učna lista in Powerpoint predstavitev. Učni pripomočki, ki jih uporabljamo pa so računalnik, projektor in projekcijsko platno. Skozi celotno uro je poskrbljeno za vse zaznavne stile.

Kot uvodno motivacijo v etapi uvajanja za učence pripravimo delovni list (priloga št. 1). Damo navodila, da list rešujejo v parih. Na listu se nahajajo sličice, ki so povezane z Rimljani in z današnjim časom. Učenci morajo poiskati sličice, ki so povezane z Rimljani. Pred pravnimi sličicami so črke, ki povezane skupaj tvorijo naslov učne ure. Tako preko delovnega lista učence motiviramo, ponovimo snov prejšnje ure in napovemo tekočo učno uro. Za uvodni del porabimo približno deset minut.

¹⁹⁵ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V. Št. 4, str. 26.

¹⁹⁶ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik X. Št. 1, str. 6.

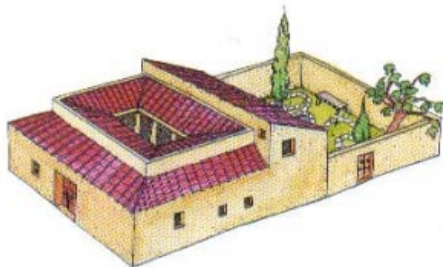
¹⁹⁷ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V. Št. 4, str. 31.

¹⁹⁸ Prav tam, str. 27.

¹⁹⁹ Tomič, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 98.

V etapi obravnavanja nove učne snovi poteka vsa razlaga preko slikovnega gradiva, ki ga kažemo učencem. Učno snov razdelimo na štiri vsebinske poudarke: Rimske hiše, Razvedrilo, Položaj žensk in otrok in Navade pri Rimljanih.

1. poudarek: Rimske hiše

Slika 1: rimska hiša²⁰⁰

Slika 2: moderna hiša²⁰¹

Učencem pokažemo sliko tipične premožnejše rimske hiše. Zraven pokažemo še sliko današnje moderne hiše in skupaj ugotavljamo podobnosti in razlike. Učence sprašujemo: Katere materiale so uporabljali za gradnjo?; Ali so se hiše premožnejših in revnih razlikovale?; Kje je bil glavni prostor v rimski hiši?; Zakaj začnejo graditi večnadstropne hiše?; Iz česa so bile hiše grajene?; Katere prostore imamo tudi danes?

2. poudarek: Razvedrilo

Slika 3: Kolosej²⁰²

Slika 4: gladiatorji²⁰³

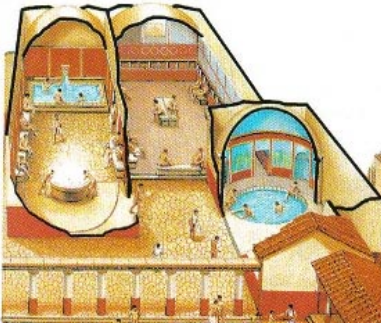
Učencem pokažemo sliko Koloseja, s katerim so se seznanili že prejšnjo učno uro in jih vprašamo ali prepoznajo stavbo. Zraven pokažemo še sliko gladiatorja in postavljamo vprašanja: Kdo je na sliki?; Kaj so gladiatorji počeli?; Kaj pomeni rek kruha in iger?

²⁰⁰ Janša-Zorn, O. in Mihelič, D. (2005). Koraki v času. Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za sedmi razred devetletke. Ljubljana. DZS. Str. 63.

²⁰¹ <http://www.epa.gov/kidshometour/images/house.jpg> (13. 1. 2009)

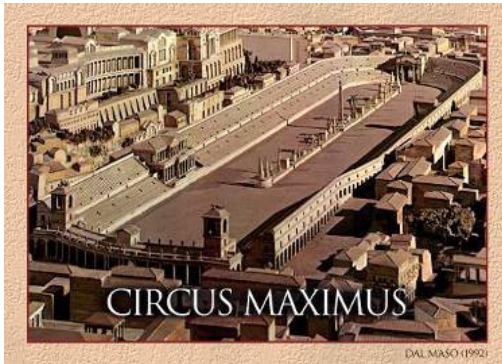
²⁰² http://www.koz.si/Media/Dogodki_slike/Kolosej.jpg (13. 1. 2009)

²⁰³ Naudin, C. idr. (1997). Zgodovina sveta. Enciklopedija za mlade. Nova Gorica. Educa. Str. 32.

Slika 5: rimske terme²⁰⁴ Slika 6: razvaline term²⁰⁵ Slika 7: moderne terme²⁰⁶

Potem obravnavamo rimske terme in pokažemo sliko term nekoč in današnje razvaline. Zraven dodamo sliko modernih term in skupaj ugotovljamo podobnosti in razlike (bazeni z mrzlo vodo, bazeni s toplo vodo, danes ni obratovalni čas deljen za moške in ženske ...).

Slika 8: hipodrom nekoč²⁰⁷ Slika 9: hipodrom danes²⁰⁸

Nadaljujemo še s sliko hipodroma in današnjim predelanim trgom Piazza Navona v Rimu. Učence vprašamo, kakšen je bil namen hipodroma. Učenci poskušajo ugotoviti, do kje je hipodrom segal in v kakšnem obsegu je bil.

3. poudarek: Položaj žensk in otrok v rimski družbi

Razlike med sloji so se kazale tudi v izobrazbi otrok. Otroci premožnejših so bili do sedmega leta vzgajani doma, potem so za njih skrbeli učitelji. Otroci so hodili v javne šole, otroci revnih pa v šolo niso hodili. Pokažemo sliko voščenenih tablic. Ženske so bile dokaj enakopravne moškim. Pokažemo sliko žensk tedanjega časa, ki jo lahko navežemo na naslednji poudarek.

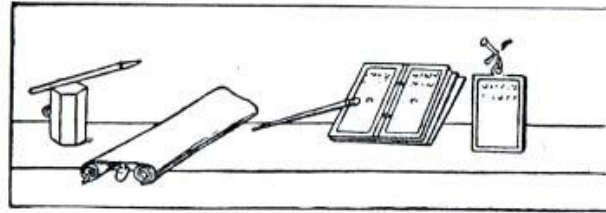
²⁰⁴ Janša-Zorn, O. in Mihelič, D. (2005). Koraki v času. Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za sedmi razred devetletke. Ljubljana. DZS. Str. 63.

²⁰⁵ http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/7a/3266_-_Roma_-_Terme_di_Dioceziano_-_Foto_Giovanni_Dall%27Orto_17-June-2007.jpg (13. 1. 2009)

²⁰⁶ http://www.slovenia.info/pictures%5Chealth_resort%5C1%5C2005%5C105_03_terme_ptuj_63970.jpg (13. 1. 2009)

²⁰⁷ <http://northport.k12.ny.us/~enms/ahern/mighty2/circus%20maximus2.jpg> (13. 1. 2009)

²⁰⁸ <http://www.palazzo-olivia.it/image/roma/piazza-navona-big.jpg> (13. 1. 2009)

Slika 10: voščene tablice²⁰⁹

Slika 11: rimljanke²¹⁰

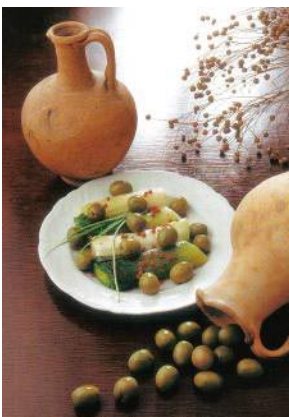
4. poudarek: Navade pri Rimljanih

Slika 12: rimska oblačila²¹¹

Slika 13: rimska obutev²¹²

Učencem pokažemo sliko moškega in ženske v tipičnem rimskem oblačilu in njuno obutev in postavljamo vprašanja: V čem sta si podobna in v čem se razlikujeta?; Zakaj so moški nosili togo čez tuniko?; Kaj so imeli obute?; Ali obutev spominja na današnje čevlje?; Ali oblačila spominjajo na današnja oblačila? ...

Vsi sloji so glavni obrok zaužili zvečer. Pokažemo različne slike pripravljenih rimskih jedi, ki so jih uživali premožnejši in revnejši. Razložimo, katere jedi so uživali premožnejši in katere revnejši. Če je učitelj večč kuhanja, lahko doma pripravi kakšno sladico ali zdravo jed iz knjige Emona in rimska kuhinja: Apicijevi recepti za današnjo rabo in jo na koncu ure ponudi učencem, tako razvija tudi gustatorni in olfaktorni zaznavni stil zaznavanja.

Slika14: rimska hrana²¹³

²⁰⁹ http://library.thinkquest.org/CR0210200/ancient_rome/writing.jpg (13. 1. 2009)

²¹⁰ Giafferri, P. L. (2005). Womens costume of the Ancient World. 700 Full-Colour Illustrations. New York. Dover Publications. Inc. Str. 41.

²¹¹ Janša-Zorn, O. in Mihelič, D. (2005). Koraki v času. Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za sedmi razred devetletke. Ljubljana. DZS. Str. 63.

²¹² Schoenberger-Boehme, A. (1997). Kleidung und Schmuck in Rom und den Provinzen. Stuttgart. Str. 25.

²¹³ Plesničar-Gec, L. (1996). Emona in rimska kuhinja: Apicijevi recepti za današnjo rabo. Ljubljana. Kmečki glas. Str. 62.

Slika 15: rimska hrana²¹⁴

V etapi zaključnega ponavljanja snov ponovimo z učnim listom (priloga št. 2). Učenci list rešujejo individualno, na voljo imajo pet minut. Odgovore preverimo skupaj. Ker je celo uro razlaga potekala ob slikovnem gradivu in ni nastajal narekovan zapis v zvezek, se lahko ta učni list uporablja za ponovitev snovi ali kot priprava na ustno in pisno preverjanje.

ZAKLJUČEK

Metoda dela s slikovnim gradivom je metoda, ki je lahko uporabljena v vseh etapah učnega procesa. Z njo učence motiviramo, ponavljamo učno snov ali obravnavamo novo. V takem učnem procesu sta aktivna učitelj in učenec. Metodo dela s slikovnim gradivom kombiniramo z metodo razlage in z metodo razgovora. Preko metode dela s slikovnim gradivom se učenec seznanja z različnimi vrstami slikovnega gradiva. S tem mu vzbudimo zanimanje za snov in odpremo možnosti za kritično mišljenje in nadaljnje raziskovanje.

VIRI IN LITERATURA

- Giafferri, P. L. (2005). *Womens costume of the Ancient World. 700 Full-Colour Illustrations*. New York. Dover Publications. Inc.
- Janša-Zorn, O. in Mihelič, D. (2005). *Koraki v času. Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za sedmi razred devetletke*. Ljubljana. DZS.
- Naudin, C. idr. (1997). *Zgodovina sveta. Enciklopedija za mlade*. Nova Gorica. Educa.
- Plesničar-Gec, L. (1996). *Emona in rimska kuhinja: Apicijevi recepti za današnjo rabo*. Ljubljana. Kmečki glas.
- Schoenberger-Boehme, A. (1997). *Kleidung und Schmuck in Rom und den Provinzen*. Stuttgart.
- Tomić, A. (1997). *Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje*. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.
- Trojar, Š. (1996). *Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli*. Ljubljana. Letnik V. Št. 4, str. 25-31.

²¹⁴ Plesničar-Gec, L. (1996). *Emona in rimska kuhinja: Apicijevi recepti za današnjo rabo*. Ljubljana. Kmečki glas. Str. 70.

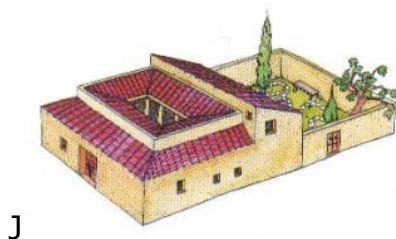
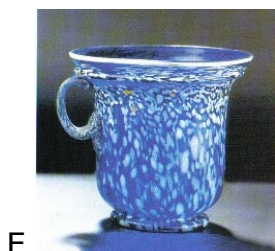
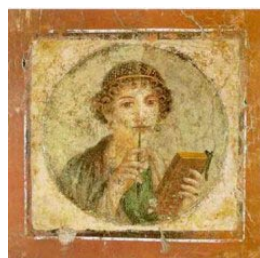
- Trškan, D. (1999). Mnenje dijakov o uporabi ilustrativno-demonstracijske metode pri pouku zgodovine v srednji šoli. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik IIX. Št. 3-4, str. 9-11.
- Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik X. Št. 1, str. 3-6.
- Weber, T. (1997). Statistična in dinamična slika pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik VI. Št. 1, str. 38-48.
- <http://www.epa.gov/kidshometour/images/house.jpg> (13. 1. 2009)
- http://www.koz.si/Media/Dogodki_slike/Kolosej.jpg (13. 1. 2009)
- http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/7a/3266_-_Roma_-_Terme_di_Diocleziano_-_Foto_Giovanni_Dall%27Orto_17-June-2007.jpg (13. 1. 2009)
- http://www.slovenia.info/pictures%5Chealth_resort%5C1%5C2005%5C105_03_terme_ptuj_63970.jpg (13. 1. 2009)
- <http://northport.k12.ny.us/~enms/ahern/mighty2/circus%20maximus2.jpg> (13. 1. 2009)
- <http://www.palazzo-olivia.it/image/roma/piazza-navona-big.jpg> (13. 1. 2009)
- http://library.thinkquest.org/CR0210200/ancient_rome/writing.jpg (13. 1. 2009)

POVZETEK

Članek obravnava učno uro v sedmem razredu osnovne šole na temo Kako so živeli Rimljani? Učno uro poskušamo izpeljati zanimivo, za osnovo služi metoda dela s slikovnim gradivom. Zraven te metode uporabljamo še metodo razgovora, metodo razlage in metodo informacijsko-komunikacijske tehnologije. Za uvodno motivacijo učenci v paru rešijo delovni list, pri katerem odkrivajo sličice, ki so povezane z Rimljani. Pred vsako pravilno sličico je črka, te črke povezane skupaj dajo naslov učne ure. V etapi obravnavanja učne snovi učenci sledijo učiteljevi razlagi in slikovnemu gradivu, ki ga pokaže učitelj. V zaključni etapi učenci individualno rešijo delovni list, s katerim ponovijo snov in jim služi kot sredstvo za pripravo na ustno in pisno preverjanje. Če je učitelj večč kuhanja, lahko doma pripravi kakšno rimsko jed, ki jo postreže na koncu ure. /S slikovnim gradivom lažje vzbudimo zanimanje za novo učno snov ter odpremo možnosti za njihovo preučevanje./

Priloga št. 1²¹⁵

OBKROŽI ČRKE PRED SLIKAMI, KI SO POVEZANE Z RIMLJANI. ČRKE PRED NEPRAVILNIMI SLIKAMI PREČRTAJ. ČRKE PREBRANE PO VRSTI TI DAJO REŠITEV.

²¹⁵ Slikovno gradivo je iz: Janša-Zorn, O. in Mihelič, D. (2005). Koraki v času. Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za sedmi razred devetletke. Ljubljana. DZS. in <http://www.nextnature.net/research/wp-content/uploads/2008/04/burger.jpg>, <http://middlezonemusings.com/wp-content/uploads/2007/03/eiffel-tower.jpg>, <http://www.besttravel.hr/userdocsimages/faraon.jpg>, http://petrinja-portal.net/images/uploads/najskuplji_mobitel_na_svijetu1.jpg, <http://images.askmen.com/galleries/men/ben-affleck/pictures/ben-affleck-picture-1.jpg>, <http://www.screenhead.com/wp-content/uploads/2008/03/brad-pitt.jpg>, <http://www.greendisk.com/images/Computer.jpg>, <http://www.greenwichmeantime.com/images/europe/slovenia.jpg>, <http://www.hollywood-celebrity-pictures.com/Celebrities/Britney-Spears/Britney-Spears-101.JPG>, vse strani dostop 13. 1. 2009.

R

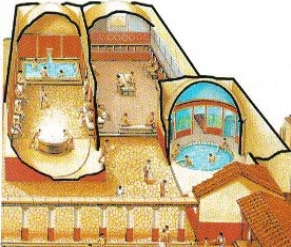

Q

I

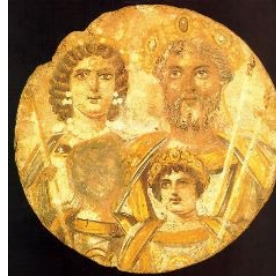
M

Ž

L

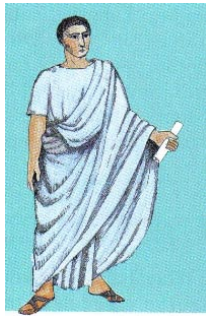
Y

J

A

X

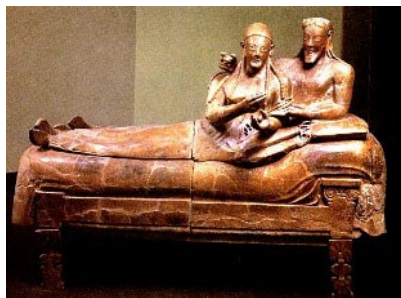
N

W

O

V

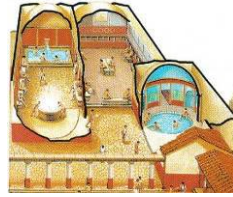

REŠITEV: _____

Priloga št. 2

VSAKDANJE ŽIVLJENJE RIMLJANOV

1. Poveži besede s slikami.²¹⁶

GLADIATOR

MILJNIK

CIRKUS

TERME

AMFORA

2. Besede spodaj smiselno vstavi v besedilo! Pri reševanju si lahko pomagaš z učbenikom na strani 63 in 64.

PODEŽELSKO VEČERJA TOGA KRUHA IN IGER OTROKE RIMLJANKE
GLADIATORSKIMI TUNIKO ATRIJ TUJCEV POJEDINE TERM
GLEDALIŠKIH VEČNADSTROPNE

Rimljani so doma nosili _____, ko so se odpravili ven, pa so si odeli še ogrinjalo imenovano _____.

V Rimu je bilo veliko priseljevanja, v mestu je živel veliko _____. Zaradi prenaseljenosti v mestih začnejo graditi _____ hiše. Osrednji del rimske hiše je bil _____. Na podeželju se razvije poseben tip _____ kmetije.

_____ so bile precej enakopravne moškimi. V bogatejših družinah so _____ do sedmega leta šolali doma, potem so zanje skrbeli posebni učitelji.

Rimljani so se znali dobro zabavati. Premožnejši so se udeleževali _____ predstav in plesov. Za revne so bogati prirejali _____. Množice so bile navdušene nad _____ boji. Rimljani so veliko dali na čistočo, zato je bil obisk _____ vsakodnevno.

Za vse sloje prebivalstva je bil glavni obrok _____. Bogati so prirejali velike _____, revnejši so skuhal le eno jed.

²¹⁶ Slikovno gradivo je vzeto iz: Janša-Zorn, O. in Mihelič, D. (2005). Koraki v času. Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za sedmi razred devetletke. Ljubljana. DZS. Str. 63., Naudin, C. idr. (1997). Zgodovina sveta. Enciklopedija za mlade. Nova Gorica. Educa. Str. 32, <http://www.turnpikes.org.uk/Dorchester%20milestone.JPG> in http://www.novalja.com.hr/Images/amfora_novalja_s.jpg, vse strani dostop 13. 1. 2009.

ANTON ARKO: RIMSKI BOGOVI IN KRŠČANSTVO

UVOD

Ko govorimo o rimski zgodovini, ne moremo preskočiti časa Konstantina velikega in njegovega milanskega edikta, ki je prižgal zeleno luč za razvoj krščanstva. Namen članka je ideja, kako predstaviti trk rimskega sveta bogov in krščanstva na učencu zanimiv in dojemljiv način prek humorja in z aktivnim vključevanjem učencev v učno uro. Za obrazložitev snovi in ustrezno izpeljavo je predviden čas ene šolske ure. V tem času pa naj bi učitelj posredoval znanje prek frontalne oblike z metodo razlage, razgovora, demonstracije, izkustvenega učenja in dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. Učenci naj bi aktivno sodelovali v igri vlog in z individualnim delom, dodatno motivacijo pa naj bi spodbudila učna tehnika mreže.

UČNA MOTIVACIJA

Za uspešno učno uro z vidika znanja učenca je treba učence vanjo vključiti, še prej pa ustrezno motivirati. Motivacija naj bo vključena tudi v etapi usvajanja učne snovi, če že ne v samem uvajanju. »Motiviranje pomeni vsakršno prizadevanje, ki s pomočjo situaciji primernih ukrepov aktivira določen/e motiv/e«. ²¹⁷ Zato moramo glede na situacijo v razredu in glede na učence sprožiti tiste motive, ki učence pritegnejo k učni snovi. Motivacija »obsega vse duševne procese in stanja, ki zmorejo spodbuditi in vzdrževati motiviranost, ki ima najpogosteje značaj potreb, ugodja in zadovoljstva.« ²¹⁸ Ugodje in zadovoljstvo pa prinašajo tudi situacije, v katerih učitelj na zanimiv, morda duhovit način predstavi določeno učno snov. Strmčnik navaja tudi motive, ki se vežejo na ustvarjalnost, uspeh, socialne odnose in občutek lastne vrednosti. ²¹⁹

UČITELJEVA PRIPRAVA

Učitelj naj si za omenjeno učno uro najprej prebere vso snov v osnovnošolskem učbeniku ²²⁰ na temo verovanja v starem Rimu, da ga ne bi po nepotrebnem kak učenec zmedel s kakšnim vprašanjem. Doma naj pripravi dve prosojnici, na prvi naj bodo upodobljeni in predstavljeni rimski bogovi s svojimi značilnostmi in atributi, na drugi pa štirje evangelisti s svojimi atributi. Slikovno gradivo za prosojnici lahko dobi na spletu, ali pa ga poišče v knjigah vezanih na to tematiko. ²²¹ Za sklep učne ure, kjer sledi ponavljanje naj učitelj izdelava mrežo, ki bo imela vprašanja na tematiko rimskih bogov in krščanstva, geslo pa naj bo Konstantin. Pripravi naj se za igro vlog tako, da izdelava 9 listkov, kjer naj bo na vsakem zapisan po en rimski bog (Jupiter, Junona, Minerva, Venera, Neptun, Mars, Diana, Merkur in Apolon). Učno snov naj učitelj razdeli na dva vsebinska poudarka, Rimski bogovi in Krščanstvo. Postavi naj učne cilje, ki jih bodo do konca ure učenci osvojili, in

²¹⁷ Strmčnik, F. (2001). Didaktika. Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut filozofske fakultete. Str. 308

²¹⁸ Prav tam. Str. 308

²¹⁹ Prav tam. Str. 309.

²²⁰ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS. Str. 79–70.

²²¹ http://www.moto-pajer.com/potovanja/grcija/GRCIJA%20Bogovi_datoteke/image004.jpg. 8. 1. 2009.

<http://grimandi.ilcannocchiale.it/mediamanager/sys.user/23918/i4EVANGELISTI.JPG>. 8. 1. 2009.

sicer: Učenec zna naštetiti in opisati rimske bogove, pojasniti Kristusov nauk in njegovo delovanje.

UČNA URA

Učitelj vstopi v učilnico in pozdravi učence. Uporabi metodo razgovora in jih glasno prosi, naj naštejejo verstva, ki jih poznajo danes in pri tem pazi, da ne govorijo en čez drugega, ampak jih prosi za dvigovanje rok. Disciplinira jih lahko tudi z opozorili, saj so učenci ob začetku ure običajno še precej živahni, vendar naj bo pozoren na jakost glasu. Če ne povedo vseh večjih verstev in religij, potem jih dopolni še sam učitelj. Vpraša jih, če vedo, kakšno vero so imeli Rimljani. Počaka na možne odgovore, napove naslov učne ure in pove, kaj bodo na koncu učne ure znali.

Na tablo zapiše prvi vsebinski poudarek: Rimski bogovi. Postavi vprašanje, katere rimske bogove poznajo učenci. Ko skupaj naštejejo vse pomembnejše, učitelj uporabi metodo dela s slikovnim gradivom in prižge grafoskop s prosojnico, kjer so upodobljeni in predstavljeni rimski bogovi.²²² Pozove učence, naj si prosojnico prepišejo v zvezek. Tačas se sprehaja po razredu od učenca, do učenca, jih opazuje in po potrebi miri ali spodbuja. Ko učenci končajo s prepisom učnega zapisa snovi v zvezek, pove, da se bodo šli igro in da potrebuje 9 prostovoljcev. Tovrstna motivacija pritegne učence k sodelovanju. Povabi jih pred tablo in da vsakemu po en listek, ki ga je pripravil doma. Vsak učenec mora s pantomimo predstaviti boga, čigar ime je dobil na listku. Razred ugiba. S tako igro vlog se učenci zabavajo, hkrati pa si zapomnijo lastnosti določenega boga, saj so te vezane na smešno in izvirno predstavo, ki se zaradi duhovitosti vtisne v spomin ter se dotakne vsakega učenca. Po mnenju Franceta Strmčnika je pouk učinkovitejši, če doseže vsakega učenca, didaktično razmišljanje pa je v tej smeri podprto s psihološkimi spoznanji²²³, kajti humor deluje na človeka na področju emocij. Po končani igri se učencem zahvali za sodelovanje in jih pošlje nazaj na svoja mesta. Na tablo napiše ime cesarja Konstantina Velikega ter letnico milanskega edikta - 313. Uporabi metodo razlage in pove, da je do tega leta veljal tak sistem bogov, kot so ga pravkar obravnavali, po tem letu pa je bilo v javnosti dovoljeno tudi krščanstvo - vera, ki je dejavna še danes.

Učitelj na tablo napiše drugi vsebinski poudarek: Krščanstvo. Uporabi metodo razgovora in učence vpraša, od kod izvira krščanstvo. Počaka na odgovore in jih ovrednoti, nato uporabi metodo razlage in učencem pove, da se je, ko so Rimljani začeli šteti leta, rodil Jezus Kristus. Na kratko razloži Kristusov nauk, njegovo rojstvo (naveže na praznik božiča, aktualizira z omembo postavljanja jasličnih figuric), življenje in delovanje ter smrt. Pove tudi, kako se je vera širila naprej prek apostolov do danes. Uporabi metodo besedne demonstracije, poda učencu biblijo in ga prosi, naj iz nove zaveze prebere odlomek o Jezusovem rojstvu iz Lukovega evangelija²²⁴. Ko učenec prebere odlomek do konca, učitelj umesti Kristusovo rojstvo v čas cesarja Avgusta, ki je bil naslednik Julija Cezarja (ki ga učenci predvidoma že poznajo in lahko umestijo v spomin). Učitelj zopet prižge grafoskop s prosojnico, na kateri so štirje evangelisti s svojimi atributi. Učence pozove, naj si prepišejo in prerišejo vsebino prosojnice v zvezek. Uporabi metodo razlage in sproti učencem pove, da so o Kristusovem življenju pisali ti ljudje. Še enkrat pokaže biblijo (novo zavezo) in jim pove, da je vse kar so pisali zapisano v tej knjigi, tudi to, kar jim je sošolec

²²² http://www.moto-pajer.com/potovanja/grcija/GRCIJA%20Bogovi_datoteke/image004.jpg. 8. 1. 2009.

²²³ Strmčnik, F. (2001). Didaktika. Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut filozofske fakultete. Str. 138.

²²⁴ Sveto pismo. Slovenski standardni prevod. 1997. Ljubljana. Društvo Svetopisemska družba Slovenije. Str. 1561.

prej prebral. Nato nadaljuje z razlago in pove da so kristjane v rimski državi preganjali, ker niso priznavali cesarja za boga. Šele leta 313 je cesar Konstantin dovolil krščansko vero. Tačas pa so se skrivali po katakombah, kjer so imeli svoje obrede. Povezovali so se v skupnosti, ki so naglo rasle, imele so predstavnike škofe, kot je to še danes, vrhovni poglavar cerkve pa je papež v Rimu. Učitelj po tej razlagi na tablo napiše nove pojme: Apostol, katakombe, škof in pozove učence, naj si nove pojme z razlago prepíšejo v zvezek. Učitelj nato razdeli liste z mrežo. Med reševanjem naj hodi po razredu in opazuje učence ter jim po potrebi pomaga. Ob zvonjenju pozdravi učence.

SKLEP

Pogosta uporaba grafoskopa s prosojnico, uporaba predmetne demonstracije in menjavanje različnih učnih metod prispevajo k pestrosti pouka in predstavljajo za učenca zanimivo, zabavno in razgibano sprejemanje snovi, ki jo mora osvojiti. Igra vlog pa učenca motivira in aktivno vključi v učno uro, saj mora sam nekaj od sebe dati. Hkrati je poleg znanja vključena v učno uro tudi zabava. Če je učna snov predstavljena zabavno in duhovito si jo učenec prej zapomni in tudi lažje prikljče iz spomina, saj je vezana na doživetje veselja.

LITERATURA

- Bratož, R., (2007). Rimska zgodovina. Del 1, Od začetkov do nastopa cesarja Dioklecijana. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije: Študentska založba: Filozofska fakulteta.
- Brodnik, V., Jernejčič, R. A., Radonjič, Z., Urankar–Dornik, T. (2000). Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
- Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.
- Strmčnik, F. (2001). Didaktika. Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut filozofske fakultete.
- Trškan, D. (2008). Didaktika zgodovine. Prenovljeno gradivo za predavanja in vaje. 3. izd. Ljubljana. Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta.
- Sveto pismo. Slovenski standardni prevod. 1997. Ljubljana. Društvo Svetopisemska družba Slovenije.
- http://www.motopajer.com/potovanja/grcija/GRCIJA%20Bogovi_datoteke/image004.jpg. 8. 1. 2009
- <http://grimandi.ilcannocchiale.it/mediamanager/sys.user/23918/i4EVANGELISTI.JPG>. 8. 1. 2009

POVZETEK

Namen članka je izpostaviti idejo, kako pripraviti učno uro na kar se da zanimiv in zabaven način ter tako učence motivirati, da si lažje zapomnijo učno vsebino. Vključevanje učencev v vodenje učne ure, oz. njihovo sodelovanje pri pouku je ena od glavnih komponent, ki pripomorejo k uspešni in razgibani učni uri. Učence bi tako zaposlili z igro vlog, kjer bi predstavljali rimske bogove. V drugem delu sledi krščanstvo, kjer učitelj obrazloži Kristusov nauk, potem učenec izvede besedno demonstracijo iz biblije, učitelj pa prek prosojnice predstavi štiri evangeliste. Proti koncu učne ure jih zaposli z izpolnjevanjem mreže. Učna ura mora vsebovati različne metode dela, npr. igro vlog, besedno demonstracijo, ali kakršenkoli drug princip vključevanja učenca vanjo. Popestritev omogočajo tudi slikovne prosojnice, predmetne demonstracije in zanimiva razlaga, ki pritegne učenčevo pozornost.

JAN CERLE: SKUPINSKO DELO V 7. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE: GRADBENIŠTVO, KULTURA IN ZNANOST PRI RIMLJANIH

UVOD

Gradbeništvo, kultura in znanost predstavljajo pomemben vidik za razumevanje samega življenja Rimljanov. Vsi ti trije deli rimskega načina življenja in njihovo poznavanje pomembno vplivajo na to, da si lažje predstavljamo, kako je izgledala rimska družba. Samo temo je potrebno dobro osvetliti, saj ima mnoge pomembne posledice tudi za današnji čas. To se kaže predvsem v pravu in gradbeništvu, v katere so Rimljani uvedli veliko novitet.

Namen članka je predstaviti učno temo Gradbeništvo, kultura in znanost pri Rimljanih v sedmem razredu devetletke z različnimi metodami in učnimi oblikami, vendar na poudarku skupinske učne oblike. Dandanes se vedno bolj poudarjajo različne metode in oblike, ki vključujejo večjo aktivnost učencev pri učnih urah, saj se dogaja, da so pri tradicionalnih učnih oblikah učenci bolj nemirni, nezbrani in zdolgočaseni. Tako se danes uporabljajo sodobne metode in oblike dela. Mednje pa uvrščamo tudi učno obliko skupinskega dela.

SKUPINSKA UČNA OBLIKA

Po Ani Tomić se skupinska učna oblika v okviru razreda izvaja na ta način, da se oblikujejo skupine učencev, ki samostojno opravljajo določene naloge, rezultate rešenih nalog pa poročajo svojim sošolcem in učitelju.²²⁵ Pri tem moramo vsekakor paziti, da se učitelj dobro pripravi na skupinsko učno obliko, saj je predvsem od tega odvisno, ali bodo učenci dosegli zastavljene učne cilje.

Skupinsko delo se veliko manj uporablja v šoli tudi zato, ker je priprava na samo skupinsko delo lahko zelo dolga oziroma bolj zahtevna. Profesor mora tako izbrati primerno učno gradivo in določiti, katere učne cilje želi doseči. Predvsem je lahko zelo naporna sama priprava učnega gradiva, saj je to časovno najzamudnejši del pri skupinski učni obliki.²²⁶

Različni avtorji različno navajajo, koliko otrok naj bo v sami skupini. Peklaj tako priporoča skupine s po štirimi učenci²²⁷, Tomić navaja skupine od 3–7 učencev²²⁸, Kubale pa skupine s po 3–5 učencev²²⁹. Učence pa lahko razvrščamo v skupine po naključju, dogovarjanju med kandidati, tako da jih sami določimo, s tehniko mandatarjev (mandatar je učenec, ki si sam izbere sošolce, s katerimi bo sodeloval v skupini) in z Morenovo sociometrijo²³⁰. Po

²²⁵ Tomić, Ana. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center Filozofske Fakultete za pedagoško izobraževanje, str. 130.

²²⁶ Peklaj, Cirila s sodelavkami. (2001). Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS, str. 94.

²²⁷ Prav tam, str. 21.

²²⁸ Tomić, Ana. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center Filozofske Fakultete za pedagoško izobraževanje, str. 131.

²²⁹ Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Maribor: Piko's Printshop, str. 81.

²³⁰ Tomić, Ana. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center Filozofske Fakultete za pedagoško izobraževanje, str. 131.

mojem mnenju je najbolje, da učitelj sam določi učence v skupine, saj je tako manjša možnost, da bi prišlo do prerekanj med učenci.

Pomembna je tudi sama razdelitev funkcij oziroma nalog med učence, saj je zelo pomembno, da vsi učenci dejansko sodelujejo pri uri. Ana Tomić predlaga, da funkcije učencem razdelimo tako, da določimo poročevalca, oblikovalca, povezovalca, testatorja idej in zapisovalca.²³¹

Učiteljeva vloga pri skupinski učni obliki je drugačna kot pri tradicionalnem pouku. Pri skupinski učni obliki mora učitelj učencem na začetku povedati svoja pričakovanja od skupinskega dela in jih opozoriti na pravila vedenja. Ko začnejo učenci delati v razredu, je učiteljeva vloga da spremlja in opazuje njihovo delo, jih spodbuja, opazuje komunikacijo med učenci, ter odgovarja na njihova vprašanja.²³²

Skupinska učna oblika ima tako prednosti kot slabosti. Prednosti so predvsem, da učenci razvijajo komunikacijo in sodelovanje z drugimi učenci, so v neposrednem stiku z učno snovjo, razvijajo interes za učno delo, pospešujejo intelektualni razvoj in ustvarjalnost ... Skupinska učna oblika pa ima tudi nekaj slabosti, kot so večja poraba časa za delo v skupinah, hkrati pa ta učna oblika ni primerna za obravnavo težje snovi.²³³

IZVEDBA UČNE URE: GRADBENIŠTVO, KULTURA IN ZNANOST PRI RIMLJANIH

1.) Uvod v učno uro

Po začetnem pozdravu in opravljenih formalnostih, učitelj s frontalno učno obliko pozove učence, naj pripravijo klopi tako, da z njimi formirajo prostor za štiri skupine. Učitelj sam porazdeli učence po skupinah (po pet učencev v vsako skupino), tako da pri sestavljanju skupine upošteva uspešnost učencev glede na njihov šolski uspeh (v skupino vključi enega - do dva uspešna učenca, dva učenca s srednjim uspehom, ter enega do dva manj uspešna učenca)²³⁴. Nato učenci z motivacijsko tehniko vislice, ugotavljajo besede, ki so tudi del naslovov njihovega skupinskega dela (GRADBENIŠTVO, UMETNOST, KNJIŽEVNOST, ZNANOST), učitelj pa rešitve piše na tablo. Ko učenci ugotovijo naslove, učitelj napove temo učne ure in navede učne cilje. Za uvod v učno uro bi učitelj porabil 10 minut časa.

2.) Obravnava nove učne snovi

Učitelj z metodo razlage učencem pove, da bodo danes delali v skupinah in učencem razdeli funkcije v skupini. Opozori jih na pravilno vedenje v skupini²³⁵ in napove čas, ki ga imajo učenci na voljo za opravljanje nalog (15 minut). Nato učitelj učencem razdeli delovne liste ter fotokopije, ki so pripravljene za vsako skupino posebej.

²³¹ Prav tam, str. 132.

²³² Peklaj, Cirila s sodelavkami. (2001). Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS, str. 92–94.

²³³ Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Maribor: Piko's Printshop, str. 43–35.

²³⁴ Peklaj, Cirila s sodelavkami. (2001). Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS, str. 22.

²³⁵ Prav tam, str. 92.

Prva skupina mora obdelati Gradbeništvo pri Rimljanih in odgovoriti na sledeča vprašanja: Po katerih zgledih so Rimljani gradili stavbe?; Kakšen tip in katere zgradbe so gradili Rimljani?; Opiši, kako izgleda Panteon; Kaj se je za časa Rimljanov dogajalo v areni/amfiteatru?; Kaj je to Forum?. Učenci poiščejo odgovore iz svojega učbenika²³⁶ in priložene fotokopije²³⁷.

Druga skupina mora obdelati Umetnost pri Rimljanih in odgovoriti na sledeča vprašanja: Kakšna je bila rimska umetnost?; V čem so bili Rimljani mojstri?; Kaj so slikali na freskah?; Za kaj so Rimljani uporabljali mozaike?; Kaj so Rimljani upodabljali na slavolokih in stebrih zmage?. Učenci poiščejo odgovore iz dane fotokopije²³⁸ in iz svojega učbenika²³⁹.

Tretja skupina ima naslov naloge Rimska književnost in mora odgovoriti na vprašanja: Pod kakšnim vplivom se je razvila rimska književnost?; Katera dela je napisal Vergil?; O čem govori ep Eneida?; Opiši Rimsko govorništvo!; Kdo je bil najbolj slaven rimski govornik?. Učenci morajo odgovore poiskati iz svojega učbenika²⁴⁰ in priložene fotokopije²⁴¹.

Četrta skupina ima nalogo z naslovom Znanost pri Rimljanih. Učenci morajo odgovoriti na vprašanja: Kaj vsebujejo zakoni iz rimskega prava?; Ali so zakoni iz rimskega prava aktualni še danes?; Na čem so bili zapisani prvi zapisi rimskega prava?; Kateri vrsti filozofije poznamo pri Rimljanih?; Zakaj se je razvila medicina pri Rimljanih?. Učenci poiščejo odgovore iz svojega učbenika²⁴² in danih fotokopij²⁴³.

Pri skupinski učni obliki se tako uporabi tudi metoda dela s pisnim gradivom, saj učenci znajo razbrati odgovore iz dveh različnih virov. Učitelj med skupinskim delom kroži po razredu, učencem pomaga in odgovarja na njihova vprašanja. Med delom učencev, učitelj nariše na tablo miselni vzorec, z napisom GRADBENIŠTVO, UMETNOST, KNJIŽEVNOST IN ZNANOST PRI RIMLJANIH, ki bo prišlo na vrsto pri poročanju.

Ko učenci končajo z skupinskim delom, sledi poročanje. Predstavitvev poteka tako, da začne z predstavitvijo skupina, ki je zmagala pri vislicah v uvodu v učno uro. Učitelj med poročanjem skupin izpolnjuje miselni vzorec na tabli ter dodaja, kar so učenci izpustili. Učenci si sproti zapisujejo miselni vzorec, tako da imajo tudi doma urejeno zapisano učno snov. Za poročanje naj bi učenci in učitelj porabili 15 minut.

3.) Ponavljanje učne snovi

Učitelj z metodo razgovora ali pogovora in z uporabo Powerpointa učencem zastavi par vprašanj, da z njimi utrdijo predelano učno snov. Na Power Point-u ima učitelj napisana vprašanja, na katera učenci odgovarjajo. Za to fazo učitelj porabi 5 minut.

ZAKLJUČEK

Skupinska učna oblika je nekaj novega za učence, saj so za razliko od drugih t.i. tradicionalnih oblik, učenci dejansko vključeni v učno uro. Tako postanejo učenci bolj

²³⁶ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. Zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 71.

²³⁷ Vilma Brodnik et al. (2001). Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 178–179.

²³⁸ Prav tam, str. 179 – 180.

²³⁹ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. Zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 71.

²⁴⁰ Prav tam, str 72.

²⁴¹ Vilma Brodnik et al. (2001). Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 176–177.

²⁴² Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. Zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 72.

²⁴³ Vilma Brodnik et al. (2001). Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 177.

zainteresirani za delo v razredu, postanejo tudi bolj kritični do snovi. Učna ura tako postane bolj dinamična in sproščena.

Skupinska učna oblika ima tudi svoje slabosti, posebej če jo hočemo uvesti na silo, pri težjih predmetih in težjih snoveh. Prav tako lahko izgubi svoj pomen, če se učitelj ne pripravi dobro na skupinsko učno obliko. Priporoča se tudi, da se skupinska učna oblika kombinira z drugimi učni oblikami in metodami, da je tako učna ura za učence bolj razgibana.

LITERATURA

Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. Zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.

Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Maribor: Piko's Printshop.

Peklaj, Cirila s sodelavkami. (2001). Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS.

Tomić, Ana. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center Filozofske Fakultete za pedagoško izobraževanje.

Vilma Brodnik et al. (2001). Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.

POVZETEK

Skupinsko učno obliko danes učitelji uporabljajo, da bi z njo prekinili monotonost pouka. Pri učni temi Gradbeništvo, kultura in znanost pri Rimljanih učitelj že v uvodu razdeli učence na štiri skupine in z motivacijsko tehniko vislice učenci ugotovijo del naslova svoje teme. Nato učitelj razdeli liste z navodili in vprašanji za vsako skupino. Skupine imajo naslove Gradbeništvo, Umetnost, Književnost in Znanost pri Rimljanih. Medtem ko učenci delajo po skupinah, jim profesor pomaga, če rabijo pomoč. Na tablo nariše miselni vzorec s štirimi ključnimi poudarki, ki jih profesor izpolnjuje pri poročanju. Pri poročanju si ostali učenci izpisujejo miselni vzorec, tako da imajo učno snov pripravljeno za učenje doma. Pri ponavljanju snovi ima profesor izpisana vprašanja na Power Point-u, učenci pa odgovarjajo na vprašanja. /Pri skupinski učni obliki so učenci dejansko vključeni v učno uro./

ANGELIKA ERGAVER: UPORABNOST PROGRAMA MICROSOFT POWER POINT PRI POUKU ZGODOVINE NA PRIMERU UČNE URE RIMLJANI NA SLOVENSKEM

UVOD

Gotovo smo že vsi kdaj naleteli na profesorje, ki so snov učne ure vztrajno posredovali zgolj z uporabo frontalne učne oblike in metode razlage, ki je bila v skrajno redkih primerih podkrepjena z metodama besedne in slikovne demonstracije. Ob obilju učnih metod in oblik je zelo pomembno izbrati tiste prave, ki odgovarjajo vsebini učne ure in so prilagojene sposobnostim učencev. Pri učni uri zgodovine skoraj ne gre brez slikovne demonstracije, ki je z razvojem tehnologije dobila večji pomen. Metoda dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (IKT) gotovo olajša delo vsakega učitelja. V sledečem članku bo predstavljena večstranska uporabnost programa Microsoft Office Power Point, kot orodje, ki zahteva metodo dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, dejansko pa ponuja mnogo več.

1. SENZORIČNE SPOSOBNOSTI IN ZMOGLJIVOST RAZLIČNIH METOD

Senzorične sposobnosti se nanašajo na posamezna čutila, s katerimi zaznavamo svet okoli sebe. Glede na model VAKOG poznamo pet zaznavnih kanalov, ki jih uravnavajo naša čutila. V – vizualni kanal, ki ga uravnava vid, A – avditivni kanal je uravnavan s sluhom, K – kinestetični kanal, ki se aktivira z dotikom ali občutkom, O – olfaktorni kanal, ki ga nadzoruje čut za vonj in G – gustatorni kanal, ki ga uravnava sposobnost za okus.²⁴⁴

Znanstveno je ugotovljeno, da je več kot tretjina ljudi (35 odstotkov) vizualnih tipov učencev in je zanje pomembna uporaba slikovnega gradiva pri učenju, medtem ko je četrtnina ljudi (25 odstotkov) avditivnih tipov učencev, kar pomeni, da se lažje učijo z razlago oziroma razpravo, dve petini ljudi (40 odstotkov) pa je kinestetičnih tipov učencev (K + O + G), ti pa se lažje naučijo nove snovi z vajami, preizkusi in predmeti, ki jih lahko otipajo.²⁴⁵

Zaradi velikega odstotka vizualnih tipov učencev je torej metoda uporabe slikovnega gradiva pri pouku zelo pomembna. Uporaba sodobnih avdiovizualnih metod, ki jih tudi program Power Point nedvomno omogoča, ima nekatere svoje prednosti. Slikovni elementi pri pouku učence motivirajo, učitelja pa sprostijo. Slikovne demonstracije pripomorejo k boljšemu pomnjenju učne snovi. Če so informacije posredovane tako, da jih spremljamo z več čutili naenkrat, si jih lažje zapomnimo. Ob metodi razlage učenci osvojijo zgolj 5 do 20 odstotkov podatkov. Ob metodi slikovne demonstracije se delež osvojene snovi poveča na 20 do 30 odstotkov. Kadar pa učencem posredujemo podatke z obema metodama sočasno, je delež osvojene snovi do 60 odstotkov.²⁴⁶

Uporaba programa Microsoft Office Power Point spada med metode dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, kar pa ne pomeni, da bodo ostale metode zanemarjene. Program omogoča učitelju, da sistematično prikaže učno snov. Zapis podatkov na Power

²⁴⁴ Tomić, A. (2003). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško in andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center za pedagoško in andragoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 23.

²⁴⁵ Prav tam, str. 73.

²⁴⁶ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. Zgodovina v šoli, letnik 5, številka 3, str. 34-35.

Pointu lahko uporabimo kot zapis učne snovi, učitelju pa predstavlja pomoč pri razlagi učne snovi. Velika prednost programa je ta, da omogoča tako predstavitev pisnih virov in slikovnega gradiva kot tudi grafičnih prikazov in animacij, hkrati pa motivira učence.

2. UPORABA PROGRAMA POWER POINT PRI UČNI URI RIMLJANI NA SLOVENSKEM

2.1. UVODNA MOTIVACIJA

Učitelj s pomočjo programa izdelava kviz in ga predstavi kot uvodno motivacijsko tehniko. Z motivacijsko tehniko hkrati ponovi pojme, osvojene v preteklih učnih urah. Kviz je sestavljen iz petih diapozitivov, na vsakem je eno vprašanje z namigom in odgovor. Začetne črke odgovorov tvorijo besedo EMONA, ki se navezuje na snov tekoče učne ure Rimljani na Slovenskem.

2.2. POTEK UČNE URE

Po tem, ko so s pomočjo kviza in uvodne motivacije ugotovili temo tekoče učne ure, učitelj napove učne cilje in odpre novo Power Point projekcijo.

V etapi obravnavanja učne snovi se prvi vsebinski poudarek v učni pripravi glasi Ljudje in kraji. Ta vsebinski poudarek je na projekciji razčlenjen na tri diapozitive oz. tri vsebinske poudarke: Plemena, Mesta in Province. Med tem, ko učenci na diapozitivu spremljajo razlago poselitve plemen pred prihodom Rimljanov²⁴⁷, učitelj razdeli slikovno gradivo, karto slovenskega ozemlja v rimski dobi z imeni rimskih krajev in mejami med provincami.²⁴⁸

Diapozitiv v tem primeru deluje kot sredstvo za preprečevanje nemira v razredu, saj so učenci osredotočeni na projekcijo. Ob drugem diapozitivu učenci dobijo nalogo, da individualno primerno označijo mesta in utrdbe na karti. Diapozitiv jim pomaga slediti navodilom. Ob tretjem diapozitivu pa s pomočjo učitelja, ki dela enako kot učenci, vendar na prosojnici, zarišejo meje med posameznimi provincami. Pravilno dopolnjena karta bo služila kot učno gradivo, primerna bo tudi za ponavljanje in urjenje imen rimskih mest.

Drugi vsebinski poudarek v učni pripravi je Trgovina, kmetijstvo in obrti. V projekciji je razčlenjen na dva diapozitiva. Na prvem je navedeno kaj so Rimljani uvažali in kaj izvažali, na drugem pa kakšne novosti so bile v rimski dobi uvedene na področju kmetijstva in obrti v naših krajih. Diapozitiva sta hkrati zapisa učne snovi. Učitelju služita kot opora sistematičnega podajanja učne snovi in sta strukturirana tako, da lahko ob njima poleg razlage uporabljamo metodo razgovora z možnimi aktualizacijskimi vprašanji.

Tretji vsebinski poudarek je Spomini na Rimljane, pri čemer program oziroma projekcija podpira metodo demonstracije slikovnega gradiva. Predstavlja pomoč pri učiteljevi razlagi, razgovoru ali razredni interpretaciji slikovnega gradiva. Vsebinski poudarek zavzema šest diapozitivov. Slikovno gradivo prikazuje ostanke iz rimske dobe na Slovenskem. Prikazani so ostanki dveh rimskih obzidij²⁴⁹, rekonstrukcija utrdbe Ad Pirum²⁵⁰, relief in

²⁴⁷ Zakladi tisočletij (1999), Zgodovina Slovenije od neandertalcev do Slovanov, Ljubljana, Modrijan, str. 186.

²⁴⁸ Janša Zorn O., Mihelič D. (2005), Od prazgodovine skozi stari in srednji vek, Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole, Ljubljana, DZS, str. 73.

²⁴⁹ Slika 1: ostanke utrdbe Castrum, vir: http://www2.arnes.si/~sspsskva/R12/2a2/ajdvovina_rimski_stolp.jpg (5. 01. 2009); Slika 2: ostanke mesta Emona, vir: Zakladi tisočletij (1999), Zgodovina Slovenije od neandertalcev do Slovanov, Ljubljana, Modrijan, str. 203.

²⁵⁰ Slika: rekonstrukcija utrdbe Ad Pirum, vir: <http://www.tic-ajdovscina.si/?id=2005102011330705&lng=slo&vie=cnt> (5. 01. 2009).

rekonstrukcija poštna kočije²⁵¹, freska boginje Cerere ter kip Emonca²⁵², rimski novci in restavrirano posodje²⁵³ ter dva velika nagrobna spomenika.²⁵⁴ Slikovna demonstracija na diapozitivih je izvedena tako, da sta na enem diapozitivu največ dve sliki. Uporabljena je animacija, s katero se vzpodbudi pozornost učencev in se jih motivira za poslušanje in sodelovanje v razgovoru.

V etapi ponavljanja in preverjanja učenci brez vsakršne podpore IKT, z metodo razgovora, ponovijo snov učne ure. Na koncu pa vsaka dvojica dobi še eno karto Slovenije in zastavico z rimskim imenom enega kraja na tem območju in nalogo, da v treh minutah, ob pomoči karte, ki so jo med uro izpolnjevali, zastavico postavijo na pravilno mesto.²⁵⁵

ZAKLJUČEK

Program Power Point je vsestranski, saj nam ponuja veliko možnosti različnih predstavitev (tekst, slika, grafični prikaz, animacija, video posnetek). Predstavlja zanimivo in učinkovito dopolnilo metodi razlage in dobro iztočnico za metodo razgovora. Pripomore k temu, da je učna vsebina sistematično predstavljena, hkrati pa lahko služi kot zapis učne snovi. Seveda morajo biti diapozitivi za to primerno urejeni. V primeru okvare IKT lahko diapozitive Power Pointa spremenimo v prosojnice in jih ob pomoči grafoskopa predstavimo učencem. V skrajnem primeru pa jih lahko natisnemo ter učencem razdelimo fotokopije, ki jih lahko ponovno uporabimo za kakšne druge učne oblike in metode.

3. LITERATURA

Brodnik V. (2000): Zgodovina 1, učbenik za prvi letnik gimnazije, DZS.

<http://www.gobe.si/slike/Slovenijakraji.gif> (5. 01. 2009)

<http://www.tic-ajdovscina.si/?id=2005102011330705&lng=slo&vie=cnt> (5. 01. 2009)

http://www2.arnes.si/~sspsskva/R12/2a2/ajdovina-_rimski_stolp.jpg (5. 01. 2009)

Janša Zorn O., Mihelič D. (2005), Od prazgodovine skozi stari in srednji vek, Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole, Ljubljana, DZS.

Razpotnik, J. (2007): Raziskujem preteklost 7, učbenik za zgodovino za sedmi razred osnovne šole, Rokus Klett.

²⁵¹ Slika 1: relief poštna kočije, vir: : Zakladi tisočletij (1999), Modrijan, str. 259, Slika 2: rekonstrukcija poštna kočije, vir: prav tam, str. 162.

²⁵² Slika 1: freska boginje Cerere, vir: Zakladi tisočletij (1999), Modrijan, str. 210, Slika 2: Emonec, vir: prav tam, str. 207.

²⁵³ Slika 1: rimski denar, vir: Zakladi tisočletij (1999), Modrijan, str. 190, Slika 2. Restavrirane lončene posode, vir: prav tam, str. 274.

²⁵⁴ Slika 1: grobnica družine Spektacij, Šempeter, vir: Zakladi tisočletij (1999), Modrijan, str. 243 , slika 2: Nagrobna plošča družine Valerij, Ptuj, str. 217.

²⁵⁵ Karta Slovenije, vir: <http://www.gobe.si/slike/Slovenijakraji.gif> (5. 01. 2009).

Tomić, A. (2003). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško in andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center za pedagoško in andragoško izobraževanje Filozofske fakultete.

Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. Zgodovina v šoli, letnik 5., številka 3, str. 32–38.

Zakladi tisočletij (1999), Zgodovina Slovenije od neandertalcev do Slovanov, Ljubljana, Modrijan.

POVZETEK

Ljudje spadamo v različne skupine zaznavnih tipov, zato je pri učni uri najbolje kombinirati različne učne metode. Raziskave so pokazale, da si učenci s kombinacijo metod slikovne demonstracije in razlage zapomnijo znatno več kot pri uporabi samo ene ali druge metode. Pri učni uri Rimljani na Slovenskem učitelj uporabi program Power Point pri uvodni motivaciji. Učenci rešujejo kviz in s petimi pravilnimi odgovori sestavijo besedo Emona. S slikovno demonstracijo pri obravnavi učne snovi spoznajo plemena, ki so naseljevala slovenske kraje pred prihodom Rimljanov ter spoznajo, kje ležijo nekdanja rimska mesta in kako se danes imenujejo. Slikovno so prikazni so tudi ostanki iz rimske dobe pri nas. Pri zapisu učne snovi se učenci preko diapozitivov programa seznanijo s spremembami v kmetijstvu, trgovini in obrti, ki so jih uvedli ali povzročili Rimljani. /Program Power Point je vsestranski, saj nam ponuja veliko možnosti in uporab različnih učnih metod./

KATJA ERJAVEC: OB RIMSKEM CESARSTVU SO ŽIVELI TUDI SLOVANI, GERMANI IN HUNI

Uvod

Slovenski pregovor pravi, da kar se Janezek nauči, to Janez zna. Pri tem pa je prav, da se učitelj vpraša, koliko časa bo Janez to znal, bo Janezek ob učenju užival, bo znal svoje znanje sam nadgraditi ali pa se več enostavno ne bo hotel učiti.

Namen članka je na primeru učne enote z naslovom Ob rimskem cesarstvu so živeli tudi Slovani, Germani in Huni, ki traja 2 šolski uri, prikazati, kako lahko učitelj pripravi za učence sedmega razreda pestro in zanimivo učno enoto, pri kateri bodo ti aktivni. Pri enoti bi se naj učenci kar največ naučili, in se navdušili nad samostojnim raziskovanjem zgodovine. Kajti naloga učitelja je, da s kombinacijami različnih učnih oblik, metod in tehnik ter najrazličnejših učnih sredstev, pripravi učne ure, ki bodo za učence pravo doživetje. Ob tem pa jim mora pokazati, kako lahko sami odkrivajo zgodovino in jih navdušiti, da jo bodo lahko dobro spoznali.

V predstavljeni učni enoti, bo glavni del potekal v skupinski učni obliki, učenci pa se bodo urili v delu z besedili in zgodovinskimi viri.

Metoda dela s pisnimi viri

Ker se zgodovinarji pri raziskovanju pogosto srečujejo s pisnimi viri, je pomembno, da učence naučimo uporabljati pisne vire.

Štefan Trojar pravi, da se učenci s samostojnim delom z viri usposablajo za uspešno domače učenje in za delo s strokovnim tekstom. Izkušnje kritičnega branja, samostojnega odpiranja problemov in sintetiziranja spoznanega pa jim bo koristilo tudi v kasnejšem življenju.²⁵⁶

Pisni viri se uporabljajo na dva načina. Lahko se uporabljajo za iskanje podatkov iz vira, ali pa za ugotavljanje, »kaj, zakaj in kako so zgodovinarji pisali o dogodkih«. ²⁵⁷ Uporabni so tudi kot motivacijsko sredstvo in demonstracijsko gradivo pri obravnavanju nove učne snovi.²⁵⁸

Učitelj mora učencu dati jasna navodila, o tem, kako naj uporablja zgodovinske knjige, in se mora za delo z zgodovinskimi viri dobro pripraviti, da bi bil pri pouku zgodovine dosežen čim večji uspeh.²⁵⁹

Učitelj mora za pouk izbrati ustrezne vire. Trojar opozarja, da mora pri tem paziti na njihovo metodično uporabnost ter ustreznost temam učnega načrta. Kot dve metodološki

²⁵⁶ Trojar, Š. (1995). Pomen in metodične značilnosti samostojnega dela učencev s pisnimi zgodovinskimi viri. V: Metodični napotki za delo v razredu. Letnik IV. Št. 4, str. 50.

²⁵⁷ Trškan, D. (2000). Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik IX. Št. 3–4, str. 3.

²⁵⁸ Prav tam, str. 3–4.

²⁵⁹ Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 63.

skrajnosti izpostavlja stopnjo abstraktnosti in kompliciranosti, ki je značilna za zgodovinske pravne vire ter enostaven zapis in konkretnost na drugi strani, ki je značilnost avtentičnih pripovednih zgodovinskih pričevanj in so zato ta učencem v osnovni šoli privlačnejša.²⁶⁰

Skupinska učna oblika

Pri skupinski učni obliki učitelj spremlja samostojno delo učencev, usmerja, po potrebi pomaga in ocenjuje uspešnost skupinskega dela učencev.²⁶¹

Skupinska učna oblika prinaša različne prednosti, kot so: razvijanje socializacije, komunikacije, sodelovanja, demokratičnega dogovarjanja, samostojnosti in kritičnega razmišljanja, učenci pa imajo neposreden stik z virom snovi.²⁶²

Skupine se lahko oblikujejo samostojno (učenci se sami razdelijo), dirigirano (sestavi jih učitelj ali kombinirano (sestavi jih učitelj z upoštevanjem želje učencev)).²⁶³ Pred začetkom dela, si učenci znotraj skupine razdelijo funkcije in ob tem določijo npr. poročevalca (ki poroča o rezultatih dela) in povezovalca (skrbi, da so v delo vključeni vsi člani).²⁶⁴

Izvedba učne enote

Učna enota z naslovom Ob rimskem cesarstvu so živeli tudi Slovani, Germani in Huni, bo potekala dve šolski uri. Temeljni vsebinski poudarki enote so obravnavana tri ljudstva: Slovani, Germani in Huni.

Uvodni del

V uvodnem delu, ki bo potekal frontalno, bomo najprej ponovili način življenja v rimski državi, da ga bodo učenci lahko kasneje primerjali z življenjem obravnavanih ljudstev. Nato s pomočjo besedne demonstracije učencem napovemo vsebino učne enote. Npr: »V času mogočnega rimskega imperija, so okrog njega bivala ljudstva, ki so živela popolnoma drugačno življenje, kot so ga živeli prebivalci Rima. Ta ljudstva so ogrožala rimsko državo, in Rimljani so jih imenovali Barbari. Bili so Germani, Slovani in Huni, katerih življenje boste danes spoznali«. Predstavimo jim potek učne enote in cilje, ki bi jih naj dosegli pri enoti. Razdelimo jim delovne liste, ki bodo izpolnjeni predstavljali zapis učne snovi. Skupaj na zemljevidu pogledamo območja, kjer so živela obravnavana ljudstva in območje rimske države. Pojasnimo pojma nomadi in plemena, ki sta pomembna za razumevanje nove snovi.

²⁶⁰ Trojar, Š. (1995), str. 50-52.

²⁶¹ Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Maribor: Samozaložba v sodelovanju z založbo Piko's Printshop, str. 41.

²⁶² Prav tam, str. 43-44.

²⁶³ Prav tam, str. 63.

²⁶⁴ Prav tam, str. 106.

Obravnavanje učne snovi

Glavni del obravnavanja učne snovi, bo potekal v skupinski obliki, s samostojnim delom učencev. Učence razdelimo v 3 ali 6 skupin,²⁶⁵ ki bodo krožile po treh različnih tematskih koticčkih, od katerih je vsak namenjen enemu od treh obravnavanih ljudstev. Vsaka skupina bo obiskala vse tri koticčke, se v vsakem od njih zadržala 15 minut, in nato odšla v naslednji koticček. Koticčke učitelj pripravi že pred uro, tako da nalepi na steno, ob kateri bo koticček, ime ljudstva in plakate, ki se nanašajo na to ljudstvo. Pri premikanju miz, pa mu pomagajo učenci. Učenci bodo v vsakem koticčku rešili sklop nalog, ki se nanašajo na tisto ljudstvo, kateremu je koticček namenjen. Vsaka skupina zato izbere vodjo skupine, ki bo pazil na čas, da se bo njegova skupina v vsakem koticčku zadržala petnajst minut in bo vse koticčke obiskala v pravilnem zaporedju, ki ga vsaki skupini posebej določi učitelj in jim ga izroči zapisanega na listu. Vodja skupine, skrbi tudi, da skupina ni preglasna. Vsaka skupina za vsak koticček izbere tudi vodjo koticčka, ki bo skrbel, da bodo v koticčku, za katerega je odgovoren rešili vsi člani skupine vse naloge. Učitelj med skupinskim delom kroži po učilnici, spodbuja učence in jim pomaga.

Učenci bodo s pomočjo svojega učbenika²⁶⁶ in različnih virov reševali naloge, in tako samostojno obravnavali snov, hkrati pa se urili pri delu z besedili. Ob uporabi učbenika, se bodo navajali na njegovo uporabo, kar bo olajšalo njihovo učenje doma. Vsak učenec mora rešiti vse naloge. Med reševanjem pa se učenci med seboj posvetujejo, si izmenjujejo mnenja in si pomagajo, s tem pa pilijo svoje socialne veščine.

Za določeno ljudstvo bodo najprej v učbeniku prebrali razlago, in na to rešili nalogo z dopolnjevanjem, ob čemer bodo za vsako ljudstvo posebej spoznali osnovne značilnosti njihovega življenja. Poleg tega bodo pri reševanju naslednjih nalog za Slovane spoznali tudi, da so plemena govorila slovanske jezike in nekaj slovanskih jezikov, ki se jih danes govori, sami našteji. Z rešitvijo rebusa bodo dobili ime slovanskega bivališča – zemljanka. Iz vira²⁶⁷ bodo skušali ugotoviti, ali so bila slovanska bivališča, piscu vseh. S pomočjo istega vira in slike²⁶⁸ pa bodo v peskovniku, skušali postaviti slovansko naselje. Pri Germanih bodo ob opisu rimskega pisca Tacita²⁶⁹ skušali razbrati kako so izgledali Germani in se odločali, ali bi jih vključili v svojo vojsko, če bi jo sestavljali. S pomočjo tabele z dešifriranimi runami,²⁷⁰ bodo tako sami v mavčne ploščice vrezovali rune.

Pri Hunih, bodo iz vira,²⁷¹ skušali razbrati, kakšno mnenje je imel rimski zgodovinar o Hunih. V odlomku članka iz revije Gea,²⁷² bodo skušali ugotoviti, kakšen odnos so imeli evropski prebivalci do Hunov, zakaj so se jih bali. S pomočjo drugega odlomka iz istega članka, bodo naredili prispevek za oddajo 24ur, kjer bodo poročali, o pogrebu in smrti hunskega voditelja Atila.

²⁶⁵ Število skupin je odvisnih od števila učencev. Če imamo šest skupin, potrebujemo 6 koticčkov.

²⁶⁶ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 78–79.

²⁶⁷ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (1994). Stari in srednji vek. Zgodovina za 6. razred osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 87.

²⁶⁸ Prav tam, str. (86).

²⁶⁹ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Str. 78.

²⁷⁰ Brodnik, V. in sodelavci. (1997). Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 206.

²⁷¹ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005), str. 79.

²⁷² Keber, K. (2002). <http://www.gea-on.net/clanek.asp?ID=178> (Datum dostopa: 14. 1. 2009).

Preverjanje rešitev nalog bo potekalo v frontalni obliki, pri čemer, bo učitelj klical učence, ki bodo povedali odgovor. Učitelj bo te odgovore še dopolnil in dodatno poudaril, najpomembnejše podatke, da bodo učenci lahko popravili rešitve na delovnih listih.

Zaključni del

Ponavljjanje snovi, bo potekalo po skupinah v obliki kviza Male sive celice. Ob koncu ure, pa še učitelj učence opozori na morebitne oddaje, dokumentarce, članke ali muzejske dokumentarce na to temo.

Zaključek

S kombinacijo različnih učnih oblik, metod in tehnik, lahko učencem pripravimo zanimive in pestre učne ure ter jih navdušimo za samostojno raziskovanje zgodovine. V to kombinacijo lahko uvrstimo tudi skupinsko učno obliko, saj ta omogoča samostojno raziskovanje učencev. V okviru skupinskega dela bodo učenci reševali različne domiselne naloge, kot so izdelovanje ploščice z runami, postavitve slovanskega naselja v peskovniku in poročanje iz Atilovega pogreba, pri čemer bodo uporabljali različne vire in se urili ob delu z njimi. Kar bi se Janezek pri takih urah naučil, bi naj Janez znal in z veseljem svoje znanje tudi nadgrajeval.

Literatura

Brodnik, V. in sodelavci. (1997). Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.

Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS.

Janša Zorn, O., Mihelič, D. (1994). Stari in srednji vek. Zgodovina za 6. razred osnovne šole. Ljubljana: DZS.

Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.

Keber, K. (2002). <http://www.gea-on.net/clanek.asp?ID=178> (Datum dostopa: 14. 1. 2009).

Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Maribor: Samozaložba v sodelovanju z založbo Piko's Printshop.

Trojar, Š. (1995). Pomen in metodične značilnosti samostojnega dela učencev s pisnimi zgodovinskimi viri. V: Metodični napotki za delo v razredu. Letnik IV. Št. 4, str. 50-54.

Trščan, D. (2000). Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik IX. Št. 3-4, str. 3-7.

Povzetek

Učitelj mora pripraviti učencem zanimive učne ure, pri katerih bodo pridobili znanje ter sposobnosti, potrebne za samostojno učenje in raziskovanje zgodovine. Pomembno je, da učenci znajo delati z zgodovinskimi viri, skupinska učna oblika pa krepi socialne veščine in omogoča aktivnost učencev. Predstavljena je 90-minutna učna enota, katere vsebinski poudarki so Slovani, Germani in Huni. Učitelj učence uvede v uro in motivira z besedno demonstracijo. Obravnavanje snovi poteka v skupinski učni obliki. Skupine zaokrožijo po treh različnih tematskih koticah, in rešujejo delovne liste z nalogam, pri katerih v besedilih iščejo podatke, naredijo reportažo, prikažejo slovansko naselje, izdelajo ploščico z runami. Nato skupaj z učiteljem preverijo rešitve, ter ponovijo snov. S kombinacijo različnih učnih oblik in metod, lahko učitelj pripravi učencem zanimive učne ure, ki bodo prinesle učencem znanje, koristno za vso življenje.

NEJC KOVAČ: KRŠČANSTVO OSVAJA EVROPO: PRIMER UČNE URE ZGODOVINE ZA SEDMI RAZRED OSEMLETNE OSNOVNE ŠOLE

UVOD

Pouk zgodovine velja med dijaki in učenci za enega izmed najbolj nezanimivih in dolgočasnejših predmetov. Vzrok zato lahko najdemo predvsem v klasični frontalni učni obliki in metodi razlage, ki prevladujeta pri učnih urah zgodovine. Pri dijakih in učencih je tako pogosto opaziti dolgočasje, naveličanost in celo odpor do predmeta zgodovine.

V članku je prikazana izvedba učne ure za sedmi razred osemletne osnovne šole. Naslov učne ure, ki jo bomo predstavili učencem smo poimenovali »Krščanstvo osvaja Evropo«²⁷³. Namen didaktičnega članka je učencem predstaviti učno enota na čim bolj zanimiv in za njih atraktiven način. Motivacijo in aktivnost učencev bo učitelj poskušal obdržati s kombinacijo različnih učnih metod, učnih oblik in različnih motivacijskih tehnik.

TEORETIČNA IZHODIŠČA ZA UČNO URO

Učitelj mora pri načrtovanju učne ure najprej podrobno preučiti učni načrt za zgodovino v osemletni osnovni šoli.²⁷⁴ Po dr. Štefanu Trojarju je to potrebno, ker je učni načrt »strukturirana sinteza učnih vsebin, ki jo je potrebno posredovati učencem v določenem času, razredu in pri določenem predmetu. Kurikulum spodbuja uvajanje aktivnih oblik in metod pouka, motivacijo in angažiranost učencev.«²⁷⁵ Določiti moramo tudi učne cilje za katere Trojar pravi, da »so besedne formulacije o predvidenih rezultatih pouka. Pri pouku zgodovine se ne moremo zadovoljiti samo z znanjem zgodovinskih procesov, marveč moramo načrtovati globinsko spoznanje, ki je rezultat analiz, primerjav, sintez in drugih družboslovnih spoznavnih procesov.«²⁷⁶

Pri pouku bomo uporabljali več učnih metod, ki so »znanstveno in praktično preverjeni načini učinkovite komunikacije med učiteljem in učencem na vseh stopnjah učnega procesa. Učne metode se ne nanašajo le na učiteljevo poučevanje, ampak tudi na delo učencev oziroma učenje.«²⁷⁷ Ena izmed uporabljenih učnih metod je tudi metoda dela s slikovnim gradivom za katero Danijela Trškan pravi, da »učence navaja na precizno opazovanje in analiziranje ter vrednotenje slikovnega gradiva. Slikovno gradivo se uporablja kot motivacijsko in demonstracijsko gradivo pri obravnavanju učne snovi.«²⁷⁸ Prisotna pa bo tudi razlaga, s katero »je mogoče učencem učinkovito prikazati življenjske

²⁷³ Povzeto po: Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. razred zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.

²⁷⁴ Dosegljivo na spletni strani, dne 12. 1. 2009: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/osnovnosolsko_izobrazevanje/ucni_nacrti_osemletne_os/

²⁷⁵ Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine: Reformne težnje pri družboslovnih učnih predmetih. Ljubljana: DZS, str 81 in 83.

²⁷⁶ Trojar, Š. (1992). Nekaj vprašanj pri načrtovanju učnih ur pouka zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik 1. Št. 1, str. 36.

²⁷⁷ Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 87.

²⁷⁸ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3.

situacije ljudi v preteklosti, prav tako pa tudi predstaviti potek zgodovinskih procesov. Razlaga ima tudi danes pomembno metodično vlogo pri predstavitvi zgodovinskih procesov, pojavov in družbenih situacij. Biti pa mora problemska, nazorna, zanimiva in ne predolga.«²⁷⁹ Trojar pravi, da razlaga ne sme biti prevladujoča in obširna, ker potem učencem postane nezanimiva utrujajoča in enolična. Zato učencem pri pouku pade zbranost in zavzetost. Pri sodobnem pouku je potrebno uporabiti več vrst razlag, poleg pripovedi potrebujemo tudi besedni opis, obrazložitev, sistematizacije in sinteze.²⁸⁰

Učenci bodo pri pouku uporabljali tudi učbenik za katerega Trojar pravi, da »se sodobna didaktika zaveda, da je kvaliteten učbenik tudi v moderni šoli najosnovnejše učilo in da lahko odločujoče vpliva na racionalizacijo učnega procesa. Moderni učbenik se mora tudi opirati k drugi strokovni literaturi, k avdio – vizuelnim virom znanja in spodbujati aktivne in ustvarjalne metode pouka.«²⁸¹

UVOD V UČNO URO

Ob vstopu v razred učitelj najprej pozdravi učence in po opravljenih administrativnih opravilih uro začne z uvodno motivacijo. Odloči se, da bodo učenci sami ugotovili temo ure, in sicer preko vislic. Učence, ki sedijo po klopeh, učitelj razdeli na dve skupini, znotraj skupin pa določi poročevalca, ki bo na glas govoril črke. Skupina, ki bo prva ugotovila naslov učne ure, bo zmagala. Učitelj naslov učne ure, »Krščanstvo osvaja Evropo«, napiše na šolsko tablo in učencem na kratko predstavi operativne učne cilje.

OBRAVNAVANJE UČNE SNOVI

Začne se obravnavanje učne snovi. Učitelj enega izmed učencev prosi, da naj iz učbenika na strani 95²⁸² na glas prebere poglavje, ki govori o katoliški in pravoslavni cerkvi. Ko učenec prebere besedilo, učitelj povpraša ostale učence v razredu, o čem je tekst govoril. Učenci z dvigovanjem rok povejo svoje razumevanje besedila. Tako učitelj poskrbi za pozornost in poslušnost vseh učencev v razredu.

Sledi razlaga vzrokov. Učitelj vpraša učence po razlogu za ločitev cerkve na vzhodno in zahodno. Učenci odgovarjajo, ko jim učitelj da besedo. Da učenec ve odgovor, to ponazori z dvigom roke. Tako skupaj pridejo do odgovora, da je do ločitve prišlo zaradi tega, ker cerkveni starešina v Konstantinoplu ni hotel priznati rimskega papeža za vrhovnega poglavarja Cerkve.²⁸³ Učitelj razloži učencem, da je do razkola med obema Cerkvama prišlo leta 1054 in da se ta razkol imenuje cerkvena shizma. Učitelj nato projicira zemljevid na platno v učilnici, ki prikazuje širjenje krščanstva v Evropi med letom 600 in 1300. Učencem pove, da je ta isti zemljevid tudi v učbeniku na strani 95. Učenci morajo nato ob pomoči zemljevida določiti obdobje, v katerem se je krščanstvo razširilo na slovenskem etničnem ozemlju. Učenci svoje ugotovitve zapišejo v zvezek. Učitelj preveri, kaj so učenci

²⁷⁹ Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloge kvalitetna razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32 in 33.

²⁸⁰ Prav tam, str. 35.

²⁸¹ Trojar, Š. (1994). Vloga delovnega učbenika zgodovine v učnem procesu. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 1, str. 43.

²⁸² Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. razred zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 95.

²⁸³ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Srednji vek, str. 95.

zapisali preko spraševanja in nato nadaljuje z razlago zemljevida. Ob zemljevidu pokaže in razloži širjenje krščanstva. Razloži, da se je krščanstvo širilo na evropski sever in vzhod. Okrog 900 je bila meja s pogani reka Laba, okrog 1000 se je krščanstvo uveljavilo na Poljskem in Ogrskem, v 12. stoletju v Skandinaviji, na vzhodu ob Baltiku pa v 13. stoletju. Okrog leta 1300 je bila Evropa pokristjanjena.²⁸⁴

Kot drugi poudarek učitelj izpostavi pokristjanjevanje prostora med Alpami in Jadranom. Sledi učiteljev razlaga o cerkvenih središčih, ki sta širila krščanstvo med slovenskimi predniki. Te dve središči sta bili Oglej na jugu in Salzburg na severu, njune pristojnosti pa je razmejevala reka Drava.²⁸⁵ Med učence razdeli učne delovne liste, na katerih je zemljevid slovenskega etničnega ozemlja s širšo okolico. Vsak učenec mora individualno na zemljevidu poiskati in označiti mesti Salzburg in Oglej ter poiskati mejno reko med obema cerkvenima središčema. Učitelj medtem hodi po razredu in nadzoruje potek dela ter pomaga učencem. Učitelj nato učencem pove, da se je v Karantaniji po prehodu pod bavarsko – frankovsko oblast začela živahna dejavnost misijonarjev iz Salzburga. Napredovanje cerkvene organizacije na oglejskem področju je bilo počasnejše kot na salzburskem in bolj odvisno od lastniških cerkva.

Sledi tretji poudarek, ki ga imenujemo Konstantinovo in Metodovo poslanstvo. Učitelj razdeli po razredu učne delovne liste in učence razdeli po parih.²⁸⁶ Ti listi vsebujejo pisno in slikovno gradivo. Slikovno gradivo vsebuje sliko Konstantina in Metoda. Ob sliki imata vprašanja, na katera odgovarjajo učenci s pomočjo besedila, ki je zapisan v učbeniku na strani 96. Na koncu učitelj skupaj z učenci preveri odgovore preko že izpolnjenega učno delovnega lista, ki ga projicira na platno.

PONAVLJANJE UČNE SNOVI

V zaključni fazi učitelj pristopi k tabli in učencem napove kratko ponovitev snovi. Učenci bodo ponovili snov preko miselnega vzorca, ki bo vseboval tri glavne poudarke. Znotraj teh poudarkov učitelj postavlja vprašanja, odgovore nanj pa piše na tablo. Na koncu učitelj napove snov naslednje ure in učencem predlaga, da si preberejo besedilo v učbeniku za lažje sledenje pri naslednji uri.

ZAKLJUČEK

Preko uporabe različnih učnih metod, učnih oblik in motivacijskih tehnik popestrimo učno uro in učenca aktivno vključimo v sam proces le te. Aktivni pouk učenca motivira za delo, spozna ga z različnimi učnimi oblikami in preko teh ga navaja na medsebojno sodelovanje in komunikacijo. Na ta način učencu predmet približamo in mu ga naredimo prijaznejšega.

²⁸⁴ Prav tam.

²⁸⁵ Prav tam.

²⁸⁶ Učni delovni list je iz: Razpotnik, J., Snoj, D. (2007). Raziskujem preteklost 7. delovni zvezek za zgodovino za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, str. 73.

VIRI IN LITERATURA

- http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/osnovnosolsko_izobrazevanje/ucni_nacrti_osemletne_os/ (12. januar 2009)
- Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. razred zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.
- Razpotnik, J., Snoj, D. (2007). Raziskujem preteklost 7. delovni zvezek za zgodovino za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus.
- Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.
- Trojar, Š. (1992). Nekaj vprašanj pri načrtovanju učnih ur pouka zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik 1. Št. 1, str. 32–36.
- Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine: Reformne težnje pri družboslovnih učnih predmetih. Ljubljana: DZS.
- Trojar, Š. (1994). Vloga delovnega učbenika zgodovine v učnem procesu. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 1, str. 43–48.
- Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloge kvalitetna razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32–37.
- Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3–6.

POVZETEK

Namen učne ure je bil predstaviti širjenje krščanstva v Evropi na čim bolj razumljiv in atraktiven način. Učenci so bili aktivno vključeni v sam proces učne ure preko uporabe različnih učnih metod, menjavanja učnih oblik in preko uporabe različnih motivacijskih tehnik. V učni uri so bili predstavljeni trije vsebinski poudarki in sicer, katoliška in pravoslavna cerkev, pokristjanjenje prostora med Alpami in Jadranom in Konstantinovo in Metodovo poslanstvo. Učenci v uvodnem delu ure preko vislic sami pridejo do naslova učne ure. V fazi obravnave učne snovi učenci delajo individualno in v parih, v katerih rešujejo učne delovne liste s pomočjo učbenika ter preko uporabe zemljevida. Ob koncu ure učitelj skupaj z učenci ponovi snov preko miselnega vzorca. Na tak način smo želeli učencem približati predmet na zanimiv in atraktiven način.

ALENKA KOZIČ: SREDNJEVEŠKA EVROPA; ČAS POLITIČNIH NASPROTIJ

UVOD

Učiteljski poklic je poln izzivov. Tako se mora učitelj zgodovine vedno soočiti z vprašanjem, kako naj poučuje, če želi, da bi učencem omogočil »razvoj intelektualne sposobnosti za kritično in odgovorno analizo in razlago informacij z dialogom(...)«. ²⁸⁷ Temu pa lahko ustreže le učitelj, ki ni samo demokratičen, temveč odprt za učenje različnih motivacijskih tehnik, katerih se tudi poslužuje. Jank in Meyer dodajata, da je »za poučevanje (...) potrebna predstava o tem, kako "deluje" učenje«. ²⁸⁸ Vsa ta znanja so trden temelj za oblikovanje učencu prijazne učne ure.

Namen sledečega članka je prikazati, kako bi potekala učna ura na temo o političnem stanju v srednjeveški Evropi v sedmem razredu devetletke. Izpeljana bo z uporabo različnih učnih metod in oblik, s poudarkom na metodi slikovne demonstracije ter z motivacijskimi tehnikami.

1. METODA SLIKOVNE DEMONSTRACIJE

Izbor učnih oblik in metod je odvisen od »materialnih možnosti šole in interesa učencev«. ²⁸⁹ Po predlogu Božidarja Mrevljeta je za »zahtevnejše in pomembne vsebine« priporočljivo, da se uporabi »frontalno obliko dela s primernimi kombinacijami metod«. ²⁹⁰ To so lahko metoda razlage, metoda dela z besedilom in z zgodovinskimi kartami ter s slikovnim gradivom. ²⁹¹

Čeprav je bila vse do srede dvajsetega stoletja zapostavljena je o pozitivnih učinkih metode slikovne demonstracije govoril že česki pedagog Komensky v 17. stoletju. Ta metoda ima pred drugimi mnogo prednosti. Z njeno uporabo učence motiviramo, hkrati pa se sprošča tudi učitelj. Še pomembneje je, da budi zanimanje učencev in tako obstaja večja verjetnost, da bodo tudi sami izven pouka želeli preučiti pojav. Ob učiteljevem pojasnjevanju in z vodenim razgovorom ob opazovanju slik je zagotovljena metodična pestrost pouka. Raziskave so pokazale, da si na tak način lažje zapomnimo posredovane informacije, saj jih dobivamo preko več čutil. ²⁹² Če dodamo še metodo dela z računalniškimi programi (IKT) pa lahko vključimo vse zaznavne kanale in tako ustrezemo učencem vizualnega, avditivnega, kinestetičnega, olfaktornega in celo gustatornega tipa.

Moderna vizualizacija nam omogoča, da predstavimo tako zunanji izgled zgodovinskih objektov, kot tudi notranje družbene strukture s pomočjo raznih shem in grafikonov. Sliko učencem posredujemo s projiciranjem na projekcijsko platno. S tem je

²⁸⁷ Priporočilo Rec (2001)15 o poučevanju zgodovine v Evropi enaindvajsetega stoletja, (www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/mednarodno/solstvo/doc/Priporocilo_poucevan_je_zgodovine_2001.doc) datum dostopa: 29. 12. 2008.

²⁸⁸ Jank, W., Meyer, H. (2006). Didaktični modeli. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str.: 32.

²⁸⁹ Mrevlje, B. (1998). Evropa in svet od 16. do 18. stoletja: priročnik za učitelje zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str.: 27.

²⁹⁰ Ibid.

²⁹¹ Povzeto po Mrevlje, B. (1998). Evropa in svet od 16. do 18. stoletja: priročnik za učitelje zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str.: 27.

²⁹² Povzeto po Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V, št. 3, str.: 33.

slika večja in boljša, hkrati pa motiviramo vse učence.²⁹³ Tako upoštevamo didaktični načeli ekonomičnosti in nazornosti.

Pomembno je poudariti, da je »metodično učinkovito prikazovanje statičnih slik (...) vedno povezano z razgovorom, razmišljanjem in z obrazložitvijo slik.«²⁹⁴ »S tem razvijamo pri učencih tudi kulturno estetsko dožemanje ilustracij, torej pozornega, sistematičnega in etapnega opazovanja slik.«²⁹⁵ Da bi se izognili površni obdelavi slik Trojar svetuje, naj se učitelj omeji na 3 do 8 diapozitivov in naj jih kombinira z zgodovinskimi besedili.²⁹⁶

Pogosteje so slike uporabljene kot »dopolnilno in dokazno gradivo k razlagi ali k besedilu učbenika.«²⁹⁷ »Posamična slika na začetku pridobivanja nove snovi ima predvsem motivacijsko ali ogrevalno vlogo.«²⁹⁸ Prvi način uporabe imenujemo induktivni, drugega pa deduktivni.²⁹⁹

2. UČNA URA NA TEMO SREDNJEVEŠKA EVROPA; ČAS POLITIČNIH NASPROTIJ

NAČRTOVANJE UČNE URE

Za učno temo, ki bo obravnavana v sedmem razredu devetletke bo od učil uporabljen učbenik³⁰⁰, delovni zvezek³⁰¹, atlas³⁰² in slike iz interneta,³⁰³ ki bodo s pomočjo LCD projektorja projicirane na projekcijsko platno. V uvodni etapi bo učitelj učence motiviral z branjem odlomka iz knjige Nasmehana zgodovina.³⁰⁴ V zaključni etapi ponavljanja bo izvedel učno motivacijsko tehniko z žogico. Kombiniral bo metode razlage, slikovne in besedne demonstracije ter metodo dela z računalniškim programom »PowerPoint« (IKT). Učitelj ima ob prihodu v razred že prižgan računalnik in »PowerPoint« predstavitev, v začetku etape obravnavanja učne snovi samo prižge LCD projektor in nato diapozitive upravlja z daljincem.

²⁹³ Povzeto po Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V, št. 3, str.: 32-38.

²⁹⁴ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V, št. 3, str.: 37.

²⁹⁵ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja; 2. del. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V, št. 4, str.: 28.

²⁹⁶ Povzeto po Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V, št. 4, str.: 28.

²⁹⁷ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja; 2. del. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V, št. 4, str.: 31.

²⁹⁸ Ibid.

²⁹⁹ Povzeto po Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V, št. 4, str.: 31.

³⁰⁰ Janša Zorn, O., Mihelič D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. r. zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS, str.: 98-99.

³⁰¹ Vida Šifrer (2003). Zgodovina 2; delovni zvezek za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str.: 30.

³⁰² Giovanni Baselli (ur.) et al (1999). Veliki atlas svetovne zgodovine. Ljubljana: DZS, str.: 86.

³⁰³ Uporabljene bodo 3 slike: 1. slika: Sv. Urban, ki poziva na križarske vojne (http://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Saint_Urbain_II_pr%C3%AAchant_la_croisade.jpg, datum dostopa: 1. 1. 2009), 2. slika Hugo iz Clunyja, Heinrich IV in Mathilda Toskanska (http://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Hugo-v-cluny_heinrich-iv_mathilde-v-tuszien_cod-vat-lat-4922_1115ad.jpg, datum dostopa: 1. 1. 2009), 3. slika mongolski imperij (<http://www.arte.tv/fr/Comprendre-le-monde/le-dessous-des-cartes/392,CmC=1452968,view=maps.html>, datum dostopa: 1. 1. 2009).

³⁰⁴ Vovko, A. (1996). Nasmehana zgodovina: popotovanje skozi čas v 189 nasmehih. Ljubljana: Mladinska knjiga, str.: 73.

Ob slikah zastavlja vprašanja, ki učence navajajo na boljše opazovanje le-teh. Učenci odgovarjajo, učitelj pravilne odgovore pohvali in jih strne. Pri prvi sliki bo izpostavil položaj papeža in vladarja pri nagovarjanju k križarskim pohodom. Pri drugi naj namiguje, zakaj je kralj Henrik VI. v klečečem položaju. Zadnja slika pa predstavlja mongolskega bojvnika, pri katerem bo opozoril na njegovo orožje, konja in oblačila. V ozadju je mongolski imperij v 13. stol. Tu bo izpostavil njegovo razsežnost.

UVODNA ETAPA

Učitelj vstopi v razred s pozitivnim izrazom in prijazno pozdravi učence. Pove, naj pozorno prisluhnejo, kajti prebral jim bo zanimiv odlomek iz knjige Nasmejana zgodovina. Njihova naloga bo povedati, kaj o dogajanju v srednjeveški Evropi že vedo. Po končanem branju jim učitelj naroči naj razmislijo o slišnem in se skušajo spomniti čimveč o srednjem veku. Med tem na levi rob table s kredo napiše 3 rubrike: poznano, naučeno, želeno.³⁰⁵ Učenci naj dvignejo roke in počakajo, da jih poimensko pokliče. Nato vpraša: »Kaj že veste o srednjeveški Evropi?«. Učitelj daje še dodatne namige v kolikor so učenci premalo aktivni. Odgovore učencev napiše na tablo pod rubriko poznano in jih pohvali. Nato napove učne cilje in časovno določi program dela. Ta etapa traja 7 minut.

ETAPA OBRAVNAVANJA UČNE SNOVI

Učno snov učitelj razdeli na tri vsebinske poudarke, ki imajo isti naslov kot v učbeniku. Učitelj naroči učencem, naj odprejo učbenik na strani 98, naj prepisejo naslov, ki ga bo napisal na tablo: Srednjeveška Evropa; čas političnih nasprotij. Tabelski zapis bo nastajal sproti, ob koncu poudarkov. Vseboval bo ključne besede, ki si jih bodo učenci prepisali. Za vsak poudarek bo porabil 10 minut.

Najprej razloži, da so v 11. st. Seldžuki zasedli Palestino in s tem pretrgali romarske in trgovske poti. Zato papež Urban II. pozove viteze na pomoč, da bi ponovno zavzeli kristusov rojstni kraj³⁰⁶. Učenci na projekcijskem platnu ugledajo 1 sliko.³⁰⁷ Učitelj vpraša, kaj vidijo. Učenci odgovarjajo in nato sledi učiteljeva razlaga. Pove, kdo je na sliki in vpraša, zakaj mislijo, da so nekateri odspodaj, papež pa je višje. Nadaljuje z razlago spora za prevlado med cerkveno in posvetno oblastjo z vrhuncem v 11. stol. z investiturnim bojem med cesarjem Henrikom IV. in papežem Gregorjem VIII.³⁰⁸ Na projekcijskem platnu je druga slika.³⁰⁹ Učitelj vpraša učence kaj vidijo in naj skušajo uganiti, kdo je kdo na sliki in zakaj so v takem položaju.

³⁰⁵ Povzeto po: Raffini, J. P. (2003). 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih. Ljubljana: Educy. Str.: 71. Originalno se ta motivacijska igrice imenuje poznano, želeno, naučeno. Preoblikovala sem jo tako, da je rubrika želeno na koncu, saj lahko želje služijo učitelju, da se boljše pripravi na naslednjo učno uro in poišče podatke, ki učence zanimajo. Prav tako mislim, da učenci ne morejo vedeti, kaj še si želijo zvedeti, če učna snov še ni obravnavana.

³⁰⁶ Povzeto po: Vida Šifrer (2003). Zgodovina 2; delovni zvezek za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str.: 30.

³⁰⁷ http://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Saint_Urbain_II_pr%C3%AAchant_la_croisade.jpg, datum dostopa: 1. 1. 2009.

³⁰⁸ Povzeto po: Giovanni Baselli (ur.) et al (1999). Veliki atlas svetovne zgodovine. Ljubljana: DZS, str.: 86.

³⁰⁹ http://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Hugo-v-cluny_heinrich-iv_mathilde-v-tuszien_cod-vat-lat-4922_1115ad.jpg, datum dostopa: 1. 1. 2009.

Za tretji vsebinski poudarek, da navodilo naj v učbeniku pogledajo zemljevid na strani 100 in določi učenca, ki naj s pomočjo le-tega našteje srednjeveške države na vzhodu in zahodu Evrope. Učenca pohvali. Pokaže tretji diapozitiv³¹⁰ in pove, da gre za mongolski imperij Džingiskana. Prosi, naj označijo konjenika na diapozitivu. Učencem pomaga z vprašanji kot »Kakšno orožje ima?«, »Kako je oblečen?« in povzame odgovore. Razloži, da je to tudi čas, rekonkviste in stoletne vojne. Pred zaključno etapo si vzame čas za morebitna vprašanja.

ZAKLJUČNA ETAPA

Učitelj naroči učencem naj odprejo okna, se udobno namestijo in zaprejo oči. S sproščenim glasom jim eno minuto sugerira pozitivne misli in to, da so slišano dobro memorirali.³¹¹ Pusti jim še 20 sekund za »prebuditev« in nato naj zaprejo okna. Sledijo pravila za ponavljanje. Učitelj meče žogico učencu.³¹² Ta mora povedati, kaj se je pri uri novega naučil. Učitelj odgovore pohvali in jih vpisuje pod rubriko naučeno. V zadnji minuti nekaj učencev vpraša, kaj bi si želeli še spoznati in predloge vpiše pod zeleno. Ta tabela služi učitelju za oporo pri načrtovanju naslednje ure. Za domačo nalogo naj si v učbeniku preberejo besedila pod naslovom »Razmisli« na straneh 99 in 100. Ob njih bodo izvajali uvodno ponavljanje v naslednji uri.

3. ZAKLJUČEK

Pouk zgodovine mora biti zastavljen tako, »da ne operiramo le z dejstvi in informacijami, temveč tako, da učence usmerjamo v razmišljanje o preteklosti, nosilcih tega dogajanja in njeni sporočilnosti.«³¹³ To lažje dosežemo, če vključujemo različne učne metode, oblike in motivacijske tehnike. »Kadar so naši cilji razumevanje in uporaba znanja, mora biti le-to osnovano na dejavni udeležbi, ki vodi k razumevanju pomena tega znanja.«³¹⁴ To dosežemo s postavljanjem vprašanj ob ustrezno izbranim slikovnem gradivu. Učence tako urimo tudi v opazovanju. Za učno temo srednjeveške Evrope je na voljo mnogo slik. Učitelj izbor podredi učnim ciljem. Ti so v predlagani uri spoznati križarske vojne, investiturni boj in srednjeveške države.

LITERATURA

1. Giovanni Baselli (ur.) et al (1999). Veliki atlas svetovne zgodovine. Ljubljana: DZS.
2. http://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Saint_Urbain_II_pr%C3%AAchant_la_croisade.jpg, datum dostopa: 1. 1. 2009.
3. http://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Hugo-v-cluny_heinrich-iv_mathilde-v-tuszien_cod-vat-lat-4922_1115ad.jpg, datum dostopa: 1. 1. 2009.
4. <http://www.arte.tv/fr/Comprendre-le-monde/le-dessous-des-cartes/392,CmC=1452968,view=maps.html>, datum dostopa: 1. 1. 2009.
5. Lynn, D. (1992). Ustvarjalne metode učenja. Ljubljana: Alpha center.

³¹⁰ <http://www.arte.tv/fr/Comprendre-le-monde/le-dessous-des-cartes/392,CmC=1452968,view=maps.html>, datum dostopa: 1. 1. 2009.

³¹¹ Povzeto po: Lynn, D. (1992). Ustvarjalne metode učenja. Ljubljana: Alpha center, str.: 65-73.

³¹² Lynn, D. (1992). Ustvarjalne metode učenja. Ljubljana: Alpha center, str.: 203.

³¹³ Mrevlje, B. (1998). Evropa in svet od 16. do 18. stoletja: priročnik za učitelje zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str.: 14.

³¹⁴ Ibid str.: 26.

6. Mrevlje, B. (1998). Evropa in svet od 16. do 18. stoletja: priročnik za učitelje zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
7. Janša Zorn, O., Mihelič D. (2005). Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. razred zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana: DZS.
8. Jank, W., Meyer, H. (2006). Didaktični modeli. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
9. Priporočilo Rec (2001)15 o poučevanju zgodovine v Evropi enaindvajsetega stoletja, (www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/mednarodno/solstvo/doc/Priporocilo_poucevanje_zgodovine_2001.doc) datum dostopa: 29. 12. 2008.
10. Raffini, J. P. (2003). 150 vaj za povečanje notranje motivacije pri učencih. Ljubljana: Educy.
11. Vida Šifrer (2003). Zgodovina 2; delovni zvezek za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
12. Vovko, A. (1996). Nasmějana zgodovina: popotovanje skozi čas v 189 nasmėjih. Ljubljana: Mladinska knjiga.
13. Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V, št. 3, str.: 32-38.
14. Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja; 2. del. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik V, št. 4, str.: 25-31.

POVZETEK

Dobrega učitelja odlikuje tudi sposobnost izpeljave učne ure, ki je metodično pestra in vključuje motivacijske tehnike. Poznati mora tudi psihološke zakonitosti učenja. Predstavljena je učna ura na temo Srednjeveška Evropa; čas političnih nasprotij. Uporabljena je frontalna učna oblika, najbolj v ospredju pa je metoda slikovne demonstracije. Tako posredovane informacije prejmemo preko več čutil in si jih lažje zapomnimo. Uporabimo še sugestijo in dve motivacijski tehniki (poznano, naučeno, želeno in metanje žogice). Ura je razdeljena na tri vsebinske poudarke (križarske vojne, investiturni boj, nove srednjeveške države). S pomočjo treh slik (Poziv na križarsko vojno papeža Urbana II., romanje Henrika IV. v Canosso in geografsko sliko mongolskega imperija iz 13. stol. in mongolskega konjenika) učence urimo v boljšem opazovanju s postavljanjem vprašanj. Tako znanje temelji na aktivni udeležbi in je zato kvalitetnejše.

JAKA RACMAN: OSVETLJEVANJE MRAČNEGA SREDNJEGA VEKA SKOZI OBRAVNAVO RAZVOJA TRGOVINE IN OBRTI

UVOD

Članek vsebuje pripravo učne ure o razvoju trgovine in obrti v srednjem veku, za sedmi razred osnovne šole. Njegov namen je opis poteka metodično pestre učne ure, glavni cilj, pa prikaz motiviranja učencev, kot aktivnih zavojevalcev učne snovi. Tako oblikujejo pozitiven odnos do učenja in razvijejo pozitivno samopodobo.³¹⁵ Pogoj uspešne praktične izvedbe, pa je trdna teoretična podstat ter na njej osnovano načrtovanje.

1. METODIČNA ZASNOVA UČNE URE

Iz literature izhaja, da je za doseganje ciljev pouka potrebno dobro vnaprejšnje načrtovanje.³¹⁶ Pri tem sledimo doseganju izobraževalnih, vzgojnih in funkcionalnih ciljev, s sodobnim pojmovanjem pouka, pa je tudi metoda postala sestavni del ciljev.³¹⁷ Navkljub vsem kriterijem, je izbor kombinacije učnih oblik, metod, tehnik in sredstev vselej subjektiven, s strani učitelja. V duhu objektivizacije mora, poleg primernosti razvojni stopnji učencev, učna snov odločilno vplivati na izbor.

Učencem je obdobje srednjega veka tradicionalno prikazano kot mračna doba nazadnjaštva, zato je namen metodične zasnove učne ure o razvoju trgovine in obrti v srednjem veku osvetlitev in prikaz zgodovinskega dogajanja v pravi luči.

Razvoj srednjeveške trgovine in obrti je bil namreč bistvenega pomena za oblikovanje Evrope, kot jo poznamo kasneje. Brez njega ne bi bilo razvoja srednjeveških mest, bančništva in nenazadnje prevlade meščanstva, ki je postalo nosilec premika v novi vek.

Obsežna snov, ki je sedmošolcem tuja, skoraj narekuje prevlado frontalne učne oblike. V izogib monotonosti in s ciljem vzpodbujanja samostojne aktivnosti učencev, pa jo učitelj skozi učno uro večkrat prekine z individualno. Kompleksnost dinamičnega razvoja trgovine in obrti tudi pogojuje prevlado metode razlage. Za boljše razumevanje učne snovi in spodbujanje dvosmerne komunikacije med učiteljem in učenci, pa so na izbranih mestih uvedene tudi: metoda razgovora, slikovne demonstracije, dela s pisnim in slikovno-grafičnim gradivom ter metoda pisno-grafičnih izdelkov. Vseskozi je učitelju v podporo in učencem v pomoč Powerpoint. Časovna oddaljenost obravnavanega zgodovinskega dogajanja kliče po motiviranju učencev k življenju ter učiteljevi aktualizaciji posameznih problemov.³¹⁸ Motivacijo, ki je posredno vseskozi prisotna, pa v duhu stopnjevanja učenčeve aktivnosti pri učni uri, učitelj nadgradi še s kvizom. Motivacijsko tehniko, ki uvede zdravo tekmovalnost med učence, saj se v zaključnem delu pomerijo v znanju sveže snovi, kar jim je učitelj napovedal že na začetku. Učna ura je časovno razdeljena na uvodni del, ki obsega pet minut, glavnemu delu je namenjenih trideset minut, ki so glede na obseg, sorazmerno razdeljene med tri vsebinske poudarke, zaključni del pa traja deset

³¹⁵ Pavla KARBA, Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica. Vodnik za učitelje, Ljubljana, 2005, str. 18.

³¹⁶ Vilma BRODNIK, Kako do bolj kakovostnega znanja zgodovine, K novi kulturi pouka, Ljubljana, 2003.

³¹⁷ Pavla KARBA, Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica. Vodnik za učitelje, Ljubljana, 2005, str. 17.

³¹⁸ Pavla KARBA, Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica. Vodnik za učitelje, Ljubljana, 2005, str. 31.

minut. Za uspešno izvedbo načrtovane učne ure morajo učenci imeti učbenike, zgodovinske atlase in dovolj svetlobe za pisanje v zvezke. Učitelj pa učilnico z računalnikom, LCD projektorjem in projekcijskim platnom.

2. POTEK UČNE URE

2.1 Uvodni del

Učitelj ob prihodu pozdravi učence, preveri prisotnost in s ponavljanjem v fazi uvajanja obnovi snov prejšnje učne ure. Kmetijstvo v srednjem veku je vzročno-posledično navezano na snov tekoče učne enote – Razvoj trgovine in obrti v srednjem veku, ki jo učitelj napove v nadaljevanju.

Učencem kratko predstavi potek učne ure, v kateri bodo spoznali vzroke nastanka in razvoja srednjeveške trgovine in obrti, si ogledali tedanje trgovske poti, centre in glavne dobrine, ter spoznali posledice njunega razvoja za Evropo. Z napovedjo kviza znanja, učence motivira k aktivnemu spremljanju snovi. Napove, da bodo ob koncu učne ure znali: samostojno najti podatke v učbeniku,³¹⁹ brati tematske karte, povedati in utemeljiti svoje mnenje, naštetih tri vzroke porasta trgovine v srednjem veku, pet dobrin trgovanja in tri središča ter navesti in razložiti posledice razvoja trgovine in obrti.

2.2 Glavni del

Učitelj narekuje učencem prvi vsebinski poudarek: Vzroki za porast trgovine in obrti. Poudarek prikaže tudi na projekcijskem platnu. Vzroke nadalje obravnava po točkah, ki jih razlaga in sproti predvaja s Powerpointom, kjer jih spremlja slikovno gradivo. Učenci si najprej zapišejo prvi vzrok – napredek v kmetijstvu, ki je omogočil presežke pridelkov in pojav obrti; zatem pa drugega – pojav poklicnih trgovcev, ki se preživljajo s trgovanjem in živijo izključno od dobička. Učitelj uvede individualno učno obliko in napoti učence na stran 107 v učbeniku,³²⁰ da poiščejo "formulo" trgovčevega dobička in jo preprišejo v zvezke.

Nadaljuje z metodo razgovora, ko učenci povedo, kdaj je trgovčev dobiček največji. Sledi nadaljevanje razlage in učenci zapišejo tretji vzrok – križarske vojne, ki so povzročile stik s trgovino vzhoda in dobrinami, ki jih v Evropi ni bilo.

Nato učitelj narekuje učencem drugi vsebinski poudarek: Trgovske poti in dobrine. Prikaže ga na projekcijskem platnu. Najprej razloži potek pomorskih poti Genove in Benetk, ki sta trgovali po vsem Sredozemskem morju. Učitelj naroči učencem primerjati shemo v učbeniku,³²¹ na strani 98, s prikazom poti križarjev v Zgodovinskem atlasu,³²² na strani 19. Ugotovijo, da se poti prekrivajo, kar potrди vzročno povezanost. Učitelj pove, da sta Lübeck in Hamburg središči severnih poti, prepredenih po Evropi in Baltiku. Nadaljuje pa s predstavitvijo dobrin, torej pridelkov in najrazličnejših izdelkov, značilnih za posamezno trgovsko pot. Učenci narišejo dva stolpca. V prvega vpišejo dobrine vzhodne trgovine: riž, sladkorni trs, blago, kovinske izdelke, začimbe in dišave; v drugega pa dobrine, značilne za severne poti: žito, ribe, krzno, kovine, vino in sol. Učno uro nadaljuje razlaga ovir, ki so

³¹⁹ Ibid.

³²⁰ Olga JANŠA ZORN, Darja MIHELIČ: Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. Razred devetletne osnovne šole, Ljubljana, 2007.

³²¹ Ibid.

³²² Tomaž WEBER, Šolski zgodovinski atlas, Ljubljana, 1994.

trgovce čakale na poti. Učitelj pojasni pojem pristojbina ter razloži mitnino in mostnino, učenci pa pišejo v zvezke. Nato z vživljanjem, v razgovoru podoživijo nevarnost napada cestnih roparjev. Učitelj napravi medpredmetno povezavo s slovenščino in učence spomni na Rokovnjače.³²³ Pred nadaljevanjem razlage, spomni na kviz, ki bo zajemal snov celotne učne ure.

Učitelj s pohvalo dosedanjega dela motivira učence in preide na zadnji vsebinski poudarek: Posledice razvoja srednjeveške trgovine in obrti.

Učenci zapišejo v zvezke alineji – Pojav obrtnikov in poklicnih trgovcev in Ustalitev trgovskih poti. Učitelj jih spomni, da so to že razložili, nato pa narekuje – Oblikovanje mest. Razloži, da so na križiščih trgovskih poti, v zavetju grajskih obzidij, nastali zametki srednjeveških mest, naseljeni s trgovci in obrtniki ter da so tu prirejali sejme. Nov pojem pojasni ter z opisom in slikami vzpodbudi vse zaznavne tipe učencev k vživljanju v sejemske vzdušje. Učenci nato napišejo – Denarno gospodarstvo in Razvoj bančništva. Iz razlage izvejo, da se je po nadvladi denarja nad blagovno menjavo, pojavilo bančništvo, ki je nudilo zaščito trgovcem, saj so denar nadomestile bančne listine in vrednostni papirji. Za boljše razumevanje, učitelj uvede aktualizacijo in jih vzporeja z današnjimi bančnimi karticami.

2.3 Zaključni del

Učitelj napove izvedbo kviza, kot aktivno obliko preverjanja naučenega. Razred razdeli na polovici, ki izbereta svojega predstavnika za vsako vprašanje. Učencem kratko razloži pravila in pristopi k izvedbi. Izbrani par, na učiteljev znak steče proti tabli in prvi tudi prvi odgovarja. Učenci tako ponovijo celotno snov z odgovori na vprašanja, ki vključujejo naštetje treh vzrokov za razvoj srednjeveške trgovine in obrti, imenovanje treh trgovskih središč, glavnih trgovskih dobrin ter ovir, ki so motile razvoj trgovine.

ZAKLJUČEK

Razgibana sestava poteka učne ure je sledila uvodni ideji o motiviranju učencev, kot aktivnih zavojevalcev učne snovi. Vključevanje inovativnih metod nudi poleg izobraževalnih, tudi doseganje funkcionalnih in vzgojnih ciljev pouka. Selektivnost in premišljeno izbrana mesta uporabe pa omogočijo, da učenec aktivno spremlja pouk in v učitelju prepozna zaveznika, ki osvetljuje učno snov.

Članek dokazuje, da učitelj pri svojem delu svobodno izbira kombinacije učnih oblik, metod, tehnik in sredstev, v okvirih meja izkušenj in domišljije.

³²³ (Avtorjev: Josipa Jurčiča in Janka Kersnika)

LITERATURA:

Vilma Brodnik, Kako do bolj kakovostnega znanja zgodovine, K novi kulturi pouka, Ljubljana, 2003.

Olga Janša Zorn, Darja Mihelič: Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. Razred devetletne osnovne šole, Ljubljana, 2007.

Pavla Karba, Zgodovina v šoli v 21. stoletju – vse življenje uporabna popotnica. Vodnik za učitelje, Ljubljana, 2005.

Tomaž WEBER, Šolski zgodovinski atlas, Ljubljana, 1994.

POVZETEK

Članek je nastal v želji in z namenom, da vdihne nekaj svežine, v klasično poučevanje. Učna snov je, ob množici kombinacij učnih oblik, metod, tehnik in sredstev, odločilna za izbor. Bolj kot je učencem tuja, bolj jim jo je potrebno približati. Osrednji del povzema potek učne enote – Razvoj trgovine in obrti v srednjem veku. Predstavljena je s tremi vsebinskimi poudarki: Vzroki za porast srednjeveške trgovine in obrti, Trgovske poti in dobrine ter Posledice razvoja srednjeveške trgovine in obrti. Pregovorno mračno obdobje, tako osvetlujeta napredek in razvoj. Prevlado frontalne učne oblike in klasičnih metod, dopolnjujejo inovativne metode ter motivacija, kar vzpodbuja vedoželjnost učencev. Tako postanejo zavojevalci snovi in prepoznajo v učitelju zavezniškega vojskovodjo, ki jih vodi do zmage.

JANEZ ŠKAFAR: UPORABA UČNE METODE DELA S PISNIM GRADIVOM PRI POUKU ZGODOVINE, NA PRIMERU UČNE URE KMETJE V SREDNJEM VEKU

UVOD

Zgodovinske vede si ne moremo predstavljati brez zgodovinskih virov, ki so različnih oblik, materialni, ustni in pisni ter njihovega kritičnega pretresa. V zakulisje zgodovinske stroke pa lahko pokukamo tudi pri pouku zgodovine in to z uporabo metode dela s pisnim gradivom ali celo metode dela z viri. Tako lahko pri učencih vzpodbudimo zanimanje za zgodovinsko vedo, učenci pa si istočasno pridobijo še neka praktična znanja, ki jim bodo služila v nadaljnjem življenju.

Namen danega članka je teoretična predstavitev učne metode dela s pisnim gradivom. Zanj velja, da jo je moč uporabiti na veliko različnih načinov. V drugem delu članka je tako predstavljen še praktičen primer uporabe obravnavane metode na primeru učne ure v osnovni šoli, z naslovom Kmetje v srednjem veku.

1. METODA DELA S PISNIM GRADIVOM

Splošna didaktika govori o metodah z uporabo besedila, za katere je značilno, da sta obravnavanje snovi in pridobivanje znanja vezana na rabo in izdelavo besedila. Zanje je značilno, da učitelj z njihovo rabo učencem posreduje nova spoznanja, razširja in pogloblja obstoječa znanja. Učence spodbudi, da s svojo lastno aktivnostjo snov analizirajo, odkrivajo nove pojme, iščejo bistvo, povzemajo glavna spoznanja, jih komentirajo, oblikujejo posplošitve in lastne ugotovitve. Te metode so zelo pomembne, saj se z njihovo rabo učenci izobrazijo in usposobijo za samostojno pridobivanje znanja in za nadaljnje samoizobraževanje (Strmčnik, F., 2001, str 365).

Kot pisne pripomočke lahko učitelj uporabi različne pisne vire, od enciklopedij, leposlovnih tekstov, učbenikov, pri pouku zgodovine lahko tudi s pisnimi zgodovinskimi viri. V nadaljevanju članka je pri primeru učne priprave uporabljen učbenik z namenom, da učitelj navaja učence na njegovo uporabo. Strmčnik pa opozarja, da mora biti vsako besedilo, vključno z besedili iz učbenika, posebej pripravljeno in posredovano tako, da: "... učencem sproža, usmerja in spodbuja njihovo lastno miselno aktivnost" (Prav tam, str. 365).

Obravnava nove učne snovi z metodo dela s pisnim gradivom se mora pričeti z razlago učitelja, ki jih tako uvede v besedilo. Nato pa učenci z branjem pričnejo s poglobljeno miselno aktivnostjo, ki zajema: "... odkrivanje in dojetje novih pojmov, analizo in pojasnjevanje delov besedila, iskanje glavnih misli, primerjanje novega z znanim razčlenjevanje sistematičnosti in strukture vsebine, oblikovanje lastnih struktur in sistemov in končno oblikovanje novih struktur" (Prav tam, str. 365).

Pri pouku zgodovine je od metode dela s pisnim gradivom aktualna tudi uporaba zgodovinskih besedil. Ta besedila so lahko uporabljena na dva načina, z iskanjem podatkov iz pisnega vira ali pa ugotavljanje kaj, zakaj in kako so zgodovinarji pisali o dogodkih. Pri prvem načinu se besedila uporabljajo za opis ali za razumevanje zgodovinskih dogodkov in različnih interpretacij o zgodovinskem dogajanju. Učenci se z branjem, poskusom obnovitve vsebine in še s kopico drugih miselnih aktivnosti usposablajo za raznovrstne postopke zgodovinskega razmišljanja in poročanja. Pri drugem načinu je potrebno ugotoviti, ali je pisni vir zanesljiv in če morda vsebuje osebno mnenje.

Tako se zastavijo osnovna vprašanja, kot zakaj je neki vir nastal, kdo ga je napisal, ali je bil avtor sam povezan z dogodkom in podobno (Trškan, D., 2000).

2. UČNA URA KMETJE VSREDNJEM VEKU

Učna priprava je namenjena za sedmi razred devetletne osnovne šole, za eno šolsko uro. Za njeno izvedbo je potreben učbenik za sedmi razred (Janša Zorn, O., Mihelič, D., 2005), v pomoč učitelju, kot korelacijsko gradivo, je lahko tudi Zgodovina Slovencev Cankarjeve založbe (Čepič, Z., ..., 1979, str 184–191). Potreben je še tudi računalnik, LCD projektor in platno za projiciranje.

V uvodnem delu ure sta za uvodno motivacijo uporabljeni dve sliki iz 13. stoletja, ki prikazujeta značilna poljedelska opravila. S pomočjo projektorja ju projiciramo na platno. Prva slika prikazuje setev (Trenc Frelih, I., 1998, str. 152), druga slika pa prikazuje žetev, oziroma spravilo pridelkov (Prav tam, 134). Učitelj nato z metodo razgovora napelje na temo učne ure, kmetje v srednjem veku. Nato napove učne cilje, ki jih bodo v nadaljevanju poizkušali tudi doseči. Predviden čas je 5 minut.

Glavni del obravnavanja učne snovi je razdeljen na dva vsebinska poudarka, ki sta zaradi manjše zmede učencev in lažjega učenja iz učbenika enaka podnaslovom v njem. Prvi poudarek je Kmečki položaj, drugi pa Kmečka bremena in njihovo spreminjanje. Učitelj ob svoji razlagi postopoma prikazuje še elektronske prosojnice, ki služijo kot tabelska slika in zapis učne snovi. Učitelj mora učence spodbujati k sprotnemu izdelovanju zapisa v zvezek, tako da jih med uro večkrat na to tudi opomni.

2.1. KMEČKI POLOŽAJ

Pri prvem vsebinskem poudarku učitelj z metodo razlage pojasni vlogo kmetov, da jih je bila večina nesvobodnih, podložnih gospodarju zemlje. Za uporabo zemlje so kmetje zemljiškemu gospodu dolgovali razne dajatve, zapisane v urbarjih in tlako. Prav tako pojasni, da je imel zemljiški gospod sodno pravico nad kmeti in da je imel tudi glavno besedo pri njihovih porokah. Na tem mestu učitelj z metodo razgovora aktualizira položaj podložnikov, kako bi bilo, če bi na primer učenci sami bili nesvobodni, bi njihov stanodajalec imel nad njimi sodno oblast in bi moral dati soglasje pri njihovi poroki. Sledi še učiteljeva razlaga, zakaj je bilo malo svobodnih kmetov, da so bili stroški vojaške obveznosti preveliki in so se raje priključili zemljiškemu gospodstvu.

Sledi metoda dela s pisnim gradivom, kjer morajo učenci individualno prebrati okvirjen tekst iz učbenika (Janša Zorn, O., Mihelič, D., 2005, str. 118) in nato v zvezek zapisati, kako so se imenovali različne dajatve, ki jih je kmet dajal zemljiškemu gospodu. Nato učitelj skupaj z učenci pregleda pravilnost odgovorov z metodo razgovora in jih povpraša po vsebini samih dajatev. Nato učitelj vpraša, kje so bile te dajatve zapisane, nato pa še na sliki pokaže primer urbarja iz samostana Velesovo (Cvirn, J., ..., 1999, str. 109). Predviden čas je 20 minut.

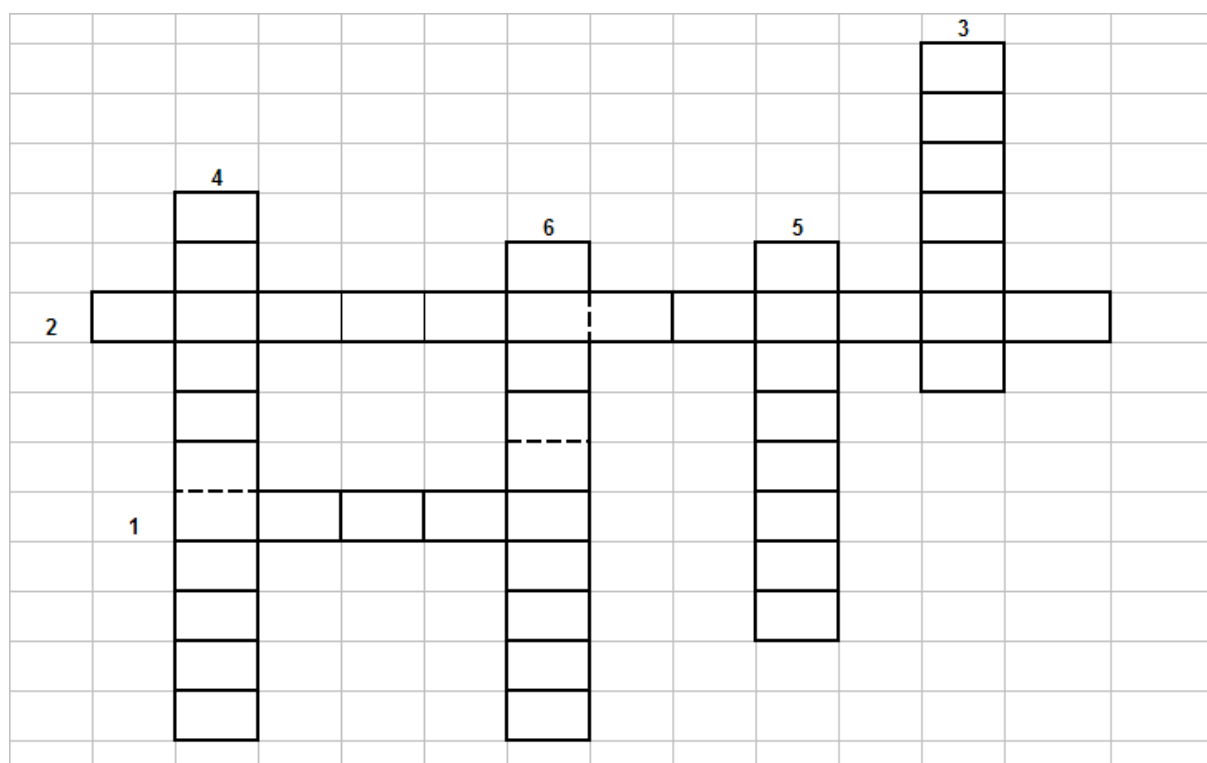
2.2. KMEČKA BREMENA IN NJIHOVO SPREMINJANJE

V drugem vsebinskem sklopu učitelj prične z metodo razgovora, in z njo pojasni, da se je v času kolonizacije položaj kmetov izboljšal. Pojasni, da je zemljiški gospod pričel del dajatev pobirati v denarju, zato so se kmetje pričeli ukvarjati tudi z obrtjo in kmečko trgovino. Toda situacija se je spremenila, sredi 14. stoletja je vrednost takratnega denarja upadla, zato so zemljiški gospodje hoteli višje zneske, pričeli pa so tudi pobirati dajatve nazaj v

naravi. Učitelj učence opozori na sliko dveh kovancev v učbeniku (Janša Zorn, O., Mihelič, D., 2005, str. 119) in z metodo razgovora analizirajo sliko. V srednjem veku so uporabljali kovance še iz antike, vendar so zaradi padca vrednosti denarja kovancu odščipnili robove. Tako je takoj očitna razlika med njima. Sledi še nadaljnja razlaga, da so kmetje bili obremenjeni še s strani cerkve in po novem tudi države. Tako se je njihov položaj močno poslabšal, svoje pa so dodali še Turki, zaradi česar se je njihovo nezadovoljstvo povečevalo. Predvidena poraba časa je 10 minut.

Po koncu osrednjega dela ure sledi še ponavljanje in utrjevanje. Delo bo tokrat organizirano v dvojicah, učenci pa bodo za ponovitev snovi izpolnili mrežo. Za zadnji del ure je predvidenih 10 minut.

PRILOGE: MREŽA

- 1 Knjiga v kateri so zapisane kmečke obveznosti.
- 2 Dajatev, ki je bila plačilo za uporabo kmetije na kateri je kmet živel.
- 3 Obveznost pogostiti gospodovega predstavnika.
- 4 Poslabšanje položaja kmeta povzroči nezadovoljstvo, kot posledico pa...
- 5 Dajatev, ki jo pobira država za stroške uprave in vojske.
- 6 Dajatev, ki jo kmet prispeva za gospodovo (grajsko) gospodinjstvo.

ZAKLJUČEK

Metoda dela s pisnim gradivom je zanimiva za pouk zgodovine, saj se z njo lahko precej približamo samemu delu zgodovinarjev, kar učence nedvomno motivira. Uporabna je pa tudi iz vidika doseganja ciljev, saj s to metodo lahko obravnavamo novo snov, ponavljamo učno snov obenem pa učence še urimo v podrobnem branju in sproži globoke miselne aktivnosti.

Od različnih načinov uporabe metode, je bila pri obravnavani učni uri uporabljena pri obravnavi nove učne snovi. Učenci so delali s tekstom iz učbenika, ki ni bil zgodovinski vir, čeprav bi lahko uporabili tudi izsek iz kakšnega urbarja. Izbrani tekst je bil uporabljen z namenom, da bi učenci med poukom uporabljali tudi učbenik. Dani primer je samo eden od načinov uporab vsestranske metode dela z besedilom.

LITERATURA

1. Cvirn, J., Grdina, I., Ivančič, M., Longyka, I., Prunk, J., Simoniti, V., Štih, P., 1999. Ilustrirana zgodovina Slovencev. Ljubljana, Založba Mladinska knjiga.
2. Čepič, Z., Gestrin F., Grafenauer, B., Hainz, P., Ivančič, M., Jeri, J., Kacin Wohinz, M., Melik, V., Mikuž, M., Nečak, D., Petru, P., Šorn, J., Vodusek, J., Zakrajšek, B., Zorn, T.; 1979. Zgodovina Slovencev. Ljubljana, Cankarjeva založba.
3. Janša Zorn, O., Mihelič, D., 2005. Od prazgodovine skozi stari in srednji vek. Učbenik za 7. razred zgodovine devetletne osnovne šole. Ljubljana, DZS.
4. Trenc - Frelj, I., 1998. Človek in čas: Pozni srednji vek. Ljubljana, Založba mladinska knjiga.
5. Trškan, D., 2000. Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik IX. Št. 3–4, str. 3–7.

POVZETEK

V prispevku je predstavljena metoda dela s pisnim gradivom, ki je primerna za pouk zgodovine, saj je deluje motivacijsko, primerna je za obravnavanje nove učne snovi ali za njeno ponavljanje. Ob enem pa se z njo urijo tudi učenci. Posebej je privlačna metoda dela s pisnimi viri, saj se z njo učenci približajo sami zgodovinski stroki. Obstaja pa več načinov uporabe te metode, ena je opisana tudi v primeru učne ure Kmetje v srednjem veku. Za motivacijo se učencem prikažeta dve sliki, ki prikazujeta kmečka opravila. Sama snov je razdeljena na dva vsebinska poudarka, na kmečki položaj in kmečka bremena in njihova spreminjanja. Pri prvem poudarku je uporabljena predstavljena metoda, učenci s pomočjo teksta v učbeniku spoznajo različne datatve. Za utrjevanje znanja na koncu ure rešijo še mrežo. /Dani primer je le eden o načinov uporabe metode dela s pisnim gradivom./

Avtorji prispevkov:

**Cerar Ana
Cvetić Natalija
Čelešnik Nika
Flis Cvetka
Hrvatina Mojca
Jelić Nina
Jenič Katja
Lavrič Darja
Omahen Rok
Svetlin Anja
Toplak Katja
Arko Anton
Cerle Jan
Ergaver Angelika
Erjavec Katja
Kovač Nejc
Kožič Alenka
Racman Jaka
Škafar Janez**

**Naslov: Prispevki k didaktiki zgodovine,
Letnik VII, št. 2**

Urednica: Danijela Trškan

Oblikovalka: Danijela Trškan

Copyright © Oddelek za zgodovino (za potrebe
predmeta Didaktika zgodovine)

Ljubljana

2009

*Prispevki k didaktiki
zgodovine*

Študentje
4. letnika
zgodovine
pedagoške smeri

2008/09

ISSN: 1581-8713